

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji
Gminy Trzebnica
na lata 2015 – 2025

PROJEKT

*Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 - 2020*

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1. Rozdział: Analiza gminy na tle Województwa Dolnośląskiego	4
Lokalizacja gminy	4
Demografia.....	5
Sfera społeczna.....	7
Sfera gospodarcza	12
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	19
Sfera techniczna	24
2. Rozdział: Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych na terenie gminy	26
Wstęp.....	26
Metodologia identyfikacji stanu kryzysowego oraz wyznaczania obszaru rewitalizacji.	27
Wyniki diagnozy stanu kryzysowego w gminie.....	33
3. Rozdział: Obszar rewitalizacji	40
Szczególna koncentracja negatywnych zjawisk.....	40
Istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.....	42
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji.....	43
4. Rozdział: Diagnoza obszaru rewitalizacji	46
Sfera społeczna.....	46
Sfera gospodarcza	55
Sfera infrastrukturalna.....	58
Podsumowanie	63
5. Rozdział: Strategia rewitalizacji	64
Wizja	64
Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	67
Spójności celów i problemów	83
6. Rozdział: Indykatywne ramy finansowe	85
Komplementarność projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	86
7. Rozdział: System realizacji lokalnego programu rewitalizacji	88
Struktura zarządzania	88
Monitoring i ewaluacja.....	90
System wprowadzania modyfikacji LPR	96
8. Rozdział: Partycypacja społeczna	97
Spis tabel.....	104
Spis map	105
Spis diagramów	105
Spis rysunków	105
Spis załączników	105

W efekcie przemian społeczno-gospodarczych oraz wieloletnich zaniedbań, w wielu miejscowościach doszło do degradacji tkanki miejskiej (w zakresie zużycia technicznego i zesterzenia funkcjonalnego zarówno infrastruktury jak i zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej) oraz erozji stosunków społecznych i powstania licznych problemów gospodarczych. Na ten stan nakładają się niekorzystne procesy demograficzne i przestrzenne, wśród nich przede wszystkim: niekontrolowane rozpraszanie zabudowy miejskiej, wyludnianie się centrów i spadek liczby mieszkańców miast, dominacja indywidualnego transportu samochodowego w podróżach na obszarach miejskich. Sytuacja ta wymaga zdecydowanego i konsekwentnego przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom.

Odpowiedzią na te wyzwania staje się rewitalizacja – rozumiana, jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania, integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy tego procesu, na podstawie programu rewitalizacji.

Program rewitalizacji – to wieloletni plan działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej lub technicznej zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.¹

Program rewitalizacji powinien w sposób kompleksowy (łączyć sferę społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną i środowiskową) i skoordynowany wyprowadzać obszary zdegradowane z zapaści oraz podnieść, jakość życia osób mieszkających i funkcjonujących na nich. Głównym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych (wynikających z programów rewitalizacji) są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych.

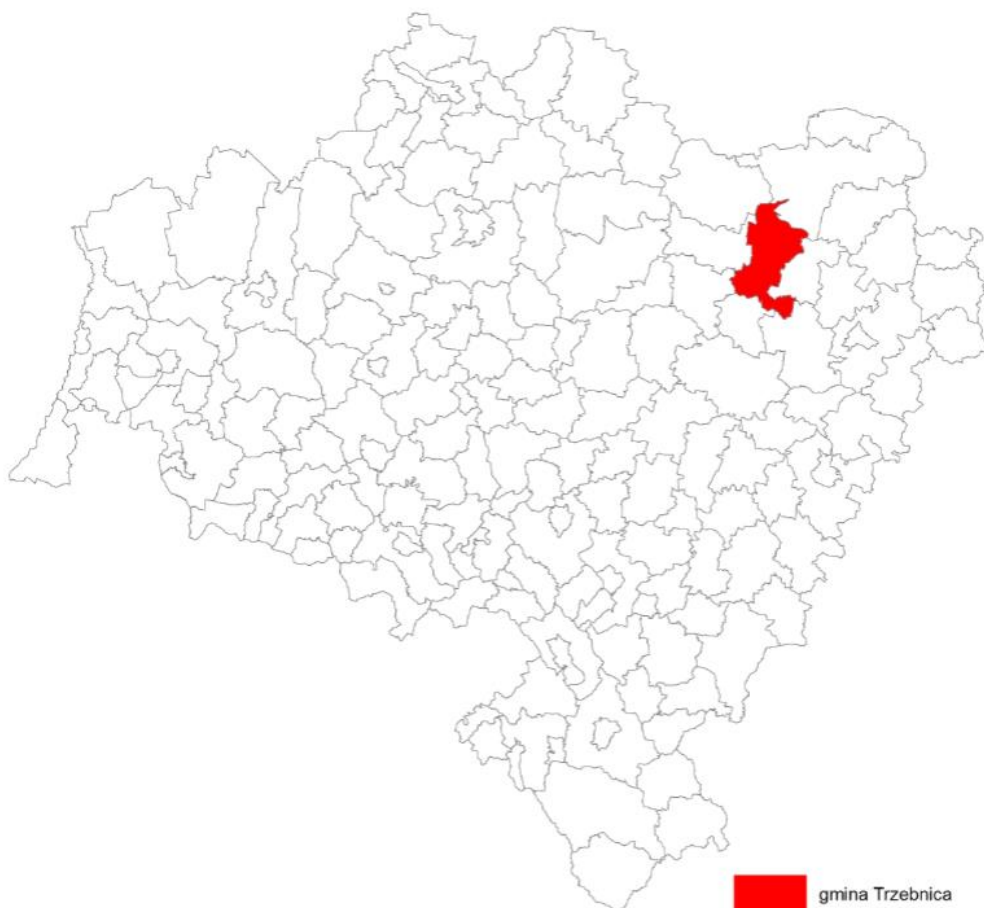
¹ Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

1. ROZDZIAŁ: ANALIZA GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Lokalizacja gminy

Gmina miejsko-wiejska Trzebnica położona jest w północno-wschodniej części Województwa Dolnośląskiego, w powiecie trzebnickim. Gmina ulokowana jest wśród pasma Wzgórz Trzebnickich, w odległości 24 km na północ od Wrocławia przy drodze krajowej trasie nr 5, w kierunku na Poznań. Od zachodu graniczy z gminami Żmigród, Prusice, Oborniki Śląskie, od południa z Wisznią Małą, od wschodu z gminą Zawonia, od północy z gminą Milicz (powiat milicki). Gmina swoim obszarem obejmuje łącznie 41 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 19889,44 ha – w tym miasto Trzebnica zajmuje 835,49 ha, a obszar wiejski 19053,94 ha.

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Trzebnica na tle województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie open street map.

Demografia

W Gminie Trzebnica na koniec 2014 r. mieszkało ok. 23,7 tys. mieszkańców. Obserwowanym, pozytywnym zjawiskiem jest wzrost liczby ludności. W latach 2010 – 2014 liczba ludności w Gminie zwiększyła się o 3,3% z 22 941 do 23 711. W analogicznym okresie liczba ludności na Dolnym Śląsku zmniejszyła się z 2 917 242 do 2 908 457.

Wzrost liczby ludności w pierwszej kolejności tłumaczyć można napływem na teren Gminy nowych mieszkańców. Napływ ten spowodowany był m.in. korzystną (względem Wrocławia) lokalizacją Gminy Trzebnica oraz jej atrakcyjnymi walorami środowiskowymi. Powyższą tezę potwierdza fakt, szybszego wzrostu liczby ludności na obszarach wiejskich Gminy (wzrost o 4%).

Tabela 1. Ludność w latach 2010–2014

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
gmina Trzebnica	22 941	23 087	23 322	23 586	23 711	103,3
Trzebnica miasto	12 618	12 661	12 741	12 945	12 970	102,8
Trzebnica obszar wiejski	10 323	10 426	10 581	10 641	10 741	104,0
Dolny Śląsk	2 917 242	2 916 577	2 914 362	2 909 997	2 908 457	99,7

Źródło: opracowanie na podstawie BDL.

Kluczowe wydaje się również spostrzeżenie, że wzrost ten ma charakter stały, a co za tym idzie nie jest on wynikiem jednorazowego zdarzenia.

Na sytuację demograficzną w Gminie Trzebnica wpływa także utrzymujące się od 2010 r. dodatnie saldo migracji wewnętrznych. W 2014 r., saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób wynosiło w Gminie Trzebnica 5,2 osoby. Choć w stosunku do roku 2010 sytuacja w niniejszym zakresie uległa nieznacznemu pogorszeniu (wówczas saldo wynosiło 6,1), to jednak na tle regionu kształtuje się ona nadal korzystnie. W analogicznym okresie, saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób było na Dolnym Śląsku tylko nieznacznie dodatnie lub zerowe (w 2013 r.).

Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w latach 2010–2014

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Trzebnica	6,1	4,3	7,8	6,9	5,2
Dolny Śląsk	0,5	0,4	0,3	0,0	0,2

Źródło: opracowanie na podstawie BDL.

Niestety Gminę Trzebnica nie ominął problem starzenia się społeczeństwa, chociaż zjawisko to występuje na analizowanym obszarze z mniejszym natężeniem. Przyjmując jako jego symptom stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym do ludności w wieku przedprodukcyjnym stwierdzić należy, że sytuacja w Gminie uległa pogorszeniu. W 2010 r. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 74,7 osób w wieku poprodukcyjnym. W 2014 r., wskaźnik ten wzrósł do 89,9. Zaznaczyć jednak należy, iż niniejsza sytuacja jest w Gminie Trzebnica lepsza niż w regionie, a dodatkowo proces starzenia się społeczeństwa przebiega tutaj wolniej.

Tabela 3. Przemiany potencjału demograficznego

Gmina	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym		Przyrost naturalny na 1000 ludności	
	2010	2014	2010	2014
gmina Trzebnica	74,7	89,9	2,0	0,0
Dolny Śląsk	97,3	117,4	-0,1	-0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Na przestrzeni lat 2010-2014 zaobserwować można niepokojące zjawisko spadku przyrostu naturalnego. W 2014 r. wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności wyniósł 0,0. W stosunku do 2010 r. sytuacja w niniejszym zakresie pogorszyła się, wówczas to wskaźnik ten wynosił 2,0. Niemniej jednak na tle regionu sytuacja w Gminie Trzebnica przedstawia się relatywnie korzystnie. W województwie dolnośląskim przyrost naturalny w latach 2010 i 2014 był ujemny (odpowiedni -0,1 i -0,9).

Reasumując przedstawione powyżej dane świadczą o korzystnej sytuacji demograficznej w Gminie Trzebnica, aczkolwiek tutaj także stopniowo ujawniły się niekorzystne zjawiska demograficzne. Jednak obserwowany wzrost liczby ludności może doprowadzić do

„odmłodzenia się” społeczności lokalnej. W konsekwencji należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na infrastrukturę techniczną i społeczną.

Sfera społeczna

Fundamentalne znaczenie dla diagnozy sfery społecznej ma analiza funkcjonowania lokalnego rynku pracy. Wadliwe funkcjonowanie tego rynku, może prowadzić do powstania długotrwałego i strukturalnego bezrobocia, a to z kolei prowadzi do ubóstwa i sprzyja wykluczeniu społecznemu.

Wskaźnik bezrobocia mierzony jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym był w Gminie Trzebnica niższy niż na Dolnym Śląsku i w 2014 r. wynosił 5,5%. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż wskaźnik ten w stosunku do 2010 r. uległ obniżeniu, wówczas wynosił on 6,0%. Powyższe dane świadczą o poprawie i tak relatywnie korzystnej sytuacji na rynku pracy. Warto jednak podkreślić, że spadek bezrobocia następuje w Gminie Trzebnica wolniej niż w regionie.

Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
gmina Trzebnica	6,0	6,4	7,0	6,9	5,5	91,7	83,3
Dolny Śląsk	7,8	7,5	8,3	8,2	6,6	84,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Niestety GUS nie publikuje w ujęciu gminnym informacji dotyczących stopy bezrobocia. Można jedynie posłużyć się danymi Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy (DWUP) dotyczącymi powiatu. Wynika z nich, że w powiecie trzebnickim stopa bezrobocia w listopadzie 2015 r. wynosiła 8,7% i kształtowała się powyżej średniej dla województwa (8,5%). Jednak, jak wynika z danych DWUP w przeciągu roku w powiecie trzebnickim zanotowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych, co świadczy o postępującej na rynku pracy normalizacji.

Spadkowi bezrobocia towarzyszył stopniowy wzrost liczby osób pracujących. W 2014 r. w Gminie Trzebnica na 1000 ludności pracowały 232 osoby, było to o ok. 7,6% mniej niż

średnio w regionie. Warto jednak podkreślić, że w stosunku do 2010 r. sytuacja w mniejszym zakresie poprawiła się. Liczba osób pracujących wzrosła o ponad 6%, a wzrost ten był szybszy niż w województwie dolnośląskim.

Tabela 5. Pracujący na 1000 ludności

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
gmina Trzebnica	218	225	219	230	232	106,4	92,4
Dolny Śląsk	240	241	239	244	251	104,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Niestety poprawa na rynku pracy nie przełożyła się na zmniejszenie w Gminie Trzebnica w latach 2010-2014 sfery ubóstwa. Z pomocy społecznej w 2014 r. w dalszym ciągu korzystało 276 gospodarstw domowych, z czego 190 znajdowało się poniżej kryterium dochodowego. Kluczowe znaczenie ma fakt, iż w stosunku do 2010 r., w przeciwieństwie do Dolnego Śląska, liczba gospodarstw najuboższych korzystających z pomocy w Gminie Trzebnica zwiększyła się. W rezultacie w Gminie nadal znajduje się grupa gospodarstw domowych, w sposób trwały funkcjonująca poza rynkiem pracy, nie korzystająca ze skutków ożywienia gospodarczego. Wydaje się, że są to gospodarstwa w pierwszej kolejności wymagające wsparcia.

Tabela 6. Pomoc społeczna

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
gmina Trzebnica	liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	254	251	256	288	276	108,7
	poniżej kryterium dochodowego	181	176	186	210	190	105,0
Dolny Śląsk	liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	84563	78956	77962	81147	75782	89,6
	poniżej kryterium dochodowego	58743	55095	58435	60374	55348	94,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Utrzymująca się w Gminie sfera ubóstwa sprawiła, że w latach 2010-2014 zwiększyła się łączna kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych z 3 708 tys. zł do 3 740 tys. zł. (o ok. 1%).

Szczegółowe informacje o strukturze i kierunkach pomocy społecznej w Gminie Trzebnica zawiera „Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i w usługach” sporządzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzebnicy.

Jak wynika z niniejszego sprawozdania w 2014 r. najwięcej rodzin otrzymało świadczenia z powodu:

- ubóstwa – 145 rodzin;
- bezrobocia – 128 rodzin;
- niepełnosprawności – 101 rodzin.

Najbardziej powodem otrzymania świadczenia było: zdarzenie losowe (1 rodzina), przemoc w rodzinie (1 rodzina), alkoholizm (3 rodziny) oraz trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (3 rodziny). W ramach pomocy dominowały świadczenia pieniężne. W przypadku pomocy niematerialnej najwięcej rodzin skorzystało z: posiłku (104 rodziny) oraz usługi opiekuńczej (13 rodzin).

Przejawem wsparcia dla osób zagrożonych ubóstwem, jest również rozwój budownictwa socjalnego. W latach 2011-2014 liczba mieszkań socjalnych wzrosła w Gminie Trzebnica z 40 do 54 (o 35%). Równocześnie, wzrosła także ich łączna powierzchnia użytkowa z 971 m² do 1 259 m² (o ok. 30%). W analogicznym okresie na Dolnym Śląsku również nastąpił zarówno wzrost liczby mieszkań socjalnych, jak i ich łącznej powierzchni użytkowej. Z danych GUS wynika, że wzrost ten w województwie dolnośląskim następował wolniej niż w Gminie Trzebnica.

Tabela 7. Liczba mieszkań socjalnych oraz ich powierzchnia użytkowa w latach 2011-2014

Gmina		2011	2012	2013	2014	Rok 2011 = 100
gmina	liczba mieszkań	40	39	49	54	135,0
Trzebnica	powierzchnia użytkowa w m ²	971	963	1 252	1 259	129,6
	liczba mieszkań	8 126	8 308	8 732	9 170	112,8

Dolny Śląsk	powierzchnia użytkowa w m ²	253 191	259 001	270 898	287 796	113,7
--------------------	--	---------	---------	---------	---------	-------

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Argument na potwierdzenie tezy o istnieniu problemów społecznych w Gminie, dostarczają dane dotyczące wysokości zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych. W latach 2011 – 2013 zaległości te zwiększyły się z 93,0 tys. zł do 149,9 tys. zł, co istotnie zwiększyły się również zaległości powyżej trzech miesięcy z 93,0 tys. zł do 111,2 tys. zł.

Współcześnie kluczowe znaczenie dla diagnozy sfery społecznej ma aktywność społeczności lokalnej. Wynika ona z poziomu kapitału społecznego oraz ludzkiego, które to z kolei są jednymi z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest m.in. rozwój organizacji pozarządowych, w tym fundacji i stowarzyszeń.

Aktywność społeczna mierzona liczbą organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców była w 2014 r. w Gminie Trzebnica niższa niż na Dolnym Śląsku, chociaż jeszcze w 2010 r. znajdowała się ona na tym samym poziomie. Wskaźnik nasycenia organizacjami pozarządowymi w 2014 r. wynosił 33, podczas gdy w województwie dolnośląskim 36.

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2010	2014	Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
gmina Trzebnica	28	33	117,8	91,7
Dolny Śląsk	28	36	128,6	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Jednocześnie dynamika wzrostu tego wskaźnika była w Gminie Trzebnica o 10,8 punktu procentowego niższa niż w regionie i wynosiła 17,8%. Wolny wzrost nasycenia organizacjami pozarządowymi w sposób niewystarczający wzmacnia potencjał społeczny Gminy, a w konsekwencji nie przyspiesza dostatecznie jej rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jak już wspomniano aktywność społeczna wynika m.in. z poziomu kapitału ludzkiego, a ten zależy od jakości kształcenia. O jakości kształcenia, świadczą natomiast m.in. wyniki ze sprawdzianu szóstych klas oraz z egzaminów gimnazjalnych.

W 2015 r. łączny wynik z egzaminu szóstych klas był w Gminie Trzebnica wyższy niż średnia w regionie i wyniósł 66,9%. Powyżej średniej wojewódzkiej kształtowały się wyniki z matematyki 61,2%. Natomiast z języka polskiego i z języka angielskiego wynik w Gminie był niższy i wyniósł odpowiednio 72,4% i 74,9%.

Tabela 9. Wyniki ze sprawdzianu szóstych klas w 2015 r.

Szkoła	Przedmiot			
	Razem	język polski	matematyka	język angielski
Zespół Szkół w Ujeźdźcu Wielkim - Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Ujeźdźcu Wielkim	61,7	69,0	53,9	-
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Gen. Leopolda Okulickiego "Niedźwiadka" w Trzebnicy	67,7	76,3	58,7	95,0
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Trzebnicy	58,5	71,5	65,3	73,8
Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Janusza Korczaka przy Szpitalu im. Św. Jadwigi	60,0	66,5	52,5	76,5
Szkoła Podstawowa w Bolesćcinie	54,8	71,5	37,5	69,0
Szkoła Podstawowa w Kuźniczysku	66,5	72,3	60,5	-
Szkoła Podstawowa w Masłowie	65,8	67,7	64,0	78,5
Gmina Trzebnica	66,9	72,4	61,2	74,9
Dolny Śląsk	66,0	72,7	59,0	78,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE Wrocław.

Jednak zaznaczyć należy, że poziom nauczania na terenie Gminy jest zróżnicowany. Najlepszy średni wynik ze sprawdzianu osiągnęła Szkoła Podstawowa Nr 3 IM. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE w Trzebnicy – 68,5%, najniższy Szkoła Podstawowa w Bolesćcinie – 54,8%.

W przypadku egzaminów gimnazjalnych stwierdzić można, iż wyniki uzyskane przez uczniów w Gminie Trzebnica są wyższe od średniej na Dolnym Śląsku. Przy czym, różnica ta najwyraźniej widoczna jest w przypadku matematyki i przedmiotów przyrodniczych. Pamiętać jednak należy, iż osiągnięte wyniki przez poszczególne szkoły są silnie zróżnicowane. Najlepsze rezultaty osiągnęli uczniowie z Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Trzebnicy – Powiatowe

Gimnazjum Sportowo-Językowe. Najsłabsze wyniki osiągnięto w Powiatowym Zespole Szkół Nr 2 IM. PIOTRA WŁOSTOWICA w Trzebnicy – Powiatowym Gimnazjum dla Dorosłych.

Tabela 10. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego w 2015 r.

Szkoła	Przedmiot				
	język polski	historia i WOS	matematyka	przedmioty przyrodnicze	język angielski
Gimnazjum Nr 1 im. Księcia Henryka Brodatego w Trzebnicy	53,2	51,9	35,0	42,0	55,1
Gimnazjum w Ujeźdźcu Wielkim	57,9	63,2	43,7	48,6	62,6
Powiatowe Gimnazjum Dla Dorosłych w Trzebnicy	27,2	42,3	17,2	30,2	31,5
Powiatowe Gimnazjum Sportowo-Językowe w Trzebnicy	77,1	76,5	66,4	63,9	81,7
Gmina Trzebnica	63,6	63,7	49,3	52,0	67,1
Dolny Śląsk	61,2	63,2	46,8	49,0	66,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE Wrocław.

Osiągane przez uczniów w Gminie Trzebnica wyniki w nauce uzasadniają tezę, że wskazane są dalsze działania zmierzające do wzmocnienia systemu edukacji oraz podniesienia poziomu nauczania zwłaszcza w szkołach podstawowych.

Sfera gospodarcza

Główny ośrodek gospodarczy Gminy Trzebnica – miasto Trzebnica zgodnie z założeniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020 zaliczona została do ośrodków powiatowych o znaczeniu lokalnym.

Potencjał gospodarczy Gminy Trzebnica tworzą przede wszystkim przedsiębiorstwa sektora prywatnego. W 2014 r. w Gminie funkcjonowało łącznie 2 529 podmiotów gospodarczych sektora prywatnego, w tym 1 871 przedsiębiorstw osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz 126 spółek prawa handlowego. Na terenie Gminy działało również 27 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W porównaniu do 2010 r. nastąpił wzrost zarówno ogólnej

liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego (o ok. 3,8%), jak i spółek prawa handlowego (o 36,9%), w tym także z udziałem kapitału zagranicznego (o 28,6%). Powyższą tendencję zaobserwowano również na Dolnym Śląsku. Zaznaczyć należy, że wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych był w Gminie Trzebnica wolniejszy niż w regionie.

Tabela 11. Podmioty gospodarcze – sektor prywatny

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
gmina Trzebnica						
Sektor prywatny ogółem	2 437	2 437	2 508	2 551	2 529	103,8
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 869	1 845	1 905	1 916	1 871	100,1
Spółki handlowe	92	105	106	119	126	136,9
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	21	22	24	26	27	128,6
Dolny Śląsk						
Sektor prywatny ogółem	316269	312524	321 590	332013	335478	106,1
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	235003	227956	232 065	235474	234473	99,8
Spółki handlowe	24389	25994	28 093	30725	33283	136,5
Spółki z udziałem kapitału zagranicznego	6513	6658	6 910	7173	7468	114,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Równocześnie w analizowanym okresie liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą pozostała w zasadzie na niezmiennym poziomie (wzrost o ok. 0,1%). W analogicznym czasie wskaźnik ten na Dolnym Śląsku uległ nieznacznemu zmniejszeniu (0,2%).

Najwięcej podmiotów gospodarczych w 2014 r. funkcjonowało w sferze usługowej (1 958). W przemyśle i budownictwie działały 624 podmioty. Najmniej ich funkcjonowało w sektorze rolnym (37). Powyższa sytuacja wynika z serwicyzacji gospodarki, która nasiliła się po 1989 r. i przejawiała się przejściem od przemysłu do usług. Jednakże w wyniku kryzysu coraz większy nacisk kładziony jest na reindustrializację, co znalazło odzwierciedlenie również w znowelizowanej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r.

Tabela 12. Podmioty według sektorów

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
gmina Trzebnica						
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	63	68	62	57	37	58,7
przemysł i budownictwo	630	609	623	629	624	99,0
pozostała działalność	1 827	1 843	1 911	1 952	1 958	107,2
Dolny Śląsk						
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	6599	6506	6344	6132	4890	74,1
przemysł i budownictwo	66476	65483	67234	68540	68851	103,6
pozostała działalność	258172	255636	263350	272889	277380	107,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W stosunku do 2010 r. widoczny jest w Gminie Trzebnica gwałtowny spadek liczby podmiotów związanych z rolnictwem i nieznaczny spadek liczby podmiotów funkcjonujących w przemyśle. Równocześnie nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw w usługach. W analogicznym okresie w województwie dolnośląskim zauważyć można wzrost liczby podmiotów w przemyśle, co może wynikać z ponownej industrializacji regionu.

Chociaż w pod względem liczebności dominują podmioty działające w sferze usług, to jednak Gmina Trzebnica nadal dysponuje korzystniejszą niż region strukturą gospodarczą. W 2014 r. w przemyśle i budownictwie funkcjonowało 23,8% ogółu podmiotów, podczas gdy na Dolnym Śląsku wskaźnik ten wyniósł 19,6%. Większy udział sektora przemysłowego w gospodarce sprawia, iż jest ona mniej podatna na okresowe wahania koniunktury.

Do najważniejszych branż w Gminie Trzebnica zaliczyć należy: handel hurtowy i detaliczny, naprawę pojazdów samochodowych, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz działalność profesjonalną, naukową i techniczną.

Analizując sferę gospodarczą należy uwzględnić nie tylko bezwzględną liczbę zarejestrowanych przedsiębiorstw, ale również przedsiębiorczość mieszkańców mierzona liczbą podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Dla Gminy Trzebnica wskaźnik ten wynosił w 2014 r. 1 105 i był niższy od średniej dla Dolnego Śląska (1 207). Dodatkowo należy zauważyć, że w latach 2010 – 2014 wskaźnik ten uległ w Gminie zmniejszeniu co pogorszyło jej sytuację na tle województwa dolnośląskiego.

Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców

Gmina	2010	2014	Dynamika Rok 2010 = 100	Dolny Śląsk = 100 Rok 2014
gmina Trzebnica	1098	1105	100,6	91,5
Dolny Śląsk	1135	1207	106,3	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W przyszłości potencjał gospodarczy Gminy Trzebnica może ulec wzmocnieniu w wyniku planowanej na jej obszarze utworzenia podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz gminnej strefy aktywności gospodarczej położonej pomiędzy drogą krajową nr 5 i drogą ekspresową S5.

Sfera środowiskowa

Na obszarze Gminy Trzebnica znajdują się obszary o szczególnych walorach przyrodniczych. Tereny prawnie chronione zajmują 812,48 ha. Na terenie gminy wyznaczone zostały następujące obszary chronione:

- **Ostoja nad Baryczą** (kod PLH020041) – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO), oddalony o ok. 10 km na północ od miasta Trzebnica. Teren „Ostoja nad Baryczą” pokrywa się z Parkiem krajobrazowym „Dolina Baryczy”;
- **„Skoroszowskie Łąki”** (kod PLH020093) – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO), Obszar znajduje się pomiędzy rzeczką Lipniak a południową granicą parku krajobrazowego **"Dolina Baryczy"**. Obejmuje też pola uprawne i stawy zamknięte linią łączącą miejscowości: Ujeździec Mały, Ujeździec Wielki, Biedaszków Mały, Biedaszków

Wielki, Masłowiec, Czeszów, Skoroszów. Obszar stanowi kompleks łąk kośnych i świeżych oraz szuwarów;

- Rezerwat przyrody „**Las Bukowy w Skarszynie**”. Głównym celem rezerwatu jest zachowanie fragmentu naturalnego lasu bukowego z rzadkimi roślinami zielnymi;
- 5 użytków ekologicznych na gruntach leśnych Nadleśnictwa Żmigród.

Ponadto na terenie Gminy Trzebnica znajduje się również 101 pomników przyrody.

Ważną kwestią dotyczącą środowiska naturalnego jest problem gospodarki odpadami. Za gospodarkę odpadami w Gminie Trzebnica odpowiedzialny jest Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej Trzebnica – ERGO sp. z o.o.

Na terenie Gminy zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr XXIV/617/12 z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012, w regionie północno - centralnym funkcjonuje gminne składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne zlokalizowane w miejscowości Marcinowo. Składowisko to pełni funkcję instalacji zastępczej w zakresie mechaniczno - biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, oraz w zakresie składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno - biologicznego przetwarzania odpadów oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych.

W Gminie Trzebnica liczba zbieranych odpadów zmieszanych przypadających na mieszkańca zarówno ogółem, jak i wytwarzanych przez gospodarstwa domowe w latach 2010-2014 uległa zmniejszeniu. W rezultacie w 2014 r. na mieszkańca przypadały ok. 173 kg odpadów zmieszanych czyli o ok. 30% mniej niż cztery lata wcześniej. Zaznaczyć również należy, że w Gminie odnotowano szybszy niż w regionie spadek generowania odpadów zmieszanych.

Powyższe, świadczyć może o skutecznie prowadzonej polityce selektywnej zbiórki odpadów. Tezę, iż w latach 2010-2013 na terenie Gminy Trzebnica nastąpił znaczący postęp w gospodarce odpadami potwierdzają następujące dane:

- o 20% zwiększyła się ilość odpadów segregowanych i zbieranych selektywnie;
- o 4,5% zwiększyła się ilość odpadów zielonych ulegających biodegradacji;

- o 2% zmniejszyła się ilość zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów wielkogabarytowych.²

Tabela 14. Odpady zmieszane zbierane w ciągu roku

Gmina	2010	2011	2012	2013	2014	2010=100
gmina Trzebnica						
odpady zmieszane ogółem na mieszkańca	244,5	214,4	222,2	202,6	173,1	70,8
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	146,2	151,0	146,0	137,5	136,5	93,4
dzikie wysypiska istniejące	15	15	15	15	15	-
dzikie wysypiska zlikwidowane	3	1	1	0	0	-
Dolny Śląsk						
odpady zmieszane ogółem na mieszkańca	316,7	291,3	284,3	261,1	269,0	85,0
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	219,4	223,6	213,6	195,1	207,7	94,7
dzikie wysypiska istniejące	331	326	301	276	262	-
dzikie wysypiska zlikwidowane	456	414	382	513	487	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Pomimo prowadzonej polityki w zakresie gospodarowania odpadami, nadal na obszarze Gminy funkcjonują dzikie wysypiska śmieci (w 2014 r. było ich 15). Skala niniejszego zjawiska świadczy o niskiej świadomości ekologicznej części mieszkańców Gminy Trzebnica.

Na stan środowiska naturalnego wpływa również sprawnie działająca oczyszczalnia ścieków. Na terenie Gminy Trzebnica znajduje się oczyszczalnia ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 6 000 m³/dobę. Dodatkowo Gmina posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków, znajdującą się w Skarszynie. Głównym rodzajem odpadów

² Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Gmina Trzebnica, s. 58.

wytwarzanych w komunalnych oczyszczalniach ścieków są ustabilizowane osady ściekowe oznaczone kodem 19 08 05.

Stan środowiska naturalnego w dużej mierze zależy od funkcjonującego na danym obszarze systemu grzewczego. W Gminie Trzebnica energia pochodzi przede wszystkim ze spalania paliw. Budynki użyteczności publicznej w pierwszej kolejności ogrzewane są za pomocą gazu oraz oleju opałowego. Ponadto część z tych obiektów ogrzewana jest z wykorzystaniem energii elektrycznej.

Paliwa stałe: węgiel i koks spalane we własnych kotłach węglowych lub piecach kaflowych przeważnie mają zastosowanie do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów, w których prowadzona jest działalność gospodarczą.

Przechodząc do szczegółowej analizy stwierdzić należy, że w Gminie funkcjonuje 60 budynków użyteczności publicznej, z czego większość ogrzewana jest gazem, ponad to do ogrzewania wykorzystuje się olej opałowy (7 budynków), drewno (7 świetlic), energię elektryczną (8 budynków), węgiel (2 budynki).

W 23 z pośród 24 budynków komunalnych mieszkania ogrzewane są indywidualnie. Jeden budynek zasilany jest w ciepło pochodzące z kotłowni centralnej. W 21 budynkach jest to paliwo stałe, a w 4 z nich istnieje możliwość ogrzewania mieszkań gazem.

Z danych Spółdzielni mieszkaniowej lokatorsko-własnościowej wynika, że dla 26 budynków spółdzielni paliwem grzewczym był gaz. Od października 2013 r. w 8 budynkach zastąpiono kotłownie olejowe kotłowniami gazowymi. Na 10 budynków prywatnych administrowanych przez Spółdzielnię 5 opalanych jest paliwem stałym, 3 posiadają kotłownię gazową, a 2 budynki kotłownię na olej opałowy.³

Jedynym odnawialnym źródłem energii, wykorzystywanym w Gminie Trzebnica były pompy ciepła. Za ich pomocą ogrzewano takie obiekty jak: Dom Pielgrzyma, Dom Zakonny Księży Salwatorianów, Pocysterski Klasztor Sióstr Boromeuszek, budynek Państwowej Straży Pożarnej w Trzebnicy oraz Międzynarodowe Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy.

Dominacja tradycyjnych systemów grzewczych sprawia, że na terenie Gminy Trzebnica występują przekroczenia stężeń pyłu zawieszonego PM10, oraz benzo(α)piranu. Za powyższą

---

³ Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Gmina Trzebnica, s. 50-51.

sytuację w największym stopniu odpowiedzialna jest emisja powierzchniowa, liniowa i punktowa. Przekroczenia średnio dobowej wartości normatywnej pyłu zawieszonego PM10 występują głównie w sezonie grzewczym. Najwyższe stężenia są rejestrowane w styczniu i pierwszej połowie lutego. Przyczyną przekroczeń wartości dopuszczalnych jak już wspomniano jest wzmożone spalanie paliw do celów grzewczych powodujące zwiększoną emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania gminy ma jej wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną. Stan niniejszej infrastruktury wpływa zarówno na poziom życia mieszkańców, jak i poziom rozwoju gospodarczego jednostki terytorialnej.

W pierwszej kolejności należy dokonać analizy dostępności miejsc w żłobkach, gdyż w sposób bezpośredni wpływa ona na sytuację na rynku pracy, a zwłaszcza aktywność zawodową kobiet. Jak wynika z danych GUS w 2014 r. w Gminie Trzebnica funkcjonował jeden żłobek dysponujący 82 miejscami. Zaznaczyć jednak należy, że sytuacja w zakresie liczby miejsc w stosunku do 2010 r. uległa poprawie.

Cechą charakterystyczną dla opieki żłobkowej jest duża fluktuacja dzieci. W rezultacie, jak wynika z danych GUS na koniec 2014 r. wolnych było 11 miejsc. Jednakże w przeciągu roku liczba dzieci, korzystających z opieki w żłobku przewyższała liczbę miejsc.

Tabela 15. Dostępność do opieki nad dziećmi do lat trzech w 2010 i 2014 roku

Gmina	2010	2014
gmina Trzebnica		
Liczba	1	1
Miejsca	26	82*
Liczba dzieci	26	71
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	3,0	10,1
Odsetek dzieci objętych opieką w miastach	5,2	19,5
Dolny Śląsk		
Liczba	38	187
Miejsca	4072	8576*
Liczba dzieci	4143	7975*
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	4,5	10,0

Odsetek dzieci objętych opieką w miastach	6,7	13,7
--	-----	------

* łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Reasumując stwierdzić należy, że odsetek dzieci objętych opieką w żłobku wynosił w 2014 r. 10,1%, w tym w samej Trzebnicy 19,5%. Powyższe dane świadczą o deficycie miejsc w tego rodzaju placówkach, aczkolwiek odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach kształtuje się w Gminie Trzebnica powyżej średniej regionalnej.

Potencjał społeczny i gospodarczy obszaru buduje się m.in. poprzez przełamywanie barier w zakresie dostępu do edukacji, i to już od okresu przedszkolnego. Dostęp do przedszkoli umożliwia podjęcie zatrudnienia przez oboje rodziców, a tym samym może przyczyniać się do ograniczenia sfery ubóstwa. W 2014 r. w Gminie Trzebnica funkcjonowało 6 przedszkoli, które dysponowały łącznie 698 miejscami. W stosunku do 2010 r. liczba przedszkoli zwiększyła się o 3 (100,0%), a liczba miejsc o 236 (51,1%). Jednocześnie liczba dzieci korzystających z opieki przedszkolnej wzrosła z 479 do 625 (30,5%).

Tabela 16. Infrastruktura przedszkolna

Gmina	2010	2014	Rok 2010 = 100
gmina Trzebnica			
Liczba przedszkoli	3	6	200,0
Miejsca	462	698	151,1
Liczba dzieci	479	625	130,5
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	542	796	146,9
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,62	1,12	69,1
Dolny Śląsk			
Liczba przedszkoli	543	690	127,1
Miejsca	59890	75112	125,4
Liczba dzieci	59010	68927	116,8
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	630	800	130,0
Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,31	1,11	84,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Jednocześnie na terenie Gminy działały trzy punkty przedszkolne dysponujące łącznie 70 miejscami.

W rezultacie wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat wzrósł w latach 2010-2014 o 46,9% z 542 do 796. Niemniej jednak w 2014 r. wskaźnik ten był niższy niż średnia dla Dolnego Śląska, która wynosiła 800.

Wzrost liczby miejsc w przedszkolach w Gminie sprawił, że w 2014 r. na jedno miejsce w przedszkolu przypadło już tylko 1,12 dziecka (w 2010 r. było to 1,62 dziecka), aczkolwiek wskaźnik ten nadal kształtuje się powyżej średniej w regionie (1,11 dziecka).

Jednak pamiętać należy, że niniejszy rozwój dokonał się w dużej mierze w oparciu o przedszkola prywatne. Liczba przedszkoli gminnych, od 2010 r. pozostała na niezmiennym poziomie i wynosiła 2. Zwiększyła się natomiast liczba miejsc z 322 do 445. W konsekwencji w Gminie Trzebnica może nadal istnieć problem z dostępnością do przedszkoli, zwłaszcza wśród grup najsłabszych ekonomicznie, których nie stać na uiszczanie wyższych opłat za pobyt w przedszkolu prywatnym. Sytuacja taka może prowadzić do narastania nierówności społecznych, a tym samym sprzyjać wykluczeniu społecznemu.

Fundamentalne znaczenie dla analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej ma dostęp gospodarstw domowych do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej. Na przestrzeni lat 2010–2014 odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej w Gminie Trzebnica zwiększył się o ok. 3,5%. W 2014 r. wynosił on 98,3%. Zwiększył się również, odsetek gospodarstw domowych korzystających z gazu i wyniósł on w 2014r. 52,7%. Niemniej jednak podkreślić należy, że z wszystkich miejscowości na terenie gminy zgazyfikowane są tylko dwie: Trzebnica i Domanowice.

Ja wynika z danych GUS dostępność do sieci kanalizacyjnej pozostała na zbliżonym poziomie. W 2014 r. 55,7% gospodarstw domowych miało do niej dostęp.

Warto zaznaczyć, że wskaźniki dostępności do kanalizacji i sieci gazowej kształtowały się w Gminie Trzebnica wyraźnie poniżej średniej dla regionu.

Tabela 17. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

Gmina	2010	2014	2010 = 100
gmina Trzebnica			
wodociągi	95,0	98,3	103,5
kanalizacja	55,3	55,7	100,7
gaz	50,8	52,7	103,7
Dolny Śląsk			
wodociągi	91,5	94,8	103,6
kanalizacja	68,1	75,0	110,1
gaz	62,8	61,4	97,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

O stanie infrastruktury komunalnej świadczy również stopień wyposażenia mieszkań w instalacje. Jak wynika z dostępnych danych odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie na przestrzeni lat 2010-2014 nie uległ znaczącej zmianie. Najwięcej mieszkań posiadało dostęp do wodociągu (98,9%) i łazienki (93,3%). Najmniej do centralnego ogrzewania (83,3%). Niższa dostępność do centralnego ogrzewania pociąga za sobą negatywne skutki. Mieszkania te ogrzewane są z reguły za pomocą tradycyjnych źródeł ciepła (węgiel), co w połączeniu z niską efektywnością energetyczną budynków sprzyja zjawisku niskiej emisji.

Tabela 18. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014
gmina Trzebnica	wodociąg	98,8	98,8	98,8	98,9	98,9
	łazienka	92,8	92,9	93,0	93,1	93,3
	centralne ogrzewanie	82,2	82,4	82,7	83,1	83,3
Dolny Śląsk	wodociąg	97,5	97,5	97,6	97,6	97,6
	łazienka	90,2	90,3	90,4	90,6	90,7
	centralne ogrzewanie	77,5	77,8	78,1	78,4	78,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

Na uwagę zasługuje fakt, że wszystkie powyższe wskaźniki kształtowały się w Gminie Trzebnica powyżej średniej dla Dolnego Śląska.

Kluczowe znaczenie dla sytuacji w Gminie Trzebnica ma również rozwój infrastruktury drogowej. Niestety GUS nie publikuje informacji dotyczących infrastruktury drogowej w ujęciu gminnym. Punktem odniesienia może być jedynie sytuacja w powiecie trzebnickim. W latach 2010–2014 łączna długość dróg gminnych o twardej nawierzchni wzrosła w powiecie trzebnickim 224,9 do 226,8 km, w tym dróg o nawierzchni ulepszonej ze 173,8 do 188,2 km. W analogicznym okresie wzrosła również długość dróg powiatowych z 394,9 km do 396,7 km.

Równocześnie na podstawie danych Urzędu Gminy w Trzebnicy stwierdzić można, iż w 2013 r. na obszarze Gminy długość dróg gminnych wynosiła – 72,1 km, dróg powiatowych – 92,3 km, wojewódzkich 9,7 km i krajowych 28 km.

O dostępności komunikacyjnej obszaru decydują także ścieżki rowerowe. Rozwój ścieżek rowerowych nie tylko poprawia stan środowiska naturalnego (poprzez ograniczanie niskiej emisji), ale również służy promocji turystyki i rekreacji. Dodatkowo ścieżki rowerowe zwiększają mobilność mieszkańców i umożliwiają nawiązywanie kontaktów pomiędzy mieszkańcami poszczególnych miejscowości, bez konieczności posiadania samochodu. Jak wynika z danych GUS długość ścieżek rowerowych w latach 2011-2014 wzrosła w Gminie Trzebnica z 2,6 km do 12,3 km. W rezultacie na 10 tys. mieszkańców przypadało 1,5 km ścieżki rowerowej.

O dostępności komunikacyjnej Gminy decyduje również stan transportu zbiorowego. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 326 relacji: Wrocław Główny – Trzebnica. Z kolei komunikacja autobusowa w Gminie Trzebnica obsługiwana jest głównie przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS) oraz prywatnych przewoźników. Na terenie Gminy funkcjonuje 14 linii autobusowych, a łączna długość tras wynosi 441 km. Równocześnie w Gminie zlokalizowanych było 96 przystanków autobusowych. W rezultacie liczba pasażerów korzystających z transportu komunikacji autobusowej w ciągu roku wynosi ok. 322 tys.

Z rozwojem infrastruktury drogowej wiąże się nierozzerwanie rozwój i modernizacja oświetlenia ulicznego. Jak wynika z „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Gmina Trzebnica” na terenie niniejszej Gminy funkcjonuje ok. 2 045 punktów oświetlenia ulicznego. Oświetlenie uliczne stanowią źródła światła rtęciowe – 1 227 szt., sodowe – 808 szt. i typu LED – 10 szt.

o mocy od 70 do 250 W. Zużycie energii w 2013 r. na oświetlenie uliczne wyniosło 1 500 000 kWh, generując łączny koszt w wysokości 1 mln zł.

Na terenie Gminy Trzebnica znajdują się również dwa skrzyżowania z sygnalizacją świetlną wraz z sygnalizacją świetlną i dźwiękową dla pieszych. Na potrzeby funkcjonowania niniejszej sygnalizacji zużyto w 2013 r. 7 000 kWh energii, co kosztowało Gminę 4,5 tys. zł.

Sfera techniczna

W latach 2010–2014 w Gminie Trzebnica nastąpił wzrost zasobów mieszkaniowych o ok. 7,9% z 6 988 do 7 542 mieszkań. Wzrost ten następował szybciej niż w całym województwie, w którym to wskaźnik wzrostu osiągnął wartość 4,7%. Szybszy niż w regionie przyrost zasobów mieszkaniowych prowadzi do wniosku, iż następuje stopniowa odnowa tkanki mieszkaniowej, aczkolwiek nadal istnieją mieszkania znajdujące się w obiektach budowanych z wykorzystaniem starych technologii, a to rodzi potrzebę ich modernizacji i dostosowania do obowiązujących standardów.

Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe

Gmina		2010	2011	2012	2013	2014	Rok 2010 = 100
Gmina Trzebnica	mieszkania ogółem	6 988	7 145	7 260	7 417	7 542	107,9
	mieszkania na 1000 mieszkańców	304,6	309,5	311,3	314,5	318,1	104,4
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	80,0	80,0	80,4	80,7	80,9	101,1
Dolny Śląsk	mieszkania ogółem	1072704	1082116	1095568	1110600	1123386	104,7
	mieszkania na 1000 mieszkańców	367,7	371,0	375,9	381,6	386,2	105,0
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	71,5	71,7	71,9	72,0	72,2	101,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL.

W analizowanym okresie w Gminie Trzebnica wzrosła również powierzchnia użytkowa mieszkań. W 2014 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 80,9 m² i była wyższa niż w województwie (72,2 m²).

Analizując zasoby mieszkaniowe warto podkreślić, że w Gminie Trzebnica w 2014 r. na 1000 mieszkańców przypadało ok. 318 mieszkań. Dla porównania na Dolnym Śląsku wskaźnik ten wynosił 386. Można więc stwierdzić, iż dostępność zasobów mieszkaniowych w Gminie jest niższa niż w średnio w regionie.

Pogłębionej analizy zasobów mieszkaniowych w Gminie Trzebnica można dokonać na podstawie „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Gmina Trzebnica”.

Jak wynika z niniejszego dokumentu struktura budynków znajdujących się w gestii Gminy kształtuje się następująco:

- jeden budynek pochodzi z XIX wieku;
- 10 budynków wybudowano przed drugą wojną światową;
- 4 budynki wybudowano w latach 60-tych ubiegłego wieku;
- 6 budynków powstało w okresie od roku 1970 do 1989;
- 11 budynków wybudowano w latach 1990-2009;
- 4 budynki zostały wybudowane po 2010 r.

Do podstawowych problemów w sektorze mieszkalnym zaliczyć należy wysokie zapotrzebowanie energetyczne. Przyczyn powyższego stanu rzeczy upatrywać należy w: niskim stopniu termomodernizacji budynków (z reguły wymieniono tylko okna na PVC, brak ocieplenia ścian i stropów dachów), znacznej liczbie starych i niewyremontowanych budynków.

stwierdzić, można że nadal istnieje problem złego stanu technicznego części budynków zlokalizowanych w Gminie Trzebnica. W rezultacie konieczna jest intensyfikacja działań zmierzających do gruntownej modernizacji istniejących zasobów mieszkaniowych.

2. ROZDZIAŁ: DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH NA TERENIE GMINY

Wstęp

Działania rewitalizacyjne w Polsce mogą być realizowane na podstawie Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 z dnia 3 lipca 2015 r. (Wytyczne MIR). Ponadto zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Rozwoju (pismo DPM.IV.0212.1.2016.ML.1 NK 144212/16) gmina jest uprawniona do uchwalenia programu rewitalizacji na podstawie ustawy o samorządzie gminnym z zastosowaniem Wytycznych MIR. Tę ostatnią z wyżej wymienionych podstaw prawnych przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji (LPR) wybrała gmina Trzebnica. Znalazło to odzwierciedlenie w Uchwale NR IX/112/15 Rady Miejskiej w Trzebnicy z dnia 30 września 2015 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Trzebnica na lata 2015-2025.

Decyzja Rady Miejskiej w Trzebnicy skutkuje procedurą przygotowania Programu, szczególnie w zakresie metodologii wyznaczenia obszarów, na których występują zjawiska kryzysowe, obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. W związku z powyższym przyjęto, że:

1. **Sfera.** Jest to zbiór obszarów problemowych dotyczących zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno – funkcjonalnych oraz technicznych.
2. **Obszary problemowe.** Występujące w ramach Sfer zjawiska problemowe:
  - a. Sfera społeczna: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym
  - b. Sfera gospodarcza: niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw
  - c. Sfera środowiskowa: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska
  - d. Sfera przestrzenno – funkcjonalna: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru,

niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficyt lub niska jakość terenów publicznych

- e. Sfera techniczna: degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska
3. **Stanem kryzysowy.** Sytuacja, w której występuje koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej współwystępująca wraz z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.
  4. **Obszar zdegradowany.** Teren w gminie, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.
  5. **Obszar rewitalizacji.** Teren w gminie obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się:
    - a. szczególną koncentracją negatywnych zjawisk dot. obszarów problemowych,
    - b. istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy w zakresie rewitalizacji.
    - c. obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż **20%** powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż **30%** mieszkańców całej gminy.
  6. **Miejsce.** Jest to określenie odnoszące się do ulicy bądź miejscowości (najczęściej wsi w której nie zostały wyodrębnione ulice), które były przedmiotem analizy na etapie identyfikacji obszarów zdegradowanych i wyznaczania obszaru rewitalizacji. Określenie funkcjonujące w odniesieniu do gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich.

Metodologia identyfikacji stanu kryzysowego oraz wyznaczania obszaru rewitalizacji.

Identyfikacja stanu kryzysowego w gminie polegała na analizie poszczególnych obszarów problemowych z wykorzystaniem charakterystycznych dla nich mierników rozwoju. Ustalenie mierników odbyło się na podstawie propozycji przedstawionej przez firmę doradczą przygotowującą LPR.

W celu uzgodnienia metodologii pracy związanej z gromadzeniem danych w dniu 14-10-2015 r. zorganizowano spotkanie, w którym uczestniczyli przedstawiciele urzędu gminy, jednostek organizacyjnych gminy, urzędu pracy, urzędu skarbowego, Policji, Straży Miejskiej oraz innych jednostek. W trakcie spotkania omówiono zaproponowane do analizy mierniki rozwoju i poddano je dyskusji. W wyniku zgłoszonych uwag ustalono ostateczną listę 104 mierników w ramach 17 obszarów problemowych. Poniżej w tabeli przedstawiono przykłady mierników⁴ w każdym z obszarów problemowych.

Tabela 20. Lista przykładowych mierników wykorzystywanych w celu identyfikacji występowania stanu kryzysowego w gminie.

Lp.	Obszar problemowy	Miernik rozwoju	Źródło informacji
1	Bezrobocie	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy (PUP)
2	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Ośrodek Pomocy Społecznej
3	Przestępczość	Liczba wykroczeń społecznie uciążliwych	Policja Straż Miejska
4	Niski poziom edukacji	Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów niepromowanych do kolejnej klasy	Szkoły
5	Niski poziom kapitału społecznego	Liczba NGO's realizujących zadania zlecone przez gminę	Urząd Miasta/Gminy
6	Niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba osób uczestniczących w bezpłatnych oraz płatnych zajęciach organizowanych przez samorządowe instytucje kultury	Urząd Miasta/Gminy Instytucje Kultury
7	Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych płacących podatek dochodowy (PIT + CIT)	• Urząd Statystyczny Urząd Skarbowy
8	Słaba kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw	Liczba podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zakończenie działalności gospodarczej	• Urząd Statystyczny Urząd Miasta/Gminy

⁴ Pełna lista mierników jest załącznikiem do dokumentu.

9	Przekroczenie standardów jakości środowiska	Występowanie obszarów wymagających rekultywacji	Urząd Miasta/Gminy
10	Obecność odpadów stanowiących zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi, stanu środowiska.	Liczba obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem	Urząd Miasta/Gminy
11	Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny	Dostęp do placów zabaw	<ul style="list-style-type: none"> • Zakłady Usług Komunalnych • Urząd Miasta/Gminy (PGN)
12	Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość	Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	Urząd Miasta/Gminy
13	Niski poziom obsługi komunikacyjnej	Liczba połączeń z przystanków komunikacji zbiorowej w promieniu 1000 m od ulicy w mieście lub występowanie przystanku komunikacji zbiorowej w miejscowości (wieś)	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy • Starostwo Powiatowe Operatorzy samochodowego transportu zbiorowego
14	Niedobór lub niska jakość terenów publicznych	Liczba publicznych miejsc parkingowych	• Urząd Miasta/Gminy
15	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba wydanych nakazów rozbiórki obiektów budowlanych z powodu złego stanu technicznego	• Powiatowy Nadzór budowlany
16	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba osób, którym obniżono wysokość podatku od nieruchomości z uwagi na zły stan techniczny obiektu budowlanego	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy • Jednostki
17	Niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w	Dostęp do sieci ciepłowniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Miasta/Gminy • (PGN) • Zakład ciepłowniczy

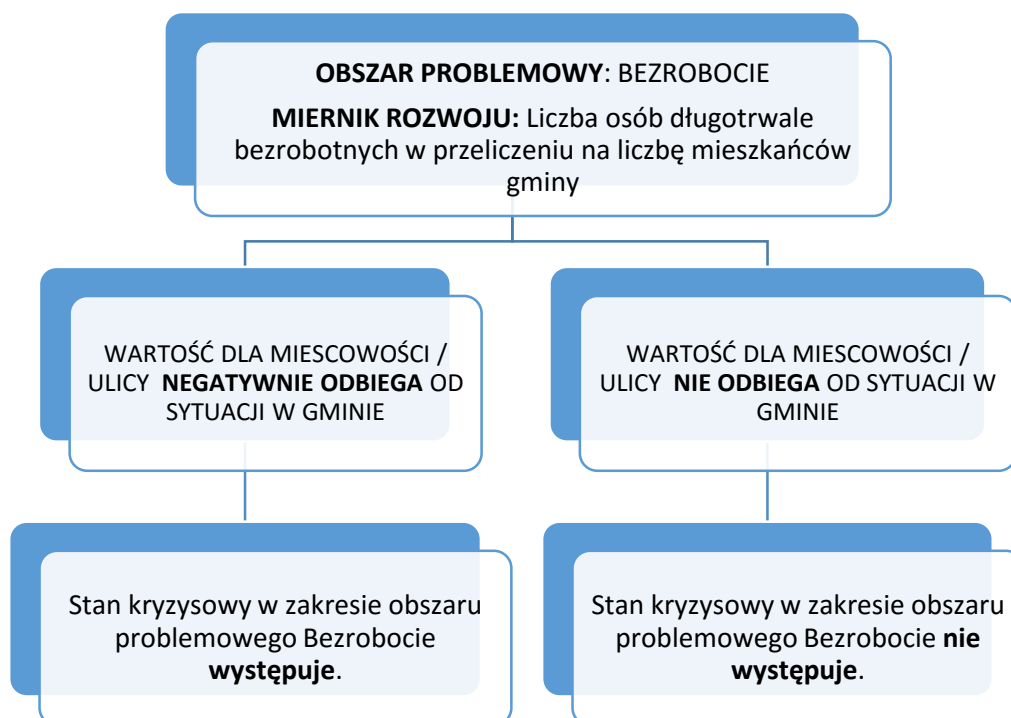
	szczegółności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska		
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym etapem gromadzenia danych było wystąpienie do podmiotów dysponujących informacjami z wnioskiem o ich udostępnienie w szczególności do miejscowości oraz ulicy (dane za okres 2012 – 2014).

Po uzyskaniu wartości mierników przystąpiono do ich analizy i identyfikacji obszarów kryzysowych. Przyjęto założenie, że do dalszych prac kwalifikują się co do zasady te miejscowości / ulice, w których stwierdzono, że wartości mierników rozwoju odbiegają w sposób negatywny od wartości charakterystycznych dla całego obszaru gminy⁵. Najczęściej wykorzystywaną wartością charakterystyczną dla gminy była wartość miernika w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy porównywana z wartością w przeliczeniu na jednego mieszkańca miejscowości / ulicy.

Diagram 1. Metodologia identyfikacji miejscowości / ulic, na których występują zjawiska kryzysowe na przykładzie obszaru problemowego Bezrobocie.

Źródło: opracowanie własne

⁵ Zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Rozdział 3, pkt 2. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipiec 2015 r.

Stanowiło to podstawę do dalszej identyfikacji obszarów zdegradowanych. W tym celu wykorzystano narzędzie w postaci matrycy obszaru zdegradowanego identyfikującej występowanie stanu kryzysowego, przygotowanej dla każdej sfery. Matryca prezentuje informacje o występowaniu sytuacji kryzysowej z dokładnością do miejscowości /ulicy. Przyjęto założenie, że jeżeli co najmniej jeden miernik w miejscowości / ulicy odbiega negatywnie od sytuacji w całej gminie to na tym terenie występuje negatywne zjawisko w zakresie danego obszaru problemowego. Poniżej przedstawiono wycinek przykładowej matrycy dla sfery społecznej.

Tabela 21. Przykładowa matryca obszarów problemowych

OBSZAR PROBLEMOWY			BEZROBOCIE ⁶		UBÓSTWO	
MIERNIKI			Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Liczba osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym	Korzystający z pomocy społecznej	Świadczenia pomocy społecznej
L.p.	Miejscowość	Ulica				
1.	Miejscowość	Ulica	1	0	0	0
2.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0
3.	Miejscowość	Ulica	0	1	1	1
4.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0
5.	Miejscowość	Ulica	0	1	1	0
6.	Miejscowość	Ulica	0	0	0	0
7.	Miejscowość	Ulica	1	0	0	0
8.	Miejscowość	Ulica	1	1	0	0

Źródło: opracowanie własne

Uznając kryteria z Wytycznych MIR, jako podstawowe założenie do dalszych prac przeprowadzono analizę wszystkich matryc dla wszystkich sfer i wyszczególniono te miejscowości i ulice w gminie, dla których spełniony został łącznie następujący warunek:

1. Występuje sytuacja kryzysowa w co najmniej 5 na 12 analizowanych mierników rozwoju w poszczególnych obszarach problemowych Sfery społecznej (wg Wytycznych MIR - koncentracja negatywnych zjawisk w Sferze społecznej)
2. Występuje sytuacja kryzysowa w co najmniej jednej z pozostałych Sfer (wg Wytycznych MIR - negatywne zjawiska w co najmniej jednej z innych Sfer).

Zestawienie matryc wszystkich sfer i obszarów problemowych pozwoliło na identyfikację obszaru zdegradowanego, który został przedstawiony również w formie graficznej na mapie (Załącznik nr 4) i był podstawą do określenia obszaru rewitalizacji.

Dla identyfikacji obszaru rewitalizacji przyjęto następujące założenia zgodne z wytycznymi MIR:

1. Musi występować szczególna koncentracja negatywnych zjawisk dot. obszarów problemowych - w związku z tym do dalszej analizy brano pod uwagę miejscowości / ulice, w których sytuacja kryzysowa występowała w co najmniej 5 miernikach rozwoju sfery społecznej oraz w co najmniej 1 obszarze problemowym z pozostałych sfer.

⁶ Cyfra 1 w tabeli oznacza, że wartość miernika rozwoju w danym obszarze problemowym odbiega negatywnie od sytuacji w gminie.

2. Obszar kryzysowy musi charakteryzować się istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy w zakresie rewitalizacji – w związku z tym przeprowadzono konsultacje z Zespołem ds. Rewitalizacji.

Wyznaczone w ten sposób miejscowości / ulice stworzyły ramę dla ustalenia obszaru rewitalizacji, dla którego następnie przeliczono wszystkie wskaźniki w celu ich ponownej weryfikacji oraz sprawdzono spełnienie kryteriów:

1. powierzchnia obszaru rewitalizacji nie większa niż **20%** powierzchni całej gminy
2. obszar rewitalizacji zamieszkiwany przez nie więcej niż **30%** mieszkańców całej gminy.

Obszar rewitalizacji przedstawiono w formie graficznej na mapie oraz wskazano listę miejscowości i ulic wchodzących w skład obszaru.

Wyniki diagnozy stanu kryzysowego w gminie.

Analiza obejmowała teren całej miejsko-wiejskiej gminy Trzebnica i prowadzona była ze szczegółowością na poziomie miejscowości bądź ulicy. Badane były 42 miejscowości oraz miasto Trzebnica gdzie analizie poddano 121 ulic. Razem przebadano w gminie Trzebnica 163 miejsca (ulice i miejscowości). Poniżej przedstawiono podsumowanie wyników analizy w poszczególnych sferach.

Sfera społeczna

W ramach pięciu obszarów problemowych badanych na podstawie dwunastu mierników zidentyfikowano występowanie negatywnych zjawisk w:

- 1 miejscowości – negatywne odchylenia 9 mierników
- 1 miejscowości – negatywne odchylenia 8 mierników
- 3 miejscach – negatywne odchylenia 7 mierników (2 miejscowości i 1 ulica)
- 14 miejscach – negatywne odchylenia 6 mierników (8 miejscowości i 6 ulic)
- 8 miejscach – negatywne odchylenia 5 mierników (7 miejscowości i 1 ulica)

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowały się miejscowości: Biedaszków Wielki, Blizocin, Boleścin, Nowy Dwór (7 i więcej mierników negatywnie odbiegające od sytuacji w gminie). Szczególne natężenie negatywnych zjawisk - odchylenia 6 mierników - zdiagnozowano również w Trzebnicy na ulicach: Daszyńskiego, Kościelna,

Bochenka, Milicka, Obornicka, Rynek. Nie zidentyfikowano miejscowości/ulic, na których negatywne odchylenia występowałyby w wszystkich dwunastu analizowanych miernikach.

Sfera gospodarcza

W sferze gospodarczej, dwa obszary problemowe badane były na podstawie sześciu mierników. Problemy związane z niskim stopniem przedsiębiorczości oraz słabą kondycją lokalnych przedsiębiorstw zostały zdiagnozowane 39 miejscach (17 miejscowości i 22 ulice). Negatywne odchylenia w odniesieniu do wartości dla całej gminy odnotowano:

na 1 ulicy – negatywne odchylenia 5 mierników

w 14 miejscach – negatywne odchylenia 4 mierników (8 miejscowości i 6 ulic)

w 24 miejscach – negatywne odchylenia 3 mierników (9 miejscowości i 15 ulic)

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowała się ulica Sienkiewicza w Trzebnicy. Negatywne odchylenia 4 mierników zdiagnozowano w miejscowościach: Biedaszków Mały, Blizocin, Droszów, Janiszów, Komorowo, Komorówko, Masłowiec, Rzepotowice. W miejscowości Blizocin negatywne zjawiska w sferze gospodarczej (4 mierniki peyoratywnie odbiegające od sytuacji w gminie) współwystępują z problemami zdiagnozowanymi w sferze społecznej (negatywne odchylenia 7 mierników). Nie zidentyfikowano miejscowości/ulic, na których negatywne odchylenia występowałyby we wszystkich sześciu analizowanych miernikach.

Sfera środowiskowa

W Sferze środowiskowej, dwa obszary problemowe badane były na podstawie dwóch mierników. Problemy związane z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska zostały zdiagnozowane w 4 miejscach, w których odnotowano negatywne odchylenia 2 mierników.

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowała się ulica Milicka w Trzebnicy, na której zdiagnozowano, iż 2 mierniki w sferze środowiskowej negatywnie odbiegają od sytuacji w gminie oraz 6 mierników w sferze społecznej również wykazuje negatywne odchylenia. Natężenie negatywnych zjawisk w Sferze środowiskowej (negatywne odchylenia 2 mierników) odnotowano również w miejscowości Będkowo oraz Ujeździec Mały, a także w Trzebnicy na ulicy Prusickiej. Pejoratywne odchylenia 1 miernika zdiagnozowano w 47 miejscach, natomiast w 112 miejscach nie występują problemy w Sferze środowiskowej.

Sfera przestrzenno – funkcjonalna.

W sferze przestrzenno - funkcjonalnej w ramach czterech obszarów problemowych badanych na podstawie sześciu mierników zidentyfikowano występowanie negatywnych zjawisk w 14 miejscach. Negatywne odchylenia w odniesieniu do wartości dla całej gminy odnotowano w:

2 miejscach – negatywne odchylenia 5 mierników

3 miejscach – negatywne odchylenia 4 mierników

9 miejscach – negatywne odchylenia 3 mierników

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowały się miejscowość Nowy Dwór oraz ulice Daszyńskiego i Bochenka w Trzebnicy (4 i więcej mierników negatywnie odbiegających od sytuacji w gminie w sferze przestrzenno - funkcjonalnej oraz negatywne odchylenia 6 i więcej mierników w sferze społecznej).

Sfera techniczna.

W sferze technicznej obszar problemowy dotyczący degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym badany był na podstawie trzech mierników, a stopień natężenia problemu różnicowany i odzwierciedlany w postaci wartości bezwzględnej. Problemy związane z degradacją budynków zostały zdiagnozowane w 15 miejscach. W 7 miejscach odnotowano negatywne odchylenia 3 mierników, w przypadku 8 miejsc niekorzystną wartość wskazywały 2 mierniki.

Szczególnym natężeniem negatywnych zjawisk charakteryzowały się ulice: Kościelna, Bochenka i Witosa w Trzebnicy (negatywne odchylenia 3 mierników w sferze technicznej oraz 5 i więcej mierników w sferze społecznej).

Zamieszczona poniżej matryca oraz mapa wskazuje miejsca (miejscowości lub ulice), na których odnotowano negatywne odchylenia mierników oraz natężenie zjawisk kryzysowych.

Skala zjawisk kryzysowych w odniesieniu do poszczególnych miejscowości/ulicy określona została poprzez:

- sumaryczną wartość punktową dla wszystkich 5 sfer w kolumnie „RAZEM” matrycy – im wyższa wartość tym większa skala negatywnych zjawisk,
- intensywność kolorów i grubość linii na mapie – szeroka, czerwona kreska oznacza największy stopień natężenia negatywnych zjawisk.

Matryce oraz mapy obrazujące wyniki analiz poszczególnych mierników we wszystkich sferach i obszarach problemowych znajdują się w załącznikach do niniejszego opracowania (załączniki od 5 do 9).

Tabela 22. Matryca obszarów zdegradowanych identyfikująca występowanie stanu kryzysowego

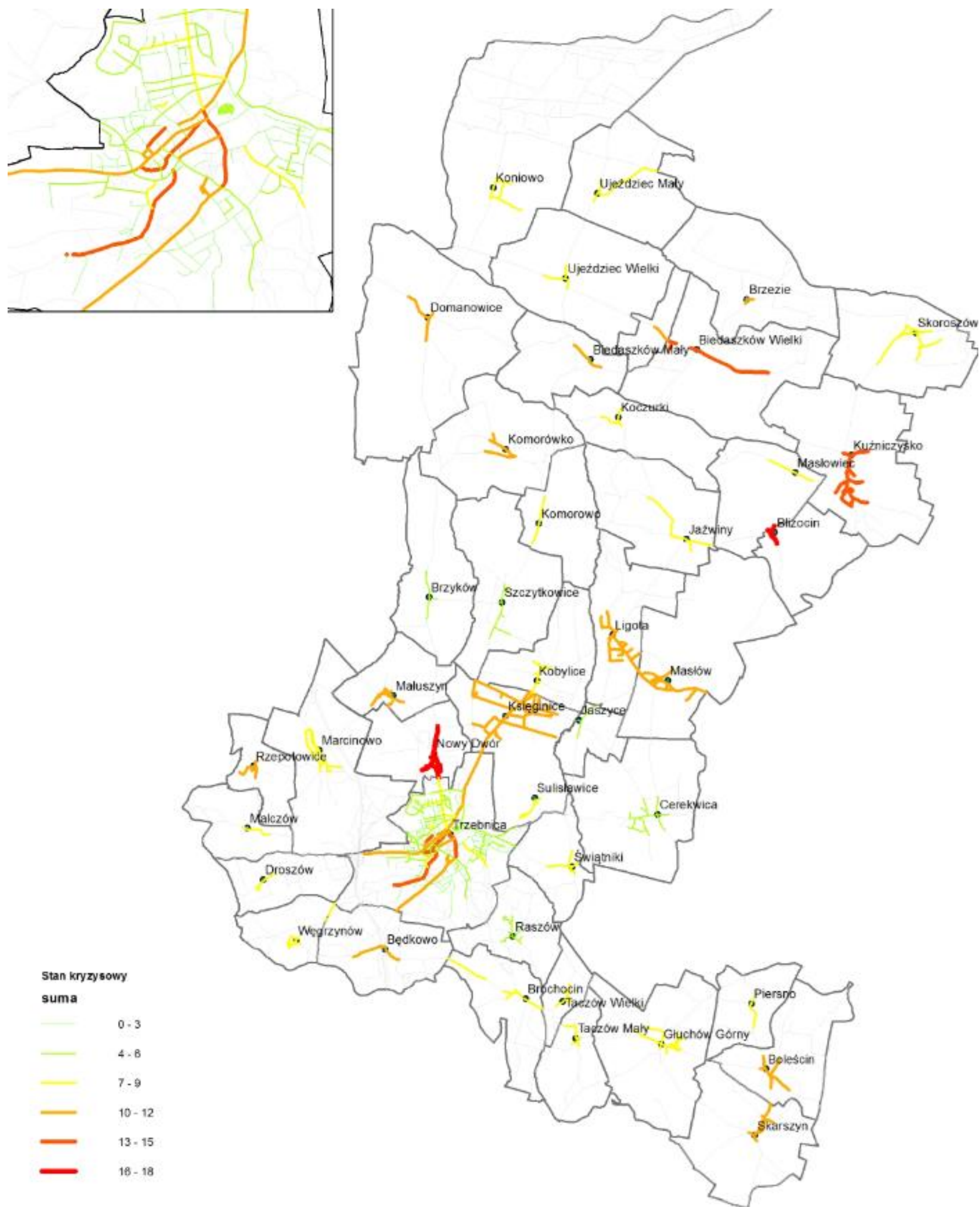
L.p.	Miejscowość	Ulica	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	RAZEM 5 sfer
			2014	2014	2014	2014	2014	2014
1.	Będkowo		3	3	2	3	0	11
2.	Biedaszków Mały		4	4	1	2	0	11
3.	Biedaszków Wielki		8	2	1	2	0	13
4.	Blizocin		7	4	1	3	3	18
5.	Boleścin		7	1	1	1	0	10
6.	Brochocin		3	3	1	1	0	8
7.	Brzezie		6	2	1	1	0	10
8.	Brzyków		1	3	0	1	0	5
9.	Cerekwica		3	1	1	1	0	6
10.	Domanowice		4	3	1	3	0	11
11.	Droszów		2	4	1	1	0	8
12.	Głuchów Górny		4	1	1	2	0	8
13.	Janiszów		6	4	1	1	0	12
14.	Jaszyce		2	1	1	1	0	5
15.	Jaźwiny		4	2	1	2	0	9
16.	Kobylice		3	3	1	1	0	8
17.	Koczurki		4	2	1	2	0	9
18.	Komorowo		2	4	1	2	0	9
19.	Komorówko		5	4	1	1	0	11
20.	Koniowo		5	1	1	2	0	9
21.	Księginice		4	1	1	5	0	11
22.	Kuźniczysko		6	2	1	2	2	13
23.	Ligota		6	1	1	2	0	10
24.	Malczów		5	1	1	1	0	8
25.	Małuszyn		5	3	1	3	0	12
26.	Marcinowo		4	1	1	1	0	7
27.	Masłowice		2	4	1	1	0	8
28.	Mastów		6	2	1	1	0	10
29.	Nowy Dwór		9	1	1	5	1	17
30.	Piersno		2	2	1	2	0	7
31.	Raszów		3	1	1	1	0	6
32.	Rzepotowice		6	4	1	1	0	12
33.	Skarszyn		6	3	1	0	0	10
34.	Skoroszów		5	1	1	2	0	9
35.	Sulistawice		6	1	1	1	0	9
36.	Szczytkowice		2	2	1	1	0	6
37.	Świątniki		5	1	1	1	0	8
38.	Taczów Mały		4	3	0	1	0	8
39.	Taczów Wielki		4	3	1	1	0	9
40.	Trzebnica	1 Maja	1	3	0	0	0	4
41.	Trzebnica	3 Maja	1	1	0	0	0	2
42.	Trzebnica	9 Maja	0	2	0	0	0	2
43.	Trzebnica	Adama Asnyka	1	3	0	0	0	4
44.	Trzebnica	Adama Mickiewicza	0	2	0	0	0	2
45.	Trzebnica	Akacyjowa	0	3	0	1	0	4
46.	Trzebnica	Armii Krajowej	0	2	0	0	0	2
47.	Trzebnica	Bartosza Głowackiego	4	2	0	3	5	14
48.	Trzebnica	Błotnista	2	1	0	0	0	3
49.	Trzebnica	Bolesława Chrobrego	4	1	1	4	5	15
50.	Trzebnica	Borówkowa	1	3	0	1	0	5
51.	Trzebnica	Brama Trębaczy	2	2	0	0	0	4
52.	Trzebnica	Chabrowa	1	1	0	2	0	4
53.	Trzebnica	Cicha	1	1	0	2	0	4
54.	Trzebnica	Cypriana Kamila Norwida	0	2	0	0	0	2
55.	Trzebnica	Czereśniowa	0	2	0	0	0	2
56.	Trzebnica	Elizy Orzeszkowej	0	1	0	0	0	1
57.	Trzebnica	Fiołkowa	1	1	0	2	0	4
58.	Trzebnica	Franklina Roosevelta	4	3	0	1	0	8
59.	Trzebnica	Fryderyka Chopina	1	2	0	0	0	3

60.	Trzebnica	gen. Grota-Roweckiego	0	1	0	0	0	1
61.	Trzebnica	gen. Józefa Bema	7	2	0	0	0	9
62.	Trzebnica	gen. Leopolda Okulickiego	0	1	0	0	0	1
63.	Trzebnica	gen. Władysława Sikorskiego	1	1	0	0	0	2
64.	Trzebnica	Graniczna	2	1	0	0	0	3
65.	Trzebnica	Grunwaldzka	0	3	0	0	0	3
66.	Trzebnica	Harcerska	0	1	0	0	0	1
67.	Trzebnica	Henryka Brodatego	2	3	0	1	0	6
68.	Trzebnica	Henryka Pobożnego	1	0	0	0	2	3
69.	Trzebnica	Henryka Sienkiewicza	0	5	0	0	0	5
70.	Trzebnica	Ignacego Daszyńskiego	6	1	0	4	1	12
71.	Trzebnica	Ignacego Paderewskiego	0	3	0	0	0	3
72.	Trzebnica	Jagodowa	1	2	0	1	0	4
73.	Trzebnica	Jana Kilińskiego	1	1	0	0	0	2
74.	Trzebnica	Jana Matejki	1	2	0	0	0	3
75.	Trzebnica	Jana Pawła II	2	1	0	0	0	3
76.	Trzebnica	Janusza Korczaka	1	0	0	0	0	1
77.	Trzebnica	Jarzębinowa	0	3	0	0	0	3
78.	Trzebnica	Jaśminowa	1	1	0	2	0	4
79.	Trzebnica	Jędrzejowska	3	3	0	0	0	6
80.	Trzebnica	Juliusza Słowackiego	3	4	0	0	0	7
81.	Trzebnica	Kazimierza Wielkiego	3	0	0	0	0	3
82.	Trzebnica	Klasztorna	2	1	0	0	0	3
83.	Trzebnica	Kolejowa	3	2	1	2	3	11
84.	Trzebnica	Kosmonautów	0	0	0	0	0	0
85.	Trzebnica	Kościelna	6	1	0	3	3	13
86.	Trzebnica	Krakowska	1	3	0	0	0	4
87.	Trzebnica	Krótką	0	2	0	0	0	2
88.	Trzebnica	Ks. Dziekana Wawrzyńca Bochenka	6	0	0	4	3	13
89.	Trzebnica	Kwiatowa	4	2	0	1	2	9
90.	Trzebnica	Lawendowa	1	1	0	0	0	2
91.	Trzebnica	Leśna	4	1	0	0	0	5
92.	Trzebnica	Lipowa	1	1	0	0	0	2
93.	Trzebnica	Łączna	1	1	1	0	0	3
94.	Trzebnica	Łąkowa	0	1	0	0	0	1
95.	Trzebnica	Malinowa	1	1	0	1	0	3
96.	Trzebnica	Marcinowska	1	2	0	1	2	6
97.	Trzebnica	Marii Dąbrowskiej	1	4	0	0	0	5
98.	Trzebnica	Marii Konopnickiej	2	2	1	0	0	5
99.	Trzebnica	Marii Leszczyńskiej	0	3	0	0	0	3
100.	Trzebnica	Milicka	6	1	2	3	0	12
101.	Trzebnica	Młynarska	3	1	0	0	0	4
102.	Trzebnica	Morelowa	0	1	0	0	0	1
103.	Trzebnica	Mostowa	1	2	0	0	0	3
104.	Trzebnica	Na Wzgórzach	1	1	0	1	0	3
105.	Trzebnica	Nowa	0	3	0	0	0	3
106.	Trzebnica	Obornicka	6	1	0	2	2	11
107.	Trzebnica	Obrońców Pokoju	2	0	1	1	1	5
108.	Trzebnica	Ogrodowa	1	2	0	0	0	3
109.	Trzebnica	Oleśnicka	2	1	0	1	4	8
110.	Trzebnica	Orzechowa	0	1	0	0	0	1
111.	Trzebnica	Parkowa	1	1	0	0	0	2
112.	Trzebnica	Piastowska	1	1	0	0	0	2
113.	Trzebnica	Piwniczna	1	2	1	0	0	4
114.	Trzebnica	Plac Błonia Trzebnickie	4	1	0	0	0	5
115.	Trzebnica	Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego	1	1	0	0	0	2
116.	Trzebnica	Plac Pionierów Ziemi Trzebnickiej	1	1	0	0	0	2
117.	Trzebnica	Plac Piotra Włostowica	1	1	0	0	0	2
118.	Trzebnica	Plac Zaułek Kupiecki	1	1	0	0	0	2
119.	Trzebnica	Pogodna	2	1	0	0	0	3
120.	Trzebnica	Polna	1	1	1	0	0	3
121.	Trzebnica	Porzeczkowa	1	1	0	1	0	3
122.	Trzebnica	Poziomkowa	1	1	0	1	0	3
123.	Trzebnica	Prusicka	3	2	2	2	0	9
124.	Trzebnica	Przemysłowa	0	4	0	0	0	4
125.	Trzebnica	Rondo Żołnierzy Wyklętych	1	1	0	0	0	2
126.	Trzebnica	Rynek	6	3	0	2	1	12

127.	Trzebnica	Samarytańska	1	2	0	1	0	4
128.	Trzebnica	Siostry Hilgi Brzoski	2	1	0	1	0	4
129.	Trzebnica	Słoneczna	1	1	0	0	0	2
130.	Trzebnica	Solna	0	0	0	0	0	0
131.	Trzebnica	Spokojna	1	2	0	1	0	4
132.	Trzebnica	Sportowa	1	2	0	1	0	4
133.	Trzebnica	Stanisława Moniuszki	2	1	0	0	0	3
134.	Trzebnica	Stanisława Piaskowskiego	0	0	0	0	0	0
135.	Trzebnica	Stawowa	2	1	0	0	0	3
136.	Trzebnica	Stefana Żeromskiego	4	1	0	1	0	6
137.	Trzebnica	Szarych Szeregów	0	1	0	1	0	2
138.	Trzebnica	Świętej Jadwigi	4	0	1	3	3	11
139.	Trzebnica	Tadeusza Kościuszki	2	1	0	1	2	6
140.	Trzebnica	Teatralna	0	4	0	0	0	4
141.	Trzebnica	Truskawkowa	1	2	0	1	0	4
142.	Trzebnica	Wałowa	3	1	0	1	0	5
143.	Trzebnica	Wąska	2	1	0	0	0	3
144.	Trzebnica	Wesoła	1	4	0	0	0	5
145.	Trzebnica	Węgrzynowska	0	1	0	1	0	2
146.	Trzebnica	Wincentego Witosa	5	2	0	2	3	12
147.	Trzebnica	Winna	0	2	0	0	0	2
148.	Trzebnica	Wiosenna	1	1	1	0	0	3
149.	Trzebnica	Wiśniowa	0	2	0	0	0	2
150.	Trzebnica	Władysława Broniewskiego	0	1	0	0	0	1
151.	Trzebnica	Władysława Jagiełły	2	3	0	0	0	5
152.	Trzebnica	Władysława Łokietka	1	4	0	0	0	5
153.	Trzebnica	Władysława Stanisława Reymonta	0	2	0	0	0	2
154.	Trzebnica	Wojciecha Drzymały	3	1	0	0	0	4
155.	Trzebnica	Wojska Polskiego	1	0	0	0	0	1
156.	Trzebnica	Wrocławska	4	2	1	3	0	10
157.	Trzebnica	Wrzosowa	1	1	0	2	0	4
158.	Trzebnica	Zielona	0	2	0	0	0	2
159.	Trzebnica	Zielone Wzgórze	1	1	0	1	0	3
160.	Trzebnica	Żołnierzy Września	2	0	0	1	1	4
161.	Ujeździec Mały		5	0	2	1	0	8
162.	Ujeździec Wielki		4	1	1	1	0	7
163.	Węgrzynów		4	2	0	1	0	7

Mapa 2. Stan kryzysowy - wszystkie sfery - natężenie negatywnych zjawisk na terenie Gminy Trzebnica

Źródło: opracowanie własne na podstawie Open Street Map

3. ROZDZIAŁ: OBSZAR REWITALIZACJI

Wytyczne MIR definiują obszar rewitalizacji jako teren charakteryzujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk dot. obszarów problemowych oraz istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego gminy. Obszar rewitalizacji może składać się z podobszarów, w tym podobszarów nieposiadające ze sobą wspólnych granic, przy czym nie może być to teren większy niż 20% powierzchni gminy i zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W dalszej części rozdziału zweryfikowano warunki wynikające z wytycznych MIR dla obszaru rewitalizacji.

Szczególna koncentracja negatywnych zjawisk

Zgodnie z przyjętą metodologią **stan kryzysowy** występuje na ulicach i w miejscowościach, na których zdiagnozowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych (minimum 3 negatywne odchylenia mierników) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z pozostałych sfer. Przyjęto, że odpowiednio do liczby analizowanych mierników, koncentracja negatywnych zjawisk występuje przy negatywnym odchyleniu minimum:

- 3 mierników w sferze gospodarczej
- 1 miernika w sferze środowiskowej
- 3 mierników w sferze przestrzenno-funkcjonalnej
- 2 mierników w sferze technicznej.

W gminie Trzebnica stan kryzysowy, spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z pozostałych sfer, został zidentyfikowany w 60 miejscach (35 miejscowości i 25 ulic). W związku z powyższym **obszary zdegradowane** zidentyfikowane na terenie gminy obejmują prawie połowę jej powierzchni, a liczba mieszkańców znacząco przekracza dopuszczalny limit 30%.

W związku z powyższym przeprowadzono dalszą delimitację polegającą na zawężeniu obszaru do ulic i miejscowości charakteryzujących się **szczególną koncentracją negatywnych zjawisk** tzn.:

- co najmniej 5 negatywnych odchyleń mierników w sferze społecznej

- współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej 1 z pozostałych sferach.

W ten sposób zostało zidentyfikowanych 27 miejsc, które cechują się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk.

Tabela 23. Obszary szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk

Miejscowość	Ulica	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcyjna	Sfera techniczna	Razem
Biedaszków Wielki		8	2	1	2	0	13
Blizocin		7	4	1	3	3	18
Boleścín		7	1	1	1	0	10
Brzezie		6	2	1	1	0	10
Janiszów		6	4	1	1	0	12
Komorówko		5	4	1	1	0	11
Koniowo		5	1	1	2	0	9
Kuźniczysko		6	2	1	2	2	13
Ligota		6	1	1	2	0	10
Malczów		5	1	1	1	0	8
Małuszyn		5	3	1	3	0	12
Masłów		6	2	1	1	0	10
Nowy Dwór		9	1	1	5	1	17
Rzepotowice		6	4	1	1	0	12
Skarszyn		6	3	1	0	0	10
Skoroszków		5	1	1	2	0	9
Sulisławice		6	1	1	1	0	9
Świątniki		5	1	1	1	0	8
Trzebnica	gen. Józefa Bema	7	2	0	0	0	9
Trzebnica	Ignacego Daszyńskiego	6	1	0	4	1	12
Trzebnica	Kościelna	6	1	0	3	3	13
Trzebnica	Ks. Dziekana Wawrzyńca Bochenka	6	0	0	4	3	13
Trzebnica	Milicka	6	1	2	3	0	12
Trzebnica	Obornicka	6	1	0	2	2	11
Trzebnica	Rynek	6	3	0	2	1	12
Trzebnica	Wincentego Witosa	5	2	0	2	3	12
Ujeździec Mały		5	0	2	1	0	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy

Wśród obszarów o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk znajduje się przede wszystkim miasto Trzebnica – ściśle centrum oraz główne ulice przylegające i prowadzące

w kierunku centrum tj.: Obornicka, Milicka czy Bochenka. Łącznie na 8 ulicach zdiagnozowano szczególną koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej (5 i więcej mierników wykazujących negatywne odchylenia mierników w odniesieniu do wartości dla całej gminy) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w czterech pozostałych sferach.

Poza terenem miejskim, szczególna koncentracja negatywnych zjawisk we wszystkich analizowanych sferach została zdiagnozowana również w: Biedaszków Wielki, Blizocin, Boleścin, Brzezie, Janiszów, Komorówko, Koniowo, Kuźniczysko, Ligota, Malczów, Małuszyn, Masłów, Nowy Dwór, Rzepotowice, Skarszyn, Skoroszów, Sulisławice, Świątniki, Ujeździec Mały. W miejscowościach Biedaszków Wielki, Blizocin, Boleścin oraz Nowy Dwór zdiagnozowano największe w całej gminie natężenia problemów w sferze społecznej (7-9) mierników wykazujących negatywne odchylenia mierników w odniesieniu do wartości dla całej gminy).

Wszystkie wskazane powyżej ulice i miejscowości cechuje szczególne natężenie problemów w sferze społecznej (5-9) oraz duża skala potrzeb rewitalizacyjnych (wszystkie sfery 8-18).

Omawiane obszary zarówno miejskie jak i wiejskie zamieszkuje łącznie 8755 osób co stanowi 37,6% wszystkich mieszkańców gminy. Ponieważ nie można objąć procesem rewitalizacji wszystkich miejsc, w których została zdiagnozowana szczególna koncentracja negatywnych zjawisk, dalsza delimitacja wynikała z natężenia problemów w sferze społecznej (co najmniej 5), skali potrzeb rewitalizacyjnych (co najmniej 10) oraz istotnego znaczenia obszaru dla rozwoju lokalnego.

Istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego

W trakcie warsztatów, które odbyły się 10.03.2016 r. w Trzebnicy, Zespołowi ds. Rewitalizacji zostały zaprezentowane wyniki analizy wskazującej obszary w stanie kryzysowym. Przedstawiona została również propozycja objęcia procesem rewitalizacji czterech miejscowości (Biedaszków Wielki, Blizocin, Boleścin, Nowy Dwór) oraz środkową i środkowo-wschodnią części miasta Trzebnica. W proponowanym obszarze rewitalizacji znalazły się miejscowości i ulice o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk i największej skali potrzeb rewitalizacyjnych.

Miejscowości Biedaszków Wielki, Blizocin, Boleścin oraz Nowy Dwór charakteryzują się największą liczbą negatywnych odchyżeń w analizowanych obszarach problemowych (łącznie

liczba punktów powyżej 10, w tym 7 i więcej w sferze społecznej) co dowodzi szczególnej koncentracji problemów w sferze społecznej współwystępujących z wieloma problemami w pozostałych sferach. Obszary zdegradowane na terenie miasta Trzebnica również wykazują duże natężenie zjawisk kryzysowych (11-14). Wyprowadzenie tych obszarów ze stanu kryzysowego oraz stworzenie warunków do ich zrównoważonego wzrostu ma istotnie znaczenie dla rozwoju lokalnego Gminy Trzebnica.

Członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji nie wnieśli uwag do przedstawionych wyników oraz proponowanego obszaru rewitalizacji.

Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji

Z uwagi na szczególną koncentrację negatywnych zjawisk oraz istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy procesem rewitalizacji zostanie objętych pięć podobszarów nieposiadających ze sobą wspólnych granic tzn.:

1. Biedaszków Wielki
2. Blizocin
3. Boleścin
4. Nowy Dwór
5. Trzebnica

Obszar rewitalizacji w Trzebnicy obejmuje środkową i środkowo-wschodnią część miasta – łącznie 30 ulic, w tym: Bartosza Głowackiego, Błotnista, Grunwaldzka, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego, Henryka Sienkiewicza, Ignacego Daszyńskiego, Jana Matejki, Jana Pawła II, Klasztorna, Kościelna, Ks. Dziekana, Wawrzyńca, Bochenka, Lipowa, Milicka, Obornicka, Obrońców Pokoju, Piwniczna, Plac Błonia Trzebnickie, Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego, Plac Piotra Włostowica, Plac Zaulek, Kupiecki, Polna, Rynek, Solna, Stawowa, Wąska, Wincentego Witosa, Winna, Wojciecha Drzymały, Zielone Wzgórze.

Zasięg przestrzenny obszarów wyznaczonych do rewitalizacji przedstawiają mapy. Łączna powierzchnia wszystkich podobszarów 157 ha co stanowi 0,78% powierzchni gminy, w tym podobszar w:

- Biedaszkowie Wielkim obejmuje 38 ha (co stanowi 0,19% powierzchni całej gminy),
- Blizocinie 11 ha (0,05%),
- Boleścinie 19 ha (0,09%),

- Nowym Dworze 26 ha (0,13%),
- Trzebnicy 63 ha (0,31%).

Na wyznaczonym terenie zamieszkuje łącznie 6 688 osób co stanowi 28,73% wszystkich mieszkańców gminy⁷. W Trzebnicy na obszarze objętym rewitalizacją zamieszkuje 5 745 osób (24,68% mieszkańców gminy), natomiast pozostałe podobszary zamieszkuje odpowiednio:

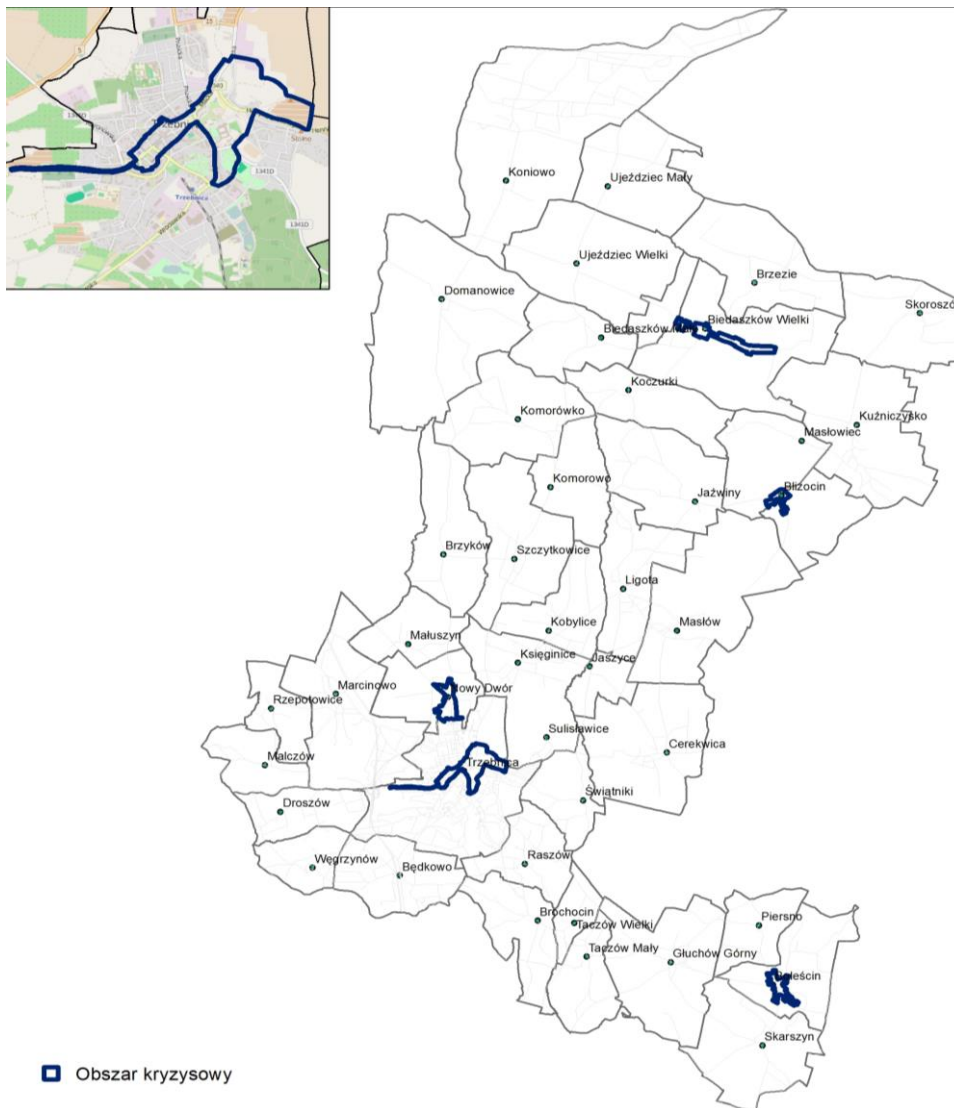
301 mieszkańców - Biedaszków Wielki (1,29%)

243 mieszkańców – Blizocin (1,04%)

226 mieszkańców – Boleścín (0,97%)

443 mieszkańców – Nowy Dwór (1,9%).

Mapa 3. Obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Open Street Map

⁷ Na podstawie danych otrzymanych od gminy łączna liczba osób zamieszkujących gminę wg stanu na 31.12.2014 r wynosi 7 095 osób

Obszar rewitalizacji cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w odniesieniu do wartości dla całej gminy, co potwierdzają mierniki rozwoju analizowane łącznie dla obszaru rewitalizacji jak i osobno dla każdego z wyznaczonych podobszarów.

Tabela 24. Porównanie wartości mierników dla gminy i obszaru rewitalizacji.

Sfera	Nazwa miernika	Wartość dla gminy	Wartość dla obszaru rewitalizacji
Społeczna	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych	1,59%	2,08%
	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych bez kwalifikacji	20,75%	23,02%
	Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej	1,24%	1,84%
	Liczba przestępstw społecznie uciążliwych	578	374 (65%)
	Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym	109	49 (45%)
	Odsetek uczniów z wynikami z egzaminu gimnazjalnego niższymi o 75% od średniej w gminie z części matematycznej	3,5%	3,8%
	Odsetek dzieci korzystających z usług oferowanych przez świetlice	48%	19%
	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014	51,6%	50,79%
Gospodarcza	Średnia wartość podatku dochodowego płaconego przez jednego przedsiębiorcę	18 598,62	12 474,16
	Odsetek podmiotów gospodarczych zalegających z płatnością podatku dochodowego dłużej niż 6 m-cy	3,28%	3,4%
Przestrzenno-funkcjonalna	Liczba mieszkań socjalnych	50	41 (82%)
Techniczna	Liczba lokali mieszkalnych (komunalnych) oddanych do użytku przed 1990 r.	274	169 (62%)
	Odsetek budynków komunalnych oddanych do użytku przed 1990 r.	0,09%	0,46%
	Odsetek lokali mieszkalnych (komunalnych) poddanych modernizacji	1,82%	1,78%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy.

4. ROZDZIAŁ: DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Rewitalizacja, zgodnie z definicją przyjętą w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 03 lipca 2015⁸, jest wielowymiarowym i kompleksowym procesem zorientowanym na przewyciężenie zjawisk kryzysowych utrzymujących się na obszarach zdegradowanych. Tereny wymagające interwencji oraz wsparcia, a zatem podlegające rewitalizacji, charakteryzują się bowiem występowaniem w różnych formach i z relatywnie dużym nasileniem problemów w sferze społecznej, gospodarczej czy infrastrukturalnej. Z tego względu konieczne jest podejmowanie zintegrowanych działań (skoncentrowanych także terytorialnie) na rzecz lokalnych społeczności. Podstawą interwencji publicznej w przedmiotowym zakresie jest lokalny program rewitalizacji. Jednak budowa efektywnej strategii rewitalizacji wymaga trafnego zdiagnozowania problemów identyfikowanych punktowo na terenie danej gminy. W rezultacie holistyczne podejście do przeprowadzenia inwentaryzacji najbardziej istotnych problemów występujących lokalnie w naturalny sposób wymusza analizę obejmującą kluczowe sfery funkcjonowania określonej przestrzeni obszaru danej gminy (wyznaczonego na bazie przyjętych wskaźników delimitacji).

W szczególności analiza taka dla obszaru rewitalizowanego (OR) w gminie Trzebnica koncentruje się na sferach społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Podstawę opracowania diagnozy stanowią dane statystyczne pozyskane od gminy Trzebnica (oraz przygotowane na tej podstawie mierniki rozwoju), a także informacje zebrane w wyniku przeprowadzonych badań kwestionariuszowych mieszkańców gminy Trzebnica i warsztatów zrealizowanych z interesariuszami planowanego procesu rewitalizacji.

Sfera społeczna

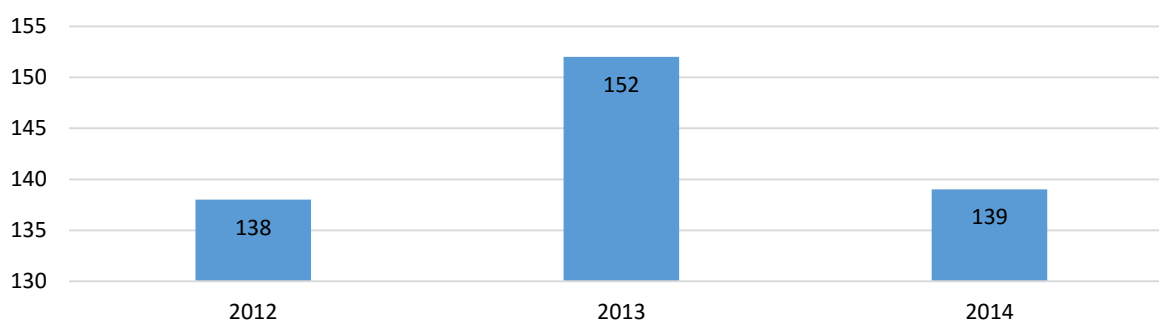
Analiza wielowymiarowych danych statystycznych wskazuje, iż na terenie OR identyfikowane są różnorodne i poważne problemy w sferze społecznej. Przede wszystkim zasadnicze znaczenie w procesie diagnozy płaszczyzny społecznej na wskazanym terenie ma sytuacja na lokalnym rynku pracy. Trudności ze znalezieniem lub utrzymaniem miejsca pracy implikuje bowiem bezpośrednio występowanie zjawiska bezrobocia (oraz jego skalę), a przez to wpływa

---

⁸ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju i Infrastruktury, Warszawa 2015.

na możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych przez mieszkańców OR. W naturalny zatem sposób bezrobocie, obok konsekwencji czysto ekonomicznych, niekorzystnie determinuje szereg fundamentalnych aspektów życia, w tym naraża na ubóstwo, oraz ogranicza wydatnie możliwości rozwoju zawodowego i indywidualnego mieszkańców. Warto zauważyć, iż brak pracy w długim okresie generuje także problemy związane z niską aktywnością społeczną oraz obywatelską, poczucie braku wpływu na swoje losy oraz apatię, a także przyczynia się do wzrostu ryzyka uzależnień i wykluczenia społecznego.

Rysunek 1. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na terenie OR w latach 2012-2014.

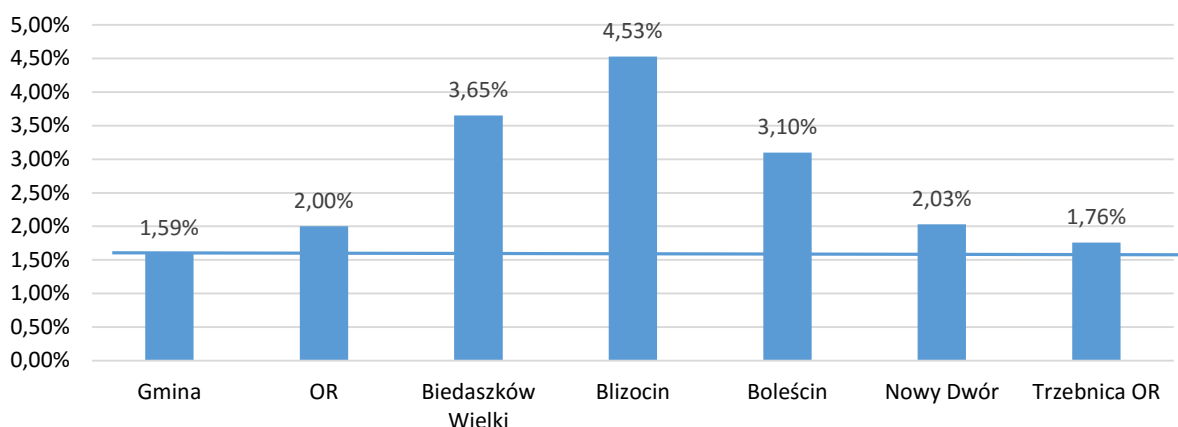
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na osoby, które długotrwale pozostają bez pracy, jako że ta właśnie grupa zagrożona jest zwykle w największej skali wykluczeniem społecznym. Dane zaprezentowane na Rys. 1 wskazują, iż liczba osób długotrwale bezrobotnych na OR wyniosła w 2014 roku 139 osób. Wprawdzie wartość tego miernika jest mniejsza w stosunku do jego wartości odnotowanej w 2013 roku, ale już porównanie do 2012 roku ponownie wypada niekorzystnie dla OR. W rezultacie można stwierdzić, iż skala bezrobocia na tym terenie podlega okresowym fluktuacjom i nadal utrzymuje się na znaczącym poziomie. Obserwowana w tym zakresie sytuacja ma nie tylko związek z naturalnymi zmianami popytu na pracę, które wynikają z cyklu koniunkturalnego lokalnego i regionalnego systemu gospodarczego, ale również wynika z problemów strukturalnych, w tym zwłaszcza niskiego stopnia dopasowania kwalifikacji zawodowych części zasobów pracy OR do potrzeb przedsiębiorstw.

Ponadto w 2014 roku odsetek osób pozostających długotrwale bez pracy na OR wyniósł 2,08% całej populacji tego obszaru. Wartość tego miernika była jednocześnie wyższa dla OR

w porównaniu do jego wartości zanotowanej dla całej gminy Trzebnica (1,59%). Warto jednak dodać, iż problem osób długotrwale bezrobotnych jest jeszcze silniej odczuwalny w wybranych lokalizacjach OR (Rys. 2.). W badanym okresie szczególnie intensywnie można było zaobserwować przedmiotowy problem w miejscowościach Blizocin, Biedaszków Wielki, Bolescin oraz Nowy Dwór, dla których wartość przedmiotowego miernika znacząco przekraczała średnią jego wartość dla gminy, a nawet OR (traktowanego jako całość).

Rysunek 2. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na terenie gminy Trzebnica i OR w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Dodatkowo znaczący odsetek osób długotrwale bezrobotnych odnotowano punktowo w samej Trzebnicy (Tabela 4.). Wprawdzie zagregowana wartość analizowanego miernika dla wskazanej miejscowości była tylko nieznacznie wyższa w porównaniu do średniej dla gminy, ale już bardziej szczegółowe ujęcie pozwala zauważyć, iż w konkretnych miejscach OR Trzebnicy utrzymuje się bardzo negatywna sytuacja w badanym zakresie (w szczególności na ulicach: Rynek, Polnej, Milickiej, Bartosza Głowackiego, Wojciecha Drzymały, Henryka Brodatego, Ignacego Daszyńskiego). W wymienionych powyżej lokalizacjach wartości analizowanego miernika znacząco przekraczały średni jego poziom dla całej gminy.

Tabela 25. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na terenie OR w wybranych lokalizacjach w 2014 r.

Miejscowość	Ulica	Wartość miernika
Trzebnica	Bartosza Głowackiego	2,44%
Trzebnica	Henryka Brodatego	2,05%
Trzebnica	Ignacego Daszyńskiego	2,00%

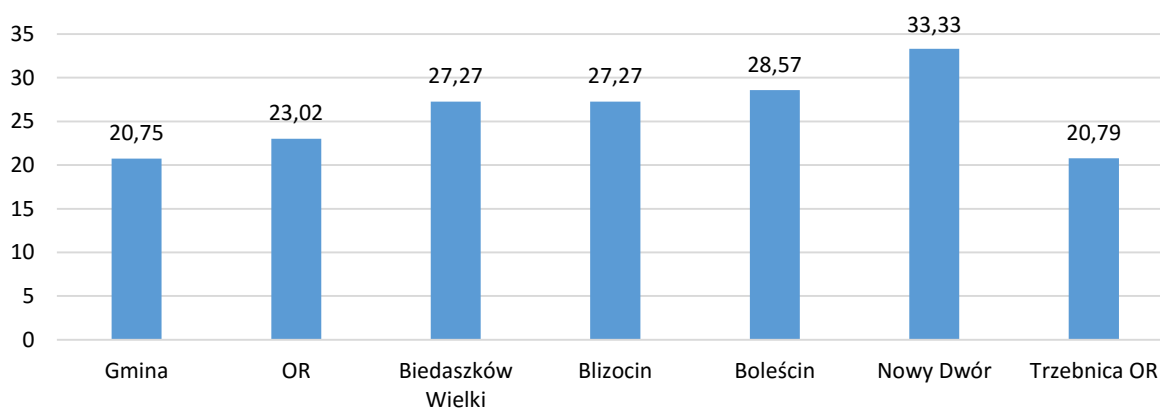

Trzebnica	Kościelna	1,72%
Trzebnica	Ks. Dziekana Wawrzyńca Bochenka	1,81%
Trzebnica	Milicka	2,51%
Trzebnica	Polna	2,49%
Trzebnica	Rynek	3,14%
Trzebnica	Wojciecha Drzymały	2,44%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Jednocześnie należy także zauważyć, iż grupę społeczną szczególnie narażoną na ryzyko wykluczenia oraz ubóstwa na terenie OR stanowią zwykle osoby bezrobotne z najniższymi kwalifikacjami. Na podstawie analizy danych ujętych w Tabeli 2. można zauważyć, iż w 2014 roku odsetek osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w całej populacji osób bezrobotnych na terenie OR wyniósł w badanym okresie aż 23,02% i jest zauważalnie wyższy w porównaniu do średniej wartości tego wskaźnika dla całej gminy (20,75%). Podobnie jak poprzednio, w konkretnych lokalizacjach OR wartości tego miernika kształtują się jeszcze bardziej niekorzystnie (Rys. 3.).

Rysunek 3. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogóle długotrwale bezrobotnych na terenie gminy Trzebnica i OR w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Tabela 26. Wybrane wskaźniki diagnozy społecznej dla Gminy Trzebnica oraz OR w 2014 r.

Wskaźnik	Wartość dla gminy	Wartość dla OR
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na terenie gminy i OR	1,59%	2,08%
Odsetek osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogóle osób długotrwale bezrobotnych na terenie gminy i OR	20,75%	23,02%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	298	123
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie	132	47
Odsetek uczniów z wynikami ze sprawdzianu szóstych klas niższymi o 75% od średniej w gminie	2,68%	3,56%
Odsetek uczniów z wynikami z egzaminu gimnazjalnego niższymi o 75% od średniej w gminie z części matematycznej	3,5%	3,8%

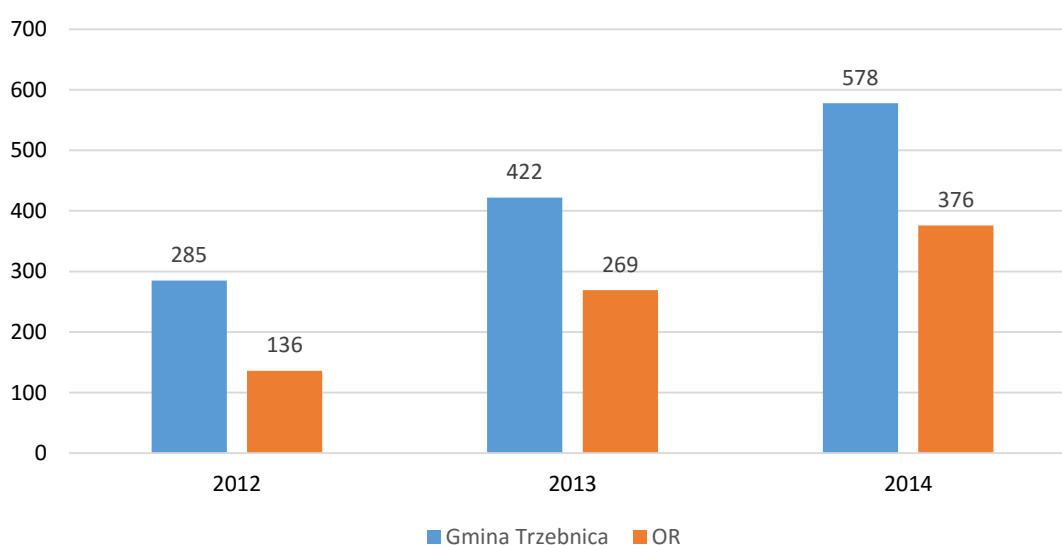
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

W konsekwencji na OR, dla którego adekwatną ilustrację stanowią w diagnozowanym zakresie dane ujęte w Tabeli 2., nadal znacząca część osób korzysta ze wsparcia dostępnego poprzez system pomocy społecznej. W 2014 roku zarejestrowano 123 beneficjentów różnego rodzaju świadczeń o charakterze materialnym i finansowym na tym terenie. Jednocześnie, co należy silnie wyeksponować, aż 47 beneficjentów z OR pobierało świadczenia pomocowe w wyniku pogorszenia się sytuacji materialnej z powodu bezrobocia. W tym kontekście należy także wskazać, iż przestrzenna lokalizacja skupisk ludności korzystającej z pomocy społecznej na OR wskazuje na występowanie tutaj swoistych ognisk problemowych. W 2014 roku odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób danej lokalizacji wynosił dla gminy Trzebnica 1,24%. Jednakże wartość tego miernika była zdecydowanie wyższa w określonych lokalizacji OR – dla Biedaszkowa (2,33%), Blizocina (2,47%), Bolescina (2,21%), Nowego Dworu (2,03) oraz Trzebnicy OR (1,67%). Przywołane zatem wartości wykorzystanych tutaj mierników jednoznacznie przedstawiają znaczącą ekspozycję na ryzyko wykluczenia społecznego w wyniku utrzymującej się pauperyzacji ekonomicznej przynajmniej części populacji OR.

Na terenie OR identyfikowane są jeszcze dodatkowo inne ważne problemy w sferze społecznej. Przede wszystkim zauważalne są deficyty w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. W Tabeli 3. przedstawiono syntetycznie wybrane dane statystyczne potwierdzające powyższą

konstatację. W 2014 roku zanotowano na OR 376 przypadki wykroczeń społecznie uciążliwych, co stanowiło aż 65% wszystkich tego rodzaju zdarzeń na terenie całej gminy Trzebnica. Wartość ta oznacza także wzrost o ponad 40% w stosunku do poprzedniego roku, jako że liczba tego rodzaju zdarzeń w 2013 roku kształtowała się na poziomie 269. W związku z powyższym można było zaobserwować negatywny trend objawiający się systematycznym zwiększeniem liczby tego rodzaju szkodliwych społecznie aktów w latach 2012-2014 (Rysunek 4.).

Rysunek 4. Liczba przestępstw uciążliwych społecznie na terenie gminy i OR w latach 2012-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Ponadto na terenie OR można odnotować szereg przestępstw o charakterze kryminalnym, które łącznie stanowiły 49% wszystkich tego rodzaju zdarzeń na terenie gminy. Warto jednak podkreślić, iż w niektórych kategoriach działań kryminalnych (zgodnie z klasyfikacją policyjną) odsetek zdarzeń na OR w znaczący sposób konstytuował skalę przestępczości w całej gminie Trzebnica. Analiza Tabeli 3. wyraźnie wskazuje, iż 56% kradzieży z włamaniem, 67% kradzieży samochodu czy 60% incydentów skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu dokonanych w gminie miała miejsce na OR. Znamienne, iż wskazane przestępstwa często dotyczyły kradzieży mienia (choć w różnej formie), a także przyjmowały postać aktów wandalizmu i niszczenia mienia (w tym niszczenia obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego). Wyraźne problemy w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na OR

mogą sugerować związek także z problemami materialnymi doświadczanymi przez część społeczności lokalnej utrzymującymi się w wyniku bezrobocia i wykluczenia społecznego.

Tabela 27. Wybrane wskaźniki dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego dla Gminy Trzebnica oraz OR w 2014 r.

Miernik	Gmina	OR	Odsetek zdarzeń na OR w stosunku do ogólnej liczby zdarzeń w gminie
Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym	109	49	45%
Kradzież mienia	46	16	35%
Kradzież z włamaniem	32	18	56%
Uszkodzenie mienia	21	8	38%
Kradzież samochodu	3	2	67%
Uszczerbek na zdrowiu	5	3	60%
Bójka i pobicie	2	2	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Problemy w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego mają szczególne znaczenie w diagnozie sytuacji w sferze społecznej. Incydenty te bowiem implikują utrzymywanie się w społeczności lokalnej poczucia lęku i zagrożenia oraz ograniczają w ten sposób przejawy pożądanej aktywności obywatelskiej. Ponadto wpływają na ograniczenie możliwości rozwoju lokalnego w wymiarze kreowania produktów turystycznych (np. akty niszczenia zabytków i dziedzictwa kulturowego działają także zniechęcająco na osoby odwiedzające OR oraz przyczyniają się do kreowania negatywnego jego wizerunku).

Należy zauważyć, iż problemy w sferze społecznej (zarówno o charakterze finansowym, zawodowym i bytowym, jak również o charakterze kulturowym czy behawioralnym) mają często swoje korzenie w nieefektywnej edukacji. W tym przypadku na terenie OR również zauważalne są istotne negatywne atrybuty procesu kształcenia dzieci i młodzieży. Dane zaprezentowane w Tabeli 2. wskazują, iż odsetek uczniów z wynikami ze sprawdzianu szóstych klas niższymi o 75% od średniej w gminie wyniósł w 2014 na terenie OR 3,56% (podczas, gdy dla gminy wartość przedmiotowego miernika wynosiła w roku referencyjnym 2,68%). Jednocześnie odsetek uczniów z wynikami z egzaminu gimnazjalnego niższymi o 75% od

średniej w gminie z części matematycznej wyniósł 3,8% dla OR (dla całej gminy natomiast 3,5%).

Sytuację taką należy interpretować jako zdecydowanie niekorzystną nie tylko patrząc z perspektywy bieżącej, ale przede wszystkim jako poważne zagrożenie w długim okresie. Brak adekwatnej edukacji na poszczególnych poziomach rozwoju dzieci i młodzieży może skutkować narastaniem i eskalacją negatywnych zjawisk społecznych w przyszłości (problemy ze znalezieniem pracy, ryzyko ubóstwa, uzależnienie od pomocy społecznej, przestępczość, podatność na uzależnienia, wykluczenie społeczne), ograniczając w ten sposób możliwości rozwoju osobistego mieszkańców OR oraz gminy. Niepokojące są zwłaszcza słabe wyniki uczniów OR w odniesieniu do matematyki z uwagi na fakt, iż braki edukacyjne w zakresie nauk ścisłych znacząco ograniczają możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych w obrębie nauk technicznych, a przez to przyczyniają się do eskalacji problemów ze znalezieniem satysfakcjonującej pracy w przyszłości. Biorąc pod uwagę ogólne znaczenie wykształcenia w tej sferze kompetencyjnej oraz stały popyt przedsiębiorstw na pracowników średniego i wyższego szczebla personelu technicznego, to zidentyfikowana sytuacja determinuje negatywnie perspektywy rozwoju zawodowego określonej grupy dzieci i młodzieży OR. W tym kontekście należy zwrócić także uwagę na fakt, iż dodatkowym czynnikiem negatywnie determinującym wskazaną sytuację są obserwowane na OR niekonstruktywne postawy społeczne wyrażające się bardzo niskim stopniem zainteresowania części rodzin postępami w nauce swoich dzieci. Obserwowana w tym zakresie bierna postawa rodzicielska sprzyja utrwalaniu negatywnych wzorców zachowań oraz obniża wyraźnie efektywność całego procesu kształcenia na OR.

Dodatkowo problemy w sferze edukacyjnej mają związek z ograniczeniami w dostępie do opieki przedszkolnej i kształcenia już we wczesnych latach życia dzieci. W 2014 roku odsetek dzieci z OR, które nie zostały przyjęte do przedszkola z powodu braku miejsc wyniósł aż 34%. Taka sytuacja wpływa z kolei na indukcję problemów z godzeniem pracy zawodowej rodziców z obowiązkami rodzinnymi i w konsekwencji ogranicza możliwości zatrudnienia, co szczególnie dotyczy kobiet wychowujących dzieci.

Zasygnalizowane do tej pory problemy w sferze społecznej nakładają się na zauważalnie niski poziom rozwoju infrastruktury społecznej. Na terenie OR funkcjonuje niewielka liczba organizacji pozarządowych. W 2014 roku aktywnie działało zaledwie 10 tego rodzaju podmiotów (co w porównaniu do 2012 roku oznaczało zmniejszenie liczby NGO o jeden).

Niezmiennie też w latach 2012-2014 tylko 6 organizacji pozarządowych podejmowało się realizacji zadań zleconych przez gminę Trzebnica na OR. Jednocześnie społeczność lokalna, w tym dzieci i młodzież, wykazują bardzo ograniczone zainteresowanie podejmowaniem inicjatyw lokalnych lub też partycypacją w inicjatywach i wydarzeniach kreowanych przez gminę.

Przytoczone w przedmiotowej analizie dane i mierniki statystyczne ilustrujące występowanie problemów w sferze społecznej na terenie OR znajdują również swoje odzwierciedlenie w wynikach badań kwestionariuszowych przeprowadzonych na tym obszarze w 2016 roku. Zauważalna korelacja pomiędzy opiniami mieszkańców oraz obiektywnym pomiarem statystycznym procesów społecznych (zaprezentowanym wcześniej) sugeruje, iż społeczność OR jest świadoma występujących zagrożeń w przedmiotowej sferze oraz dostrzega przestrzeń społeczną wymagającą interwencji publicznej.

Z tego względu niezwykle ważnym elementem przedmiotowych badań była kwestia percepcji kluczowych problemów w sferze społecznej na terenie OR. Respondenci badania wskazali przede wszystkim jako zauważalny problem bezrobocia na terenie OR (48,89% odpowiedzi twierdzących), ubóstwo (20% odpowiedzi twierdzących) oraz zjawisko uzależnień od alkoholu lub narkotyków (10% odpowiedzi twierdzących). Ponadto respondenci badania w dużej mierze wskazywali, iż OR jest nieprzyjazny społecznie (43,33% wskazań), nie znają żadnej organizacji pozarządowej działającej na OR lub na jego rzecz (aż 90% wskazań) oraz nie znają osób, które w ostatnich trzech latach znalazły pracę na OR (54,44% wskazań). Wybrane wyniki przywołanych badań odnoszące się do sfery społecznej OR zostały zaprezentowane dodatkowo w Tabeli 7.

Tabela 28. Wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r. – infrastruktura edukacyjna, organizacje pozarządowe oraz bezrobocie.

Pytanie w kwestionariuszu ankiety	% odpowiedzi TAK	% odpowiedzi NIE
Czy obszar jest nieprzyjazny społecznie (brak przedszkoli, szkół, słaba infrastruktura społeczna)/	43,33%	56,67
Czy zna Pani/Pan organizację pozarządową (tj. stowarzyszenie, fundację np. Caritas) działającą na obszarze rewitalizowanym (lub na rzecz obszaru)?	10,00%	90,00%

Czy zna Pani/Pan osobę, która w ostatnich 3 latach znalazła pracę na obszarze rewitalizowanym?	45,56%	54,44%
---	--------	--------

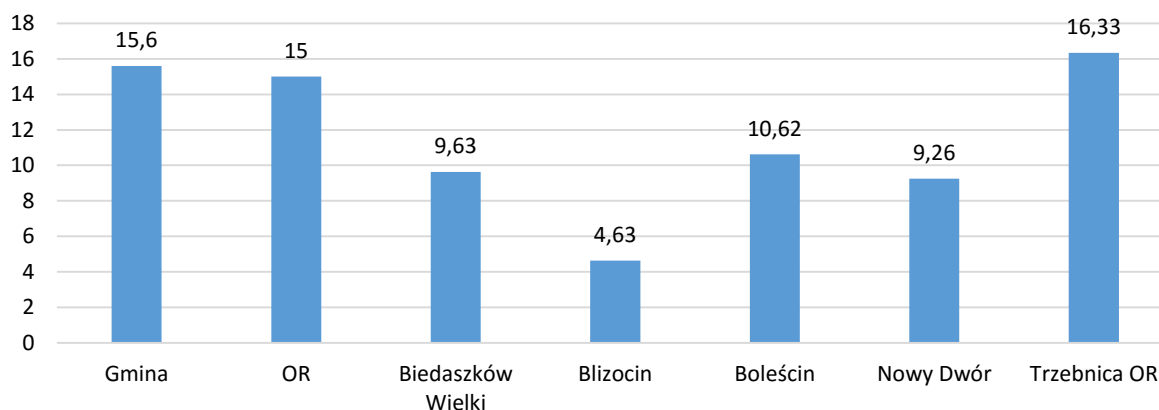
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań terenowych Efficon.

W rezultacie w sferze społecznej (bazując na analizie mierników rozwoju, badaniach terenowych oraz wynikach warsztatów z interesariuszami procesu rewitalizacji) za węzłowe problemy można uznać zagrożenia w postaci ubóstwa (wynikającego z bezrobocia, uzależnienia od pomocy społecznej, nieadekwatnych kwalifikacji zawodowych), niskiego stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego (kreującego poczucie zagrożenia społeczności lokalnej oraz przyczyniającego się do niszczenia wspólnej infrastruktury) oraz niskiej aktywności społecznej (wynikającej z bierności wspólnoty lokalnej, słabo rozwiniętej infrastruktury społecznej oraz problemów w lokalnym sektorze edukacji).

Sfera gospodarcza

Na obszarze rewitalizowanym w gminie Trzebnica można zidentyfikować również szereg istotnych problemów w sferze gospodarczej. Przede wszystkim zasadniczym problemem (implikującym następnie szereg negatywnych zjawisk społeczno-ekonomicznych) jest niewielka liczba podmiotów prowadzących tutaj działalność gospodarczą. Na OR w 2014 roku zarejestrowano bowiem w systemie REGON zaledwie 109 podmiotów (co stanowiło tylko 27% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na terenie gminy). Warto zwrócić uwagę, iż liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na mieszkańca również kształtuje się bardzo niekorzystnie w wybranych lokalizacjach OR w porównaniu do średniej wartości tego miernika dla gminy Trzebnica, która wynosi 15,6 (Rysunek 3.). Szczególnie niskie wartości przedmiotowego miernika zanotowano dla Blizocina (4,63), Nowego Dworu (9,26), Biedaszkowa Wielkiego (9,63) oraz Boleścina (10,62). Generalnie zatem wykorzystane dane statystyczne wskazują na bardzo niski stopień przedsiębiorczości w poszczególnych lokalizacjach OR, w tym zwłaszcza na terenach wiejskich.

Rysunek 5. Liczba podmiotów gospodarczych na mieszkańca na terenie gminy i OR w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gminy Trzebnica.

Ponadto obok mierników *stricto* ilościowych, warto jeszcze zwrócić uwagę na inne parametry funkcjonowania lokalnego sektora przedsiębiorstw, odnoszące się do jego kondycji finansowej (a uznawane za istotne szczególnie z perspektywy generowania przychodów do budżetu gminy i możliwości jej finansowania zadań publicznych także na OR). Przede wszystkim na terenie OR średnia wartość płaconego podatku PIT/CIT na jeden podmiot gospodarczy wyniosła w badanym okresie 12 474 PLN w roku podatkowym (podczas gdy dla gminy wartość ta wynosiła 18 599 PLN). Ponadto liczba firm zalegających z płatnością podatku dochodowego dłużej niż 6 miesięcy (w stosunku do wszystkich przedsiębiorstw) na OR stanowiła 3,4% (tj. więcej aniżeli wyniósł ten odsetek dla gminy, 3,3%). W tym kontekście warto także wskazać na częściowe wyniki badań kwestionariuszowych prowadzonych na OR odnoszące się do problematyki ekonomicznej. Aż 90% respondentów stwierdziło, iż nie zna osób, które założyły na tym terenie firmę w ostatnich trzech latach (a tylko zaledwie 10% respondentów odpowiedziało twierdząco na poruszoną kwestię). Wynik ten jednoznacznie wskazuje na niski i niewystarczający poziom występowania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców OR.

W konsekwencji przedstawione dane implikują sformułowanie negatywnej oceny sfery gospodarczej na OR. Lokalny system ekonomiczny cechują znacznie gorsze parametry w porównaniu do ogólnej kondycji gospodarczej gminy, w tym zwłaszcza zauważalny jest niski poziom przedsiębiorczości kapitału ludzkiego oraz słaba kondycja lokalnych podmiotów gospodarczych (finansowa). Szczególnie trudna sytuacja w tym zakresie identyfikowana jest na terenach wiejskich OR. Niewielka populacja przedsiębiorstw działających na terenie OR (uznana za jeden z głównych problemów przy ewaluacji tej sfery funkcjonowania OR)

świadczy o zasadniczo niskiej aktywności w zakresie przedsiębiorczości lokalnej społeczności oraz trudnościach z wykreowaniem postaw sprzyjających podejmowaniu działalności gospodarczej. Warto w tym miejscu zauważyć, iż zidentyfikowany problem niewielkiej populacji przedsiębiorstw na OR ma także swoje destrukcyjne konsekwencje dla sytuacji w sferze społecznej. Niewątpliwie zjawisko bezrobocia oraz towarzyszące mu ryzyka i zagrożenia posiadają bezpośredni związek ze słabościami lokalnego sektora przedsiębiorstw.

Negatywna sytuacja w zakresie ograniczonej w wymiarze ilościowym populacji firm działających na terenie OR wskazuje na utrzymujące się nadal poważne bariery dla rozwoju lokalnego systemu ekonomicznego. Na OR występują deficyty w odniesieniu do infrastruktury wsparcia działalności gospodarczej, a tym samym ograniczenia w dostępie do niezbędnych usług instytucji otoczenia biznesu (przede wszystkim identyfikuje się brak lokalnego inkubatora przedsiębiorczości oraz dostępu do profesjonalnego doradztwa prawnego, księgowego i podatkowego). W rezultacie nie tylko bariery kapitałowe (uznawane za typowe w tym obszarze problemowym), ale także systemowe i instytucjonalne skutecznie hamują rozwój przedsiębiorczości na wskazanym obszarze. Ponadto zauważalne ograniczenia w tym zakresie występują po stronie działań samej gminy, co również negatywnie wpływa na sferę gospodarczą OR. Niewystarczająca podaż atrakcyjnych terenów inwestycyjnych bezpośrednio implikuje zmniejszenie zainteresowania OR wśród potencjalnych inwestorów. Brak zachęt inwestycyjnych oraz trudny charakter lokalnego rynku (przy nadal wysokich kosztach prowadzenia działalności gospodarczej) redukuje szanse na szybszy rozwój populacji przedsiębiorstw. Jednocześnie na OR nie występują praktycznie podmioty ekonomii społecznej (tj. spółdzielnie lub zakłady aktywności zawodowej), co również ogranicza rozwój przedsiębiorczości.

Należy podkreślić, iż na OR zidentyfikowany jest brak efektywnego systemu wsparcia dla tworzenia nowych miejsc pracy oraz ograniczona współpraca sfery publicznej i przedsiębiorstw w tym zakresie. Uwagę zwraca niski stopień korelacji ofert gromadzonych przez lokalny urząd pracy z potrzebami mieszkańców oraz pracodawców. W rezultacie problemy w sferze gospodarczej na terenie OR należy uznać za poważne. Jednocześnie sytuację utrudniają także zidentyfikowane bariery w sektorze edukacyjnym na wskazanym obszarze. Brak szkół zawodowych, niewystarczająca dostępność warsztatów w istniejących placówkach szkolnych czy też ograniczone możliwości zdobywania nowych umiejętności przez osoby dorosłe tylko

pogłębiają stopień niedostosowania kwalifikacji lokalnych zasobów ludzkich do potrzeb przedsiębiorstw i rodzą napięcia na rynku pracy.

Warto dodać, iż słabości sfery gospodarczej, w tym zwłaszcza trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy, wiążą się również z problemami w zakresie infrastrukturalnym. Szczególnie dotkliwie jest odczuwalny ograniczony zasięg transportu publicznego, który wydatnie utrudnia zachowanie odpowiedniej mobilności pracowników żyjących na terenie OR. Brak możliwości regularnych dojazdów do oddalonych (nawet nieznacznie) miejsc pracy skutkuje narastającym niedopasowaniem skupisk osadniczych na OR z lokalnymi centrami aktywności gospodarczej.

W rezultacie należy zauważyć, iż sfera gospodarcza na terenie OR wymaga skoncentrowanego wsparcia publicznego. Zidentyfikowane dysfunkcjonalności w działaniu oraz strukturze tkanki gospodarczej OR generują również poważne problemy w pozostałych sferach funkcjonowania OR, w tym zwłaszcza w sferze społecznej. Podkreślenia wymaga fakt, iż istotna część problemów społecznych OR (w szczególności bezrobocie oraz ryzyko wykluczenia społecznego) mają swoje silne powiązania także ze sferą ekonomiczną.

Sfera infrastrukturalna

Na obszarze rewitalizowanym w gminie Trzebnica można zidentyfikować szereg problemów w sferze infrastrukturalnej. Przede wszystkim obserwowana jest systematyczna degradacja i dekapitalizacja szeroko rozumianej infrastruktury (m.in. technicznej, architektoniczno-urbanistycznej, drogowej czy sieci dystrybucji mediów komunalnych), a w części lokalizacji OR mająca nawet znamiona głębokiego kryzysu, lub też identyfikowany jest niewystarczający stopień rozwoju infrastruktury w określonych jej wymiarach funkcjonalnych.

Niezwykle istotnym problemem jest postępująca degradacja licznych obiektów budowlanych. Stan techniczny wielu budynków mieszkalnych, budynków instytucji publicznych oraz obiektów zabytkowych wymaga renowacji oraz modernizacji. Wskazany problem degradacji budynków jest tutaj szczególnie widoczny z uwagi na fakt, iż 83% wszystkich budynków komunalnych w gminie Trzebnica ma swoją lokalizację na terenie OR. Co więcej, także 62% wszystkich komunalnych lokali mieszkalnych oddanych do użytku przed 1990 rokiem (169 z 274) znajduje się na OR. W związku z tym stopień ich amortyzacji z naturalnych względów jest znaczący, co implikuje konieczność poniesienia adekwatnych nakładów finansowych niezbędnych do ich utrzymania na akceptowalnym poziomie (funkcjonalnym oraz w zakresie

bezpieczeństwa). Budynki te wymagają zatem działań zorientowanych na odtworzenie ich pierwotnych funkcji (np. budynki komunalne w Blizocinie czy też w Trzebnicy przy ul. Bartosza Głowackiego). Ponadto 62% stanowią także budynki komunalne bez modernizacji w stosunku do wszystkich budynków oddanych do użytku po 2005 roku (166 z 269), co również wymaga adekwatnych działań sanacyjnych. Należy dodać, iż w okresie 2012-2014 liczba lokali mieszkalnych (z zasobu komunalnego) poddanych modernizacji wyniosła w każdym roku zaledwie 4, co wskazuje na bardzo niskie tempo realizacji wymaganych inwestycji w tym zakresie. Jednocześnie wiele obiektów wymaga nakładów związanych z ich adaptacją do potrzeb osób starszych oraz niepełnosprawnych. Należy także wyeksponować fakt, iż na terenie OR interwencji wymagają także zlokalizowane tam obiekty zabytkowe. Poprawa stanu tego rodzaju elementów dziedzictwa materialnego musi zostać uznana za priorytetową w lokalnym planie rewitalizacji.

W tym kontekście warto także zauważyć, iż sygnalizowanym problemem przez interesariuszy procesu rewitalizacji jest silnie zdekapitalizowany i zaniedbany stan licznych terenów publicznych (np. tereny po byłej mleczarni, tereny Parku Miejskiego w Trzebnicy czy obszar - Winnej Góry). Ponadto na terenie OR identyfikowane są również nadal problemy wynikające z niedostatecznego stopnia rozwoju infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci i seniorów, co pogarsza wyraźnie jakość życia mieszkańców. Niedostateczna jest także liczba obiektów małej architektury miejskiej, w tym ulicznych koszy na odpady i chodników. Niewystarczająca w stosunku do potrzeb lokalnych oraz rozwoju aktywnej turystyki jest długość dostępnych ścieżek rowerowych na OR. Z uwagi na potencjalnie atrakcyjne walory krajobrazowe okolic OR, budowa infrastruktury dla rozwoju turystyki rowerowej jawi się tutaj jako ważny element ingerencji publicznej.

Analizując stan infrastruktury OR należy także zwrócić szczególną uwagę na jej elementy związane bezpośrednio ze sferą społeczną. Z uwagi na kluczowe znaczenie w kreowaniu podstaw dla trwałego podniesienia jakości życia mieszkańców, działania w tym zakresie nabierają szczególnie istotnego znaczenia. Jednak w przypadku OR można zauważyć szereg problematycznych atrybutów infrastruktury społecznej. Przede wszystkim poważne ograniczenia identyfikowane są w zakresie dostępności do usług edukacyjnych oraz opieki dla małych dzieci (o czym już wspomniano w części diagnozy dotyczącej sfery społecznej). Dostępna liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach jest nadal niewystarczająca w stosunku do zgłaszanych potrzeb. W 2014 roku 31 dzieci nie dostało się do przedszkola z powodu braku

miejsc (34%), z czego najtrudniejsza sytuacja pod tym względem ujawnia się na terenie OR w Trzebnicy. Ponadto zauważalne są deficyty w odniesieniu do dostępności świetlic. We wskazanym okresie tylko 19% dzieci z OR korzystało z usług oferowanych przez świetlice, podczas gdy średnia wartość tego miernika dla gminy Trzebnica wyniosła 48%. Jednocześnie interesariusze procesu rewitalizacji sygnalizują braki w zakresie dostępności do miejsc integracji społecznej. Nadal zbyt mało funkcjonuje na OR świetlic pełniących funkcję centrów kultury (np. w miejscowościach Blizocin i Nowy Dwór), które mogłyby animować pożądaną aktywność lokalną mieszkańców (w tym zwłaszcza na terenach wiejskich OR).

Kolejnym obszarem w sferze infrastrukturalnej wykazującym znaczące ograniczenia jest natomiast infrastruktura drogowa. Z uwagi na rolę transportu drogowego zarówno dla mieszkańców, turystów oraz dla lokalnego systemu gospodarczego OR, należy zwrócić uwagę na bardzo poważny problem, jakim niewątpliwie jest pogarszający się stan lokalnych dróg. Nawierzchnia części ciągów komunikacyjnych wymaga stałych nakładów odtworzeniowych w celu zachowania ustalonych właściwymi przepisami prawnymi parametrów technicznych istotnych dla zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego. Ponadto niezbędna jest poprawa stanu infrastruktury towarzyszącej. Zauważalne są potrzeby w zakresie modernizacji oświetlenia oraz oznakowania dróg i ciągów komunikacyjnych, co ma związek z koniecznością poprawy parametrów bezpieczeństwa drogowego. W tym kontekście należy jeszcze wyeksponować fakt, iż na terenie OR ujawnia się zbyt mała ilość miejsc parkingowych oraz miejsc postojowych dla rowerów. W rezultacie zmniejsza się dostępność OR poprzez komunikację drogową dla turystów, podmiotów gospodarczych oraz samych mieszkańców.

Warto zauważyć, iż interesariusze procesu rewitalizacji zwracają uwagę na problemy z dostępnością OR poprzez komunikację zbiorową. Odczuwalne jest słabe pokrycie wskazanego obszaru siecią transportu publicznego, deficyty w tym zakresie odnotowuje się zwłaszcza na terenach wiejskich. W 2014 roku liczba przystanków komunikacji publicznej w promieniu 1000 m od ulicy w mieście lub występowania przystanku komunikacji zbiorowej w miejscowości (wieś) wynosiła tylko 103 (co stanowiło zaledwie 31,31% wszystkich przystanków na terenie przedmiotowej gminy).

Na terenie OR występują punktowo deficyty w zakresie dostępności do sieci kanalizacyjnej (zwłaszcza na obszarach wiejskich). Dostępne dane dla OR wskazują, iż w 6 lokalizacjach nie ma zupełnie dostępu do tego rodzaju infrastruktury (Biedaszków, Blizocin, Bolescie, Nowy Dwór oraz 2 ulice na terenie OR Trzebnica). Na OR występują miejsca, gdzie nie ma pełnego

dostępu do sieci wodociągowej oraz sieci gazowej. Ponadto identyfikuje się niewystarczający stopień pokrycia OR siecią teleinformatyczną (w tym szczególnie siecią szerokopasmowego Internetu), co nie tylko wpływa na obniżenie komfortu życia społeczności lokalnej, ale również ogranicza możliwości rozwoju sektora przedsiębiorstw. W rezultacie obecny stopień rozwoju wskazanej infrastruktury technicznej na OR nadal można uznać za nieadekwatny do potrzeb i z tego względu wymagający dalszych intensywnych nakładów inwestycyjnych.

W analizie środowiskowej w sferze infrastrukturalnej należy natomiast zwrócić uwagę na problemy już sygnalizowane wstępnie w poprzedniej części przedmiotowego opracowania. Przede wszystkim zauważalna jest niska energooszczędność budynków wymagająca znaczącej modernizacji i poprawy parametrów technicznych w tym zakresie. Jednocześnie na terenie OR znacząca ilość lokali mieszkalnych jest ogrzewana z innych źródeł niż sieć ciepłownicza lub sieć gazowa. Taki model wytwarzania energii cieplnej niezbędnej do ogrzewania budynków implikuje problemy środowiskowe związane z rodzajem paliw stosowanych do urządzeń ciepłowniczych, w tym zwłaszcza niekorzystnie wpływa na jakość środowiska ryzyko wykorzystywania jako opału substancji/produktów zabronionych. Efektem tego jest zbyt wysoka emisja CO₂ w okresie grzewczym przyczyniająca się bezpośrednio do pogorszenia parametrów powietrza lokalnie. Dodatkowo w 2014 roku na terenie OR zlokalizowanych było aż 80 obiektów budowlanych pokrytych lub izolowanych azbestem. Z uwagi na poważne ryzyko wystąpienia przewlekłych dolegliwości chorobowych wynikających z zastosowania w przeszłości tego materiału budowlanego konieczne jest pilne jego zastąpienie nowymi materiałami neutralnymi dla stanu zdrowia ludzi. Jednocześnie liczne budynki na OR mają pokrycia dachowe wykonane z eternitu (Blizocin, Biedaszków Wielki). Należy wyeksponować również fakt, iż nadal zauważalne są na terenie OR problemy z prowadzeniem efektywnej gospodarki odpadami. Identyfikowane są deficyty w zakresie dostępności infrastruktury do selektywnej zbiórki odpadów. Ponadto wątpliwości budzi efektywność i energooszczędność infrastruktury oświetleniowej dróg i ulic.

Negatywny stan sfery infrastrukturalnej jest silnie zauważalny w percepcji społeczności lokalnej OR. Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych na potrzeby niniejszego opracowania jednoznacznie wskazują na szereg problemów związanych ze stanem przestrzeni publicznej, niedostatecznym rozwojem infrastruktury lub jej zaawansowaną degradacją. Znamienne, iż ponad 53,33% mieszkańców uważa zasadniczo przestrzeń OR za zaniedbaną. (zob. Tabela 3).

Tabela 29. Ocena przestrzeni obszaru rewitalizowanego w percepcji mieszkańców - wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r.

Pytanie w kwestionariuszu ankiety	% odpowiedzi	% odpowiedzi
	TAK	NIE
Czy obszar jest zaniedbany (zniszczony, zdewastowany, brakuje poczucia potrzeby dbania o części wspólne)?	53,33%	46,67%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań terenowych Efficon.

W przeprowadzonej analizie użyteczne w wymiarze kognitywnym jest uwzględnienie również bardziej szczegółowych opinii mieszkańców OR odnoszących się do poszczególnych elementów infrastruktury dostępnej na tym terenie, które zostały syntetycznie ujęte w Tabeli 5. Biorąc pod uwagę tylko oceny niedostateczne sformułowane przez mieszkańców można zauważyć bardzo krytyczną ewaluację przede wszystkim stanu dróg lokalnych (14,44% negatywnych wskazań). Uwzględniając natomiast oceny dostateczne (co również można interpretować jako wyraz ich krytycznej ewaluacji) wyraźnie widać, iż poważne zastrzeżenia mieszkańców OR zgłaszane są ponownie wobec stanu dróg (58,89% wskazań dostatecznych), ale też stanu budynków mieszkalnych (35,56% wskazań dostatecznych), dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych (34,44% wskazań dostatecznych) oraz ograniczonej dostępności terenów zielonych (17,78% wskazań dostatecznych) i ograniczonej dostępności placów zabaw (11,11% wskazań dostatecznych).

Tabela 30. Ocena infrastruktury na obszarze rewitalizowanym przez mieszkańców OR - wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r.

	Niedostatecznie	Dostatecznie
Stan dróg	14,44%	58,89%
Dostępność placów zabaw	2,22%	11,11%
Dostępność terenów zielonych	2,22%	17,78%
Dostępność obiektów sportowych	3,33%	6,67%
Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych oraz niepełnosprawnych	4,44%	34,44%
Stan budynków mieszkalnych	3,33%	35,56%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań terenowych Efficon.

Należy w tym miejscu jeszcze dodać, iż w kolejnej części przedmiotowego badania niemal wszyscy mieszkańcy OR (98,81% wskazań) wyrazili pogląd, iż nie ma wystarczającej ilości ścieżek rowerowych oraz znacząca część społeczności wskazanego terenu dostrzega brak wystarczającej ilości dostępnych miejsc parkingowych (66,67% wskazań), co potwierdza wcześniej zdiagnozowane problemy w oparciu o wykorzystane dane statystyczne.

W rezultacie sfera infrastrukturalna posiada szereg negatywnych atrybutów, które w znaczący i bezpośredni sposób przyczyniają się do obniżenia poziom życia na OR, a także utrudniają inicjację dynamicznego rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym. Jednocześnie utrzymujący się stan rzeczy w analizowanym wymiarze rodzi negatywne konsekwencje społeczne z uwagi na fakt, iż nieadekwatna do potrzeb społecznych infrastruktura utrudnia przeciwdziałanie procesom wykluczenia społecznego oraz aktywizację kapitału ludzkiego na terenie OR. Ponadto w zakresie problemów środowiskowych również ujawnia się szereg potrzeb wymagających podjęcia określonych działań sanacyjnych i rozwojowych. Należy jednak uwzględnić fakt, iż w tym przypadku konieczne jest powiązanie działań w sferze środowiskowej z działaniami w sferze infrastrukturalnej.

Podsumowanie

Przeprowadzona diagnoza umożliwiła identyfikację kluczowych problemów na terenie OR objętego analizą. Za problem węzłowy można uznać utrzymujące się bezrobocie, które kreuje szereg różnych zagrożeń zarówno w sferze społecznej, jak również w sferze gospodarczej. Ponadto ważnym problemem jawią się kwestie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz konieczność rozbudowy i modernizacji infrastruktury OR, w tym infrastruktury związanej z ochroną środowiska naturalnego lokalnie. W konsekwencji, biorąc pod uwagę skalę zidentyfikowanych problemów oraz ich intensywność, niezbędne jest podjęcie skoncentrowanych działań publicznych umożliwiających wielowymiarową rewitalizację tego obszaru.

5. ROZDZIAŁ: STRATEGIA REWITALIZACJI

Wizja

Zasadniczym priorytetem realizowanego procesu rewitalizacji dla wyznaczonego obszaru w gminie Trzebnica jest przede wszystkim podniesienie poziomu życia jego mieszkańców oraz stworzenie trwałych podstaw do wielowymiarowego rozwoju lokalnego. Realizacja tak nakreślonej wizji opiera się na przyjętym partycypacyjnym modelu diagnozowania kluczowych problemów oraz następnie definiowania na tej podstawie celów i działań wspólnie z wszystkimi głównymi interesariuszami procesu rewitalizacji. Logika takiego podejścia opiera się bowiem na założeniu, iż inicjacja niezbędnych przemian oraz trwałość spodziewanych efektów wymagają oddolnej aktywności samej społeczności lokalnej w oparciu o autentyczną jej identyfikację z proponowanymi działaniami sanacyjnymi. W rezultacie następuje niezbędna akumulacja kapitału społecznego wokół planowanych do realizacji zadań wraz z ich adekwatną legitymizacją społeczną.

Wypracowane cele i kierunki działań procesu rewitalizacji dla wyznaczonego obszaru w gminie Trzebnica mają charakter holistyczny i spójny wewnętrznie oraz korelują bezpośrednio z realnymi potrzebami zgłaszanymi przez mieszkańców. Ich realizacja przyczyni się do szerszego wykorzystania endogennego potencjału obszaru rewitalizowanego, a także maksymalizacji korzyści z posiadanych lokalnie zasobów i korzystnych atrybutów.

Przede wszystkim przeprowadzenie procesu rewitalizacji będzie wyraźnie niwelowało deficyty w zakresie budowy i aktywizacji lokalnego kapitału ludzkiego. Dlatego też proces ten powinien wykreować sprzyjające warunki dla rozwoju organizacji pozarządowych zdolnych do efektywnego działania na rzecz społeczności lokalnej (przy jej też czynnym udziale). W efekcie umożliwi to znaczące zmniejszenie w wymiarze jakościowym i ilościowym skali procesu wykluczenia społecznego wynikającego z przyczyn ekonomicznych, kulturowych i behawioralnych. Jednocześnie takie podejście do zidentyfikowanych problemów pozwoli na wykorzystanie lokalnej energii mieszkańców obszaru rewitalizowanego zarówno w sferze ich aktywności zawodowej, jak również społecznej, w tym szczególnie przyczyni się pozytywnie do rozwoju najmłodszej części lokalnych zasobów ludzkich. W tym kontekście należy wyeksponować także poprawę szeroko rozumianego bezpieczeństwa jako istotnego efektu procesu rewitalizacji. Poczucie stabilizacji (w wymiarze ekonomicznym i socjalnym), a także w wymiarze porządku publicznego oraz jednocześnie poprawa infrastruktury socjalnej pozwolą

na stworzenie na tym obszarze właściwych warunków dla jego zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie poprawa sytuacji w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa przyczyni się do eliminacji lub przynajmniej redukcji negatywnych zachowań wyrażających się m.in. niszczeniem wspólnej infrastruktury oraz obiektów zabytkowych. Dlatego też tak ważnym rezultatem w sferze społecznej będzie również wzmocnienie sektora edukacji (jakościowe, programowe i infrastrukturalne) na obszarze rewitalizowanym, umożliwiające nie tylko poprawę indywidualnych perspektyw zawodowych mieszkańców w tym dzieci i młodzieży, ale także zapewnienie podstaw dla trwałości całego projektu planowanych tutaj niezbędnych zmian. Skuteczna edukacja jest bowiem warunkiem podstawowym dla zmniejszenia skali niepożądanych społecznie postaw oraz działań.

Niezwykle ważnym rezultatem procesu rewitalizacji będzie niewątpliwie wykreowanie sprzyjających warunków dla rozwoju lokalnego sektora przedsiębiorstw. Z uwagi na jego rolę jako fundamentu stabilności materialnej i źródła dobrobytu mieszkańców (poprzez zwiększoną liczbę dostępnych miejsc pracy), dynamizacja działania lokalnych firm oraz zwiększenie ich populacji będą stanowiły kluczowy fundament funkcjonowania tego obszaru w długim okresie. Wraz z poprawą sfery edukacyjnej możliwe stanie się także nie tylko pełniejsze dostosowanie kwalifikacji lokalnych pracowników do potrzeb przedsiębiorstw, ale także samo upowszechnienie postaw pro przedsiębiorczych. Te zamierzenia będą mogły być zrealizowane w oparciu o prognozowany zwiększony dostęp do usług wspierających działalność przedsiębiorstw na obszarze rewitalizowanym, w tym utworzony lokalny inkubator przedsiębiorczości oraz wdrożony skuteczny system zachęt inwestycyjnych (w tym wykreowanie lokalnej strefy przedsiębiorczości). W tym kontekście szczególnie ważnym rezultatem będzie również poprawa atrakcyjności inwestycyjnej oraz klimatu inwestycyjnego na obszarze rewitalizowanym poprzez zwiększenie podaży przygotowanych terenów dla realizacji projektów inwestycyjnych.

Proces rewitalizacji w bezpośredni sposób przyczyni się do znaczącej poprawy infrastruktury lokalnej. Korzystne zmiany będą obserwowane w odniesieniu do infrastruktury technicznej budynków mieszkalnych i publicznych, a także infrastruktury związanej z dystrybucją ważnych usług komunalnych (w tym zwłaszcza poprawi się dostęp do sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej). Istotnym tego przejawem będzie również poprawa przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizowanego dla wszystkich grup społecznych (w tym osób starszych i niepełnosprawnych) oraz zwiększenie jego dostępności komunikacyjnej. W efekcie wzmocnieniu ulegną możliwości integracji społecznej oraz przeciwdziałania procesom

wykluczenia, a także powstaną dodatkowe ułatwienia dla prowadzenia działalności gospodarczej wraz ze wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej. Ponadto nastąpi niezbędny rozwój infrastruktury dla integracji społecznej poprzez budowę obiektów umożliwiających realnie podejmowanie wspólnych inicjatyw oraz wzajemne współdziałanie lokalne. Służyć temu będą odpowiednio przygotowane miejsca integracji społecznej w postaci m.in. świetlic i klubów.

Należy wyeksponować fakt, iż bardzo ważnym rezultatem działań rewitalizacyjnych będzie odczuwalna poprawa stanu lokalnej infrastruktury drogowej. Sanacji ulegnie w związku z tym nie tylko sama jakość dróg i ciągów komunikacyjnych, ale także istotne elementy infrastruktury towarzyszącej. Odczuwalna będzie poprawa oznakowania dróg oraz ich parametry techniczne. W rezultacie zwiększy się wyraźnie dostępność komunikacyjna obszaru rewitalizowanego oraz bezpieczeństwo ruchu drogowego na tym terenie. Ponadto zmiany te korzystnie wpłyną na rozwój transportu zbiorowego, a przez to także przyczynią się do większej mobilności mieszkańców, łatwiejszego dostępu obszaru rewitalizowanego dla potencjalnych turystów oraz lepszego zaspokojenia potrzeb transportowych lokalnych przedsiębiorstw.

Sanacja obszaru rewitalizowanego w gminie Trzebnica będzie implikowała także wystąpienie szeregu pozytywnych efektów dla środowiska naturalnego. Modernizacja i rozwój infrastruktury cechującej się znacznie lepszymi parametrami technicznymi wpłynie korzystnie na stan lokalnego środowiska naturalnego oraz znacząco obniży koszty eksploatacyjne istniejącej infrastruktury. Przede wszystkim zwiększona efektywność termiczna budynków mieszkalnych i publicznych zapewni pożądaną komfort użytkowania, a także optymalizację nakładów związanych z konsumpcją energii cieplnej. Ponadto implementacja proekologicznych rozwiązań (technicznych i organizacyjnych) przyczyni się bezpośrednio do niższej emisji substancji niebezpiecznych (w tym zwłaszcza CO₂), a przez to do poprawy jakości powietrza na obszarze rewitalizowanym. Jednocześnie dalszy rozwój infrastruktury dystrybucji gazu zwiększy w naturalny sposób jego wykorzystanie lokalne, ograniczając w ten sposób ryzyko stosowania w procesach wytwarzania ciepła (szczególnie w przypadku gospodarstw domowych) substancji potencjalnie szkodliwych dla środowiska. Nastąpi także niezbędna wymiana niebezpiecznych dla zdrowia ludzkiego materiałów budowlanych (azbestu) stosowanych wcześniej w procesie budowy lokali mieszkalnych. W ten sposób zmniejszy się na obszarze rewitalizowanym ryzyko wystąpienia poważnych schorzeń w lokalnej populacji. Modernizacja techniczna infrastruktury oświetleniowej na obszarze rewitalizowanym w oparciu o dostępne dzisiaj nowe ekologiczne technologie pozwoli

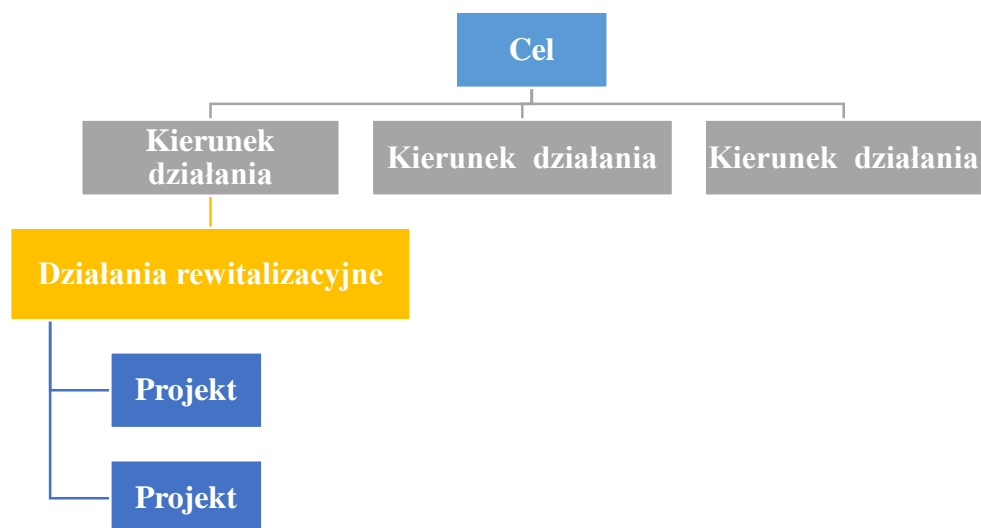
natomiast na poprawę jakości tego rodzaju dobra publicznego oraz zmniejszy znacząco koszty jego wytwarzania.

W rezultacie realizacja strategicznej wizji rozwoju obszaru rewitalizowanego w gminie Trzebnica powinna doprowadzić do znaczącej redukcji zjawisk niepożądanych oraz osiągnięcia trwałej równowagi pomiędzy wszystkimi kluczowymi sferami jego funkcjonowania (społeczną, gospodarczą i infrastrukturalną). W ten sposób możliwe będzie zapewnienie stabilnego i zrównoważonego rozwoju z poszanowaniem walorów środowiska naturalnego. Obszar rewitalizowany powinien stać się w konsekwencji dogodnym miejscem do życia, rozwoju osobistego oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Cele rewitalizacji i kierunki działań

Zdefiniowane cele rewitalizacji oraz wyznaczone kierunki działań odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. W ramach zdefiniowanego celu zostały wyznaczone kierunki działań i zaproponowane typy przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Projekty rewitalizacyjne wpisują się w przedsięwzięcia rewitalizacyjne, realizując jednocześnie kierunek działania wpływają na osiągnięcie założonego celu rewitalizacji. Zobrazowana na poniższym diagramie, przyjęta logika rewitalizacji ma na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Diagram 2. Logika rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Potrzeby rewitalizacyjne gminy Trzebnica zostały zdiagnozowane na podstawie analizy mierników rozwoju, warsztatów problemowych z Zespołem ds. Rewitalizacji oraz badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. W odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych wyznaczone zostały trzy cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań.

Tabela 31. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Cel rewitalizacji	Kierunek działań
Cel 1: Wzrost poziomu życia mieszkańców obszaru rewitalizowanego poprzez działania w zakresie inkluzji i aktywizacji społeczności lokalnej	Wzmacnianie kapitału społecznego oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizowanym
	Edukacja zorientowana na poprawę szans na rynku pracy mieszkańców obszaru rewitalizowanego
Cel 2: Dynamizacja potencjału obszaru rewitalizowanego dla rozwoju gospodarczego oraz inicjacja postaw pro przedsiębiorczych	Wsparcie dla przedsiębiorczości obszaru rewitalizowanego
Cel 3: Modernizacja i rozwój infrastruktury w celu poprawy jej funkcjonalności oraz zwiększenia użyteczności dla społeczności obszaru rewitalizowanego	Poprawa stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego
	Poprawa dostępności komunikacyjnej
	Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizowanego poprzez rozwój kluczowej infrastruktury

Źródło: opracowanie własne.

CEL 1. WZROST POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZOWANEGO POPRZEZ DZIAŁANIA W ZAKRESIE INKLUZJI I AKTYWIZACJI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Kluczowym celem działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze jest bez wątpienia wzrost poziomu życia jego mieszkańców. Wielowymiarowa poprawa sytuacji w zakresie kondycji ekonomicznej gospodarstw domowych, pełniejszego zaspokajania ich potrzeb, stabilizacji i bezpieczeństwa jest priorytetem budowy trwałych postaw dla dynamicznego rozwoju lokalnego.

Realizacja tak określonego celu wymaga holistycznego podejścia w odniesieniu do zdefiniowanych kierunków działań oraz włączenia społeczności lokalnej w implementację planowanych zmian rewitalizacyjnych. Dla osiągnięcia przedmiotowego priorytetu niezbędna jest bowiem inkluzja społeczna i budowa kapitału społecznego lokalnie umożliwiająca wykorzystanie naturalnej energii mieszkańców w procesie implementacji pożądaných zmian. Należy przy tym zauważyć, iż kluczowym zagrożeniem dla obszaru rewitalizowanego, jak pokazała przygotowana diagnoza, jest znaczące ryzyko poszerzenia skali procesu wykluczenia społecznego na tym terenie (w wyniku utrzymującego się bezrobocia, ubóstwa czy też ryzyka uzależnień). Stąd też działania publiczne muszą zostać skoncentrowane w dużej mierze na odwróceniu tych negatywnych tendencji.

Przeciwdziałanie wykluczeniu, w tym walka z ubóstwem, muszą zatem opierać się na inicjacji zdywersyfikowanych działań w różnych obszarach funkcjonalnych. Obok działań skoncentrowanych na indukcji lokalnego wzrostu gospodarczego, który przyczyni się do poprawy sytuacji na rynku pracy (a przez to zapewni podstawy stabilizacji materialnej społeczności lokalnej), konieczna jest przemyślana aktywność w zakresie ochrony socjalnej najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem gospodarstw domowych. Ochrona ta nie może być jednak katalizatorem bierności i apatii społecznej oraz zawodowej, ale musi kreować skuteczne bodźce (przy adekwatnym wsparciu) do aktywnego poszukiwania i wykorzystywania szans przez osoby zagrożone ryzykiem wykluczenia. Z tego powodu konieczne jest przystosowanie lokalnej sfery edukacyjnej, a przez to także społeczności obszaru rewitalizowanego, do potrzeb i wyzwań kreowanych przez współczesną gospodarkę. Kształcenie w korelacji z potrzebami przedsiębiorstw zarówno dzieci i młodzieży, jak również oferta edukacyjna skierowana do osób dorosłych w ramach wdrożenia modelu uczenia się przez całe życie stanowi klucz do poprawy sytuacji na obszarze rewitalizowanym.

Warto dodać, iż osiągnięcie przedmiotowego celu wymaga inwestycji w zakresie rozwoju lokalnej infrastruktury społecznej, w tym tworzenia sprawnych i nowoczesnych organizacji pozarządowych. Ponadto warunkiem podstawowym dla realizacji tak zdefiniowanego naczelnego priorytetu jest konieczność zapewnienia ładu i porządku publicznego na obszarze rewitalizowanym. Pewność i poczucie osobistego bezpieczeństwa oraz poszanowania dostępnej lokalnie infrastruktury (rozumianej także jako dobro publiczne) pozwala na inicjację poważnych przeobrażeń na terenach problemowych.

W rezultacie osiągnięcie tak złożonego celu wymaga realizacji adekwatnych działań na obszarze rewitalizowanym, które będą adresowane do konkretnych już wiązek problemowych. W szczególności na podstawie przygotowanej diagnozy wraz z udziałem interesariuszy procesu rewitalizacji określono dla realizacji wskazanego celu dwa zasadnicze kierunki działań odnoszące się do wzmocnienia kapitału społecznego oraz poprawy jakości edukacji na poziomie lokalnym.

Tabela 32. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.

Kierunki działań	Skala potrzeb (średnia, duża, bardzo duża)
Wzmacnianie kapitału społecznego oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizowanym;	Bardzo duża
Edukacja zorientowana na poprawę szans na rynku pracy mieszkańców obszaru rewitalizowanego	Bardzo duża

Źródło: opracowanie własne.

Kierunek działania: Wzmacnianie kapitału społecznego oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizowanym;

- a) Reintegracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności z powodu bezrobocia i uzależnień;
- b) Wsparcie dla działań aktywizujących skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizowanego;
- c) Wsparcie dla istniejących i tworzenia nowych instytucji pozarządowych działających na obszarze rewitalizowanym, w tym zwłaszcza pomoc w zakresie zakładania stowarzyszeń i innych form współpracy lokalnej;
- d) Podniesienie świadomości dzieci i młodzieży obszaru rewitalizowanego w zakresie zagrożeń wynikających z uzależnień;
- e) Podniesienie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- f) Aktywizacja lokalnej społeczności w zakresie przeciwdziałania aktom wandalizmu i niszczenia wspólnego mienia, w tym obiektów zabytkowych;

Przeprowadzona dla wyznaczonego obszaru diagnoza jednoznacznie wykazała szereg słabości lokalnego kapitału społecznego. Z uwagi na fakt, iż kapitał ten pełni fundamentalną rolę w całokształcie procesu rewitalizacji (i *de facto* może przesądzić w długim okresie o jego

powodzeniu) konieczne jest silne skoncentrowanie działań na wzmocnieniu tkanki społecznej na obszarze rewitalizowanym.

W związku z tym kierunkiem priorytetowym interwencji publicznej powinny być działania zmierzające do eliminacji lub znaczącej reedukacji skali zjawiska wykluczenia społecznego oraz ubóstwa na obszarze rewitalizowanym. W tej grupie aktywności podejmowanej przez liderów procesu rewitalizacji konieczna jest zwłaszcza koncentracja na wsparciu reintegracyjnym dla osób pozostających długotrwale bez pracy (w tym z najniższymi kwalifikacjami) oraz osób uzależnionych. Wskazane grupy społeczne – biorąc pod uwagę charakter problemów źródłowych – są zwykle najbardziej narażone na pozostawianie poza głównym nurtem aktywności społecznej na danym obszarze.

Ponadto w ramach przedmiotowego działania konieczne jest wsparcie wszelkich inicjatyw mających na celu aktywizację mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Wyzwolenie endogennej energii jest niezbędne do osiągnięcia także innych celów zaprojektowanych w procesie zmian. Jednocześnie pozwoli to na wzmocnienie lokalnej tożsamości i poczucia współodpowiedzialności za stan oraz funkcjonowanie obszaru rewitalizowanego.

Osiągnięcie wymaganej i oczekiwanej skuteczności powyższych działań wymaga jeszcze komplementarnych wobec nich dodatkowych aktywności liderów procesu rewitalizacji. Przede wszystkim konieczne jest rozbudowanie infrastruktury instytucjonalnej w sferze społecznej poprzez wsparcie dla istniejących oraz rozwój nowych podmiotów pozarządowych działających ze społecznością lokalną i na jej rzecz.. Efektywnie operujące lokalnie organizacje koncentrujące oraz inicjujące oddolne inicjatywy ludności umożliwiają poprzez realizację zgłaszanych projektów informacyjno-edukacyjnych stymulowanie pożądaných społecznie postaw, a także budowę świadomości zagrożeń wynikających m.in. z uzależnień. W ten sposób możliwe stanie się podejmowanie realnych działań profilaktycznych redukujących skalę problemów w sferze społecznej.

Ponadto za kluczową należy uznać wiązkę działań skoncentrowanych na podniesieniu świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zagrożeń wynikających z uzależnień (od alkoholu, narkotyków) i ich destrukcyjnego wpływu na życie nie tylko w wymiarze zdrowotnym, ale także w wymiarze zawodowym. Ponadto konieczne jest podjęcie efektywnych działań zmierzających do poprawy poziomu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizowanym. Zwłaszcza aktywność lokalnych służb publicznych oraz społeczności OR wymagają wsparcia, które

umożliwi skuteczne przeciwdziałanie aktom wandalizmu i destrukcji wspólnego mienia (w tym także ochronę zlokalizowanych tutaj obiektów zabytkowych). Zwiększenie poziomu współodpowiedzialności społeczności lokalnej (poprzez działania edukacyjne zorientowane na wzmacnianie tożsamości lokalnej) za stan i jakość przestrzeni obszaru rewitalizowanego może stanowić kluczowe działanie wspomagające poprawę bezpieczeństwa na tym terenie.

Kierunek działania: Edukacja zorientowana na poprawę szans na rynku pracy mieszkańców obszaru rewitalizowanego

- a) Podniesienie jakości lokalnych usług edukacyjnych, ich atrakcyjności oraz dostosowania do wymogów rynku pracy;
- b) Podniesienie kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizowanego poprzez zwiększenie liczby szkół zawodowych oraz rozszerzenie oferty edukacyjnej w tym zakresie istniejących placówek (np. przygotowanie warsztatów szkolnych);
- c) Wsparcie mieszkańców w zakresie aktywnej partycypacji w programach kształcenia ustawicznego poprawiającego ich adaptacyjność na rynku pracy;
- d) Podniesienie świadomości lokalnej społeczności w zakresie roli edukacji młodzieży w dalszym rozwoju zawodowym i obywatelskim oraz wsparcie zaangażowania rodziców w procesy edukacyjne dzieci.

Edukacja jest niewątpliwie podstawą dla implementacji wszelkich poważnych i kluczowych zmian w perspektywie długoterminowej. Dlatego też dążenie do osiągnięcia trwałych i pożądanых przeobrażeń obszaru rewitalizowanego musi bazować na wzmocnieniu tego sektora zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, jak również w wymiarze programowym.

Należy podkreślić, iż efektywna edukacja stanowi zasadniczy element w pakiecie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu. Możliwość podniesienia kwalifikacji zawodowych oraz dostosowanie ich do potrzeb przedsiębiorstw kreuje realne szanse na podjęcie pracy, a przez to pozyskanie stabilnych źródeł dochodu niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i społecznych. Jest to szczególnie istotne w kontekście wyzwań kreowanych przez współczesny rynek pracy. Zmiany popytu przedsiębiorstw na określony typ kwalifikacji zawodowych wymuszają daleko idącą elastyczność po stronie pracobiorców oraz gotowość do stałej adaptacji. Z tego względu wsparcie systemu edukacji na obszarze rewitalizowanym, które umożliwi wdrożenie modelu kształcenia mieszkańców (zwłaszcza osób pozostających bez pracy) „*uczenia się przez całe*

życie” jest bezwzględnie konieczne. W tym kontekście należy osobno wyeksponować konieczność podjęcia efektywnych działań zmierzających do poprawy kompetencji dzieci i młodzieży w zakresie nauk ścisłych. Edukacja w tym obszarze jawi się obecnie jako szczególnie pożądana i umożliwia pozyskanie pożądaných na rynku pracy kompetencji zawodowych, które umożliwiają pracę oferującą atrakcyjne wynagrodzenia.

Osiągnięcie wskazanych rezultatów wymaga stworzenia nowych instytucji edukacyjnych lub poszerzenie oferty dydaktycznej o nowe specjalności w istniejących placówkach edukacyjnych (umożliwiająca zdobycie kwalifikacji atrakcyjnych i poszukiwanych przez pracodawców). Zwłaszcza pożądana na obszarze rewitalizowanym jest zapewnienie możliwości kształcenia zawodowego. Przygotowana diagnoza dla obszaru rewitalizowanego pokazała z jednej strony zaawansowaną atrofie tego rodzaju kwalifikacji, ale z drugiej strony nadal występujący lokalnie popyt na tego profil kompetencji. Stąd też konieczne jest wsparcie tworzenia nowych szkół zawodowych oraz wyposażenie działających obecnie instytucji edukacyjnych w nowe zasoby (np. warsztaty szkolne). Ponadto wzmocnienie sektora edukacji na obszarze rewitalizowanym jest kluczowe w perspektywie długookresowej w kontekście rozwoju dzieci i młodzieży. Właściwa edukacja na wszystkich dostępnych tutaj poziomach nauczania, prowadzona z wykorzystaniem atrakcyjnych i nowoczesnych środków przekazu wiedzy jest w istocie rzeczą inwestycją w przyszłość obszaru rewitalizowanego. Stopa zwrotu z tak pojmowanej inwestycji jest wielokrotnie większa aniżeli bieżące nakłady potrzebne do jej funkcjonowania i rozwoju.

CEL 2. DYNAMIZACJA POTENCJAŁU OBSZARU REWITALIZOWANEGO DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ INICJACJA POSTAW PRO PRZEDSIĘBIORCZYCH

Sprawnie funkcjonujący lokalny system gospodarczy jest niezbędny dla poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizowanego oraz budowy dobrobytu w długim okresie. Ponadto efektywność tkanki gospodarczej przekłada się na możliwość zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej w zakresie dostępu do niezbędnych dóbr publicznych finansowanych przez jednostki samorządowe. Jednocześnie zdolność do utrzymania wzrostu gospodarczego w pełni przyczynia się do redukcji skali wykluczenia społecznego oraz innych niepożądanych zjawisk społecznych, a zatem wpływa na osiągnięcie innych ważnych celów przypisanych do sfery społecznej oraz infrastrukturalnej.

Rozwój gospodarczy obszaru rewitalizowanego rozumiany powinien być w planowanych działaniach sanacyjnych jako długofalowy proces przemian dokonujących się w lokalnym

systemie ekonomicznym; przy czym proces ten dotyczy zarówno zmian ilościowych (np. wzrostu produkcji, zatrudnienia, inwestycji, dochodów), jak i towarzyszących im zmian o charakterze jakościowym (zmiany organizacji przedsiębiorstw, nowe profile działalności firm lokalnych, dostosowania kompetencyjne pod stronie pracobiorców). Równocześnie lokalna gospodarka, aby się rozwijać musi ulepszać materialne i osobowe czynniki produkcji. Wymaga też stałej akumulacji kapitału, nowych inwestycji, permanentnego doskonalenia ludzkich umiejętności i wdrażania postępu technicznego.

Podstawą każdego systemu gospodarczego jest natomiast sektor przedsiębiorstw małych i średnich, które przesądzają o strukturze lokalnej sfery ekonomicznej oraz koniunkturze na lokalnym rynku pracy. Przeprowadzona diagnoza ujawniła jednak, iż na obszarze rewitalizowanym utrzymuje się szereg barier utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej, a przez to wzrost populacji lokalnych firm. Z tego względu konieczne jest podjęcie aktywnych działań publicznych zmierzających do wykreowania warunków sprzyjających powstawaniu nowych firm oraz umacnianiu pozycji rynkowej już działających podmiotów gospodarczych. Przemysłane działania władz lokalnych w tym zakresie mogą w znaczący sposób przyczynić się do dynamizacji rozwoju ekonomicznego wskazanego obszaru oraz budowy jego trwałej pozycji konkurencyjnej.

W związku z tym za konieczne należy uznać działania władz samorządowych obszaru rewitalizowanego skoncentrowane na zwiększeniu dostępności do specjalistycznych usług wspierających funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz zakładanie nowych firm. W związku z tym konieczne jest zapewnienie możliwości stałych kontaktów z instytucjami otoczenia biznesu oraz wykreowanie lokalnego inkubatora przedsiębiorczości. W tym obszarze problemowym powinno to zostać uznane za priorytetowy kierunek interwencji publicznej. Ponadto należy podejmować systematyczne działania na rzecz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru rewitalizowanego. Przygotowanie adekwatnej oferty inwestycyjnej (oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych) stanowi warunek brzegowy dla zwiększenia ilości firm prowadzących działalność operacyjną na tym obszarze.

Wzmocnienie systemu gospodarczego obszaru rewitalizowanego wymaga również pobudzenia i kreowania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców. Wola prowadzenia działalności gospodarczej, a przez to wzięcie indywidualnej odpowiedzialności za podejmowane decyzje, stanowi bowiem silny bodziec do wyzwolenia kreatywności i zaradności mieszkańców, a jednocześnie może być źródłem satysfakcji z sukcesu osobistego, co generuje szereg

pozytywnych implikacji także w sferze społecznej na wskazanym obszarze. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na konieczność propagowania wśród społeczności lokalnej przedsiębiorczości także w formach typowych dla ekonomii społecznej. Wzmocnienie wiedzy mieszkańców obszaru rewitalizowanego odnośnie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w takiej postaci może być katalizatorem powiększenia liczby firm działających lokalnie.

W rezultacie osiągnięcie tak zdefiniowanego celu wymaga realizacji adekwatnych działań na obszarze rewitalizowanym. Za szczególnie istotną przyjęto zagregowaną grupę działań zmierzających do wsparcia lokalnego sektora przedsiębiorczości.

Tabela 33. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.

Kierunki działań	Skala potrzeb(średnia, duża, bardzo duża)
Wsparcie dla przedsiębiorczości obszaru rewitalizowanego	Bardzo duża

Źródło: opracowanie własne.

Kierunek działania: Wsparcie dla przedsiębiorczości obszaru rewitalizowanego

- a) Poprawa dostępności do usług wspierających przedsiębiorstwa; w tym utworzenie lokalnego inkubatora przedsiębiorczości;
- b) Budowa systemu lokalnych zachęt dla tworzenia nowych i rozwoju istniejących przedsiębiorstw MMŚP (i miejsc pracy);
- c) Wsparcie postaw przedsiębiorczych oraz zakładania firm;
- d) Wsparcie prowadzenia działalności gospodarczej poprzez kreowanie lokalne podmiotów ekonomii społecznej (m.in. spółdzielni, zakładów aktywności zawodowej);
- e) Wsparcie dla podejmowania wspólnych inicjatyw przez sektory publiczny i prywatny.

Wsparcie dla przedsiębiorstw oraz osób zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej powinno obejmować przede wszystkim poprawę dostępności do niezbędnych usług specjalistycznych (prawnych, księgowych, finansowych). Z tego względu niezwykle przydatnym instrumentem pobudzania lokalnej przedsiębiorczości może być utworzenie na obszarze rewitalizowanym lokalnego inkubatora przedsiębiorczości. Instytucja ta mogłaby pełnić wiodącą rolę w zakresie dystrybucji kluczowych usług okołobiznesowych i w ten sposób stymulować rozwój sektora przedsiębiorstw. W połączeniu z wykreowaniem lokalnego systemu zachęt (finansowych i pozafinansowych) dla tworzenia nowych firm oraz atrakcyjnej

oferty inwestycyjnej (w tym zwiększenie podaży terenów przeznaczonych na prowadzenie działalności gospodarczej), możliwa stanie się dyfuzja przedsiębiorczości w zdecydowanie szerszej skali na obszarze rewitalizowanym. Stąd też konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zwiększenia wiedzy i umiejętności praktycznych mieszkańców tego terenu w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. W tym kontekście niezwykle użyteczne jest położenie nacisku na działania promujące (i informujące) o formach prowadzenia aktywności rynkowej w postaci typowej dla ekonomii społecznej (propagowanie zakładania spółdzielni socjalnych lub zakładów aktywności zawodowej). Warto również wyeksponować konieczność integracji działań publicznych i prywatnych w zakresie wspierania wspólnych inicjatyw zmierzających do wzmocnienia lokalnego systemu gospodarczego. Umiejętne wykorzystanie zasobów będących w gestii władz samorządowych oraz podmiotów gospodarczych może przyczynić się do realizacji ważnych dla społeczności lokalnej inicjatyw.

CEL 3. MODERNIZACJA I ROZWÓJ INFRASTRUKTURY W CELU POPRAWY JEJ FUNKCJONALNOŚCI ORAZ ZWIĘKSZENIA UŻYTECZNOŚCI DLA SPOŁECZNOŚCI OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Kluczowym polem interwencji publicznej w procesie rewitalizacji wskazanego obszaru jest niewątpliwie sfera infrastrukturalna. Bez odpowiednio rozwiniętej i zmodernizowanej bowiem infrastruktury (w różnych jej wymiarach) nie jest możliwe osiągnięcie założonych priorytetów w innych sferach funkcjonowania tego obszaru.

Opracowana diagnoza wykazała, iż na terenie obszaru rewitalizowanego ujawniają się liczne potrzeby związane z wielowymiarową poprawą i rozbudową dostępnej tutaj infrastruktury. Przede wszystkim konieczne jest podjęcie działań skoncentrowanych na modernizacji licznych obiektów budowlanych (budynków publicznych i budynków mieszkalnych, a nawet obiektów zabytkowych). Skala bowiem degradacji tkanki materialnej na tym terenie jest znacząca i wymaga pilnych nakładów finansowych. Utrzymujący się obecnie stan infrastruktury budowlanej znacząco obniża komfort jej użytkowania oraz generuje poważne koszty. Warto jednak podkreślić, iż obok nakładów przeznaczanych na przywrócenie funkcjonalności budynków, zapewnienie ich bezpiecznej eksploatacji oraz poprawę parametrów energetycznych, konieczne jest także przystosowanie obiektów budowlanych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Liczne bariery architektoniczne utrudniają dostęp do instytucji publicznych wskazanym grupom oraz zmniejszają wyraźnie komfort życia na obszarze rewitalizowanym.

Kluczowym celem w tym obszarze problemowym musi być także zestaw działań koncentrujących się na rozbudowie infrastruktury sprzyjającej integracji społecznej. Konieczne jest zatem ponoszenie nakładów inwestycyjnych na budowę świetlic oraz ośrodków kultury (zwłaszcza na obszarach wiejskich), a także tworzenie miejsc dla działalności organizacji pozarządowych. Podejście takie umożliwi podejmowanie w szerszym zakresie wspólnych inicjatyw lokalnych oraz szerszy dostęp do oferty kulturalnej społeczności lokalnej. W tym zestawie działań konieczne jest również rozbudowanie i modernizacja infrastruktury edukacyjnej. Wsparcie dla lepszego wyposażenia istniejących instytucji edukacyjnych, ich rozbudowa (poprzez przywrócenie warsztatów działających przy szkołach) oraz tworzenie nowych placówek (zwłaszcza szkół o profilu zawodowym) stanowi fundament projektowania zmian strukturalnych na obszarze rewitalizowanym w długim okresie. Ponadto konieczna jest poprawa dostępności do edukacji i opieki przedszkolnej, która również może być osiągnięta przez adekwatne nakłady inwestycyjne w lokalnym sektorze edukacji.

Ważnym polem interwencji publicznej powinno być także działanie na rzecz zwiększenia ilościowego i jakościowego zagospodarowanych terenów zielonych. Dostęp do infrastruktury czasu wolnego oraz rekreacyjnej (dla dzieci, młodzieży, seniorów) należy uznać za ważny element w strategii podnoszenia jakości życia na obszarze rewitalizowanym oraz zwiększania jego atrakcyjności. Przedmiotowy cel zorientowany jest również na restaurację stanu architektonicznego i urbanistycznego przestrzeni miejskiej. Postulowane są w związku z tym (zgodnie z oczekiwaniami samych mieszkańców) nakłady na poprawę tzw. małej architektury miejskiej.

Zasadniczym polem interwencji publicznej w ramach przedmiotowego celu jest także konieczność rozbudowy istniejącej sieci dystrybucji usług komunalnych. Zwłaszcza infrastruktura techniczna związana z kanalizacją wymaga pilnej rozbudowy. Ponadto konieczne są inwestycje w zakresie rozwoju sieci wodociągowej oraz sieci przesyłu gazu ziemnego. Jednocześnie nadal są odczuwalne potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorstw w zakresie dostępu do sieci teleinformatycznych, w tym do szerokopasmowego Internetu. Z uwagi na specyfikę współczesnego modelu gospodarowania oraz procesów konkurencji dostęp do infrastruktury informatycznej jest niezbędny dla osiągnięcia stabilnej pozycji rynkowej.

Priorytetem w ramach poprawy stanu infrastruktury na obszarze rewitalizowanym z naturalnych względów jest również konieczność modernizacji i poprawy dróg oraz ciągów

komunikacyjnych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą. Bez zapewnienia odpowiedniej dostępności, a zatem możliwości wykorzystania środków transportu drogowego (publicznego i prywatnego) nie będzie możliwe zdynamizowanie rozwoju gospodarczego, poprawa sytuacji na rynku pracy poprzez zwiększenie mobilności pracowników oraz wzrost jakości życia mieszkańców. Jednocześnie rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej stanowi podstawę dla zwiększenia dostępności obszaru rewitalizowanego komunikacją zbiorową.

Należy podkreślić, iż osiągnięcie standardów zrównoważonego rozwoju na obszarze rewitalizowanym wymaga również inwestycji w infrastrukturę umożliwiającą poszanowanie walorów lokalnego środowiska naturalnego. Dlatego też konieczne są nakłady na termomodernizację budynków, modernizację efektywności kosztowej oświetlenia ulicznego, wskazaną wcześniej sieć dystrybucji gazu ziemnego (uznawanego generalnie jako paliwo bardziej ekologiczne) oraz rozwój efektywnej infrastruktury odbioru i selekcji odpadów. Warto podkreślić, iż równoległe do rozwoju „twardej” infrastruktury w poszczególnych jej wymiarach funkcjonalnych, konieczne są także wdrożenia bardziej efektywnych modeli organizacji produkcji i dystrybucji lokalnych dóbr publicznych.

W rezultacie osiągnięcie wskazanego celu wymaga realizacji komplementarnych wobec siebie oraz pozostałych sfer kierunków działań na obszarze rewitalizowanym. Na podstawie przygotowanej diagnozy wraz z udziałem interesariuszy procesu rewitalizacji określono dla realizacji wskazanego celu trzy zasadnicze kierunki działań odnoszące się do poprawy stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego, poprawy dostępności komunikacyjnej oraz poprawy stanu lokalnego środowiska naturalnego.

Tabela 34. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.

Kierunki działań	Skala potrzeb (średnia, duża, bardzo duża)
Poprawa stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego	Bardzo duża
Poprawa dostępności komunikacyjnej	Średnia
Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizowanego poprzez rozwój kluczowej infrastruktury	Bardzo duża

Źródło: opracowanie własne.

Kierunek działania: Poprawa stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego

- a) Renowacja i modernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków instytucji publicznych;
- b) Wsparcie dla tworzenia centrów kultury i integracji społecznej (budowa świetlic wiejskich);
- c) Przystosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz starszych;
- d) Rozwój infrastruktury w zakresie edukacji i opieki nad dziećmi (zwiększenie miejsc w żłóbkach oraz przedszkolach);
- e) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury czasu wolnego, w tym infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci i seniorów;
- f) Rozwój i poprawa stanu obiektów małej architektury oraz zagospodarowanych terenów zielonych;
- g) Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych;
- h) Rozwój sieci teleinformatycznej i zwiększenie jej dostępności, w tym zwłaszcza szerokopasmowego Internetu.

Poprawa stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego powinna zostać osiągnięta przez zestaw zdywersyfikowanych działań sanacyjnych. Przede wszystkim konieczna jest renowacja i modernizacja budynków mieszkalnych oraz publicznych, a także renowacja obiektów zabytkowych. Zwiększenie funkcjonalności, komfortu eksploatacji oraz poprawa bezpieczeństwa użytkowania tej części infrastruktury jawi się jako niezbędna dla podniesienia jakości życia na wskazanym terenie.

Ponadto rozwój infrastruktury społecznej poprzez inwestycje w centra integracji społeczności lokalnej (świetlice) oraz centra kultury stanowią silnie pożądanym atrybut planowanego procesu rewitalizacji. Konieczny jest także rozwój infrastruktury czasu wolnego oraz infrastruktury rekreacyjnej umożliwiając w ten sposób wdrożenie aktywnego modelu spędzania czasu oraz integrację lokalnej społeczności.

W tym kontekście należy szczególnie wyeksponować potrzebę podjęcia działań zmierzających do rozwoju infrastruktury edukacyjnej. Konieczne jest inwestowanie środków zarówno w modernizację istniejących placówek oświatowych wraz z ich lepszym wyposażeniem w niezbędny sprzęt dydaktyczny (w tym utworzenie warsztatów szkolnych), jak również w budowę nowych instytucji edukacyjnych o profilu zawodowym. Jednocześnie ważnym

pojem interwencji publicznej w przedmiotowym obszarze muszą być nakłady na rozwój infrastruktury związanej z zapewnieniem edukacji i opieki dla najmłodszych dzieci. Stąd też konieczna jest poprawa dostępności do żłobków i przedszkoli, umożliwiającą także łatwiejsze godzenie obowiązków zawodowych z rodzinnymi lokalnymi gospodarstw domowych.

Z uwagi na obserwowaną obecnie degradację licznych obiektów architektonicznych oraz występujące tereny zaniedbane na obszarze rewitalizowanym, konieczne jest podjęcie działań przywracających ład w przestrzeni publicznej oraz zwiększający jej funkcjonalność. Poprawa stanu przestrzeni obszaru rewitalizowanego przyczyni się bowiem także do wyeksponowania jego naturalnych walorów.

Ponadto konieczne są działania umożliwiające dalszy rozwój sieci teleinformatycznych na tym terenie. W dobie gospodarki i społeczeństwa cyfrowego, dostęp w szczególności do sieci szerokopasmowego Internetu zmniejsza ryzyko wykluczenia oraz umożliwia dostęp do szeregu dóbr publicznych. Jednocześnie rozwój wskazanej infrastruktury teleinformatycznej jest kluczowy dla działających lokalnie podmiotów gospodarczych. W istocie rzeczy znacząca część aktywności przedsiębiorstw (m.in. obsługa klienta czy też współpraca z kontrahentami) została dzisiaj bowiem relokowana do sieci cyfrowych.

Kierunek działania: Poprawa dostępności komunikacyjnej

- a) Poprawa stanu zdegradowanych dróg lokalnych, ciągów komunikacyjnych, oświetlenia i oznakowania w celu poprawy bezpieczeństwa;
- b) Poprawa dostępności obszaru rewitalizowanego zbiorowymi środkami transportu publicznego;
- c) Wzrost liczby bezpiecznych miejsc parkingowych oraz miejsc postojowych dla rowerów;
- d) Zwiększenie ilości i długości ścieżek rowerowych.

Niewątpliwie ważnym polem interwencji publicznej w ramach projektowanych zmian sanacyjnych na obszarze rewitalizowanym jest także zestaw działań zmierzających do poprawy jego dostępności komunikacyjnej. W związku z tym konieczne jest podniesienie poziomu nakładów inwestycyjnych na poprawę stanu dróg lokalnych oraz ciągów komunikacyjnych. Nakłady odtworzeniowe związane z naprawą nawierzchni oraz budowa infrastruktury towarzyszącej, w tym poprawa oznakowania połączeń drogowych, muszą stanowić niezbędny zestaw kierunków działań dla lokalnych władz samorządowych. Wskazana aktywność pozwoli

również na poprawę dostępności obszaru rewitalizowanego środkami transportu zbiorowego. Z uwagi na konieczność zwiększenia mobilności lokalnych zasobów ludzkich (w korelacji z wymogami rynku pracy) oraz zwiększania dostępności przedmiotowych terenów potencjalnie także dla ruchu turystycznego, to postulowane działania nabierają strategicznego wymiaru. Jednocześnie ważne jest w tym obszarze problemowym rozbudowanie infrastruktury parkingowej, co także przekłada się na zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru rewitalizowanego. Należy dodać, iż w obrębie działań komunikacyjnych bardzo istotnym działaniem jest również zwiększenie długości oraz ilości dostępnych ścieżek rowerowych. Tego rodzaju infrastruktura sprzyja nie tylko zwiększeniu dostępności komunikacyjnej obszaru rewitalizowanego, ale także wzmacnia jego atrakcyjność turystyczną oraz umożliwia implementację w szerszym zakresie przyjaznych środowisku modeli zachowań (popularyzacja roweru jako środka transportu).

Kierunek działania: Poprawa stanu środowiska naturalnego obszaru rewitalizowanego poprzez rozwój kluczowej infrastruktury

- a) Wsparcie dla termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- b) Wsparcie dla wykorzystania proekologicznych rozwiązań (technicznych i organizacyjnych) w sferze ogrzewania budynków;
- c) Rozwój sieciowej infrastruktury technicznej obszaru rewitalizowanego (w szczególności sieci gazowej i kanalizacyjnej);
- d) Rozwój infrastruktury selekcji i pozyskiwania odpadów w celu poprawy czystości obszaru rewitalizowanego.

Przeprowadzona diagnoza dla obszaru rewitalizowanego wykazała, iż konieczne jest również podjęcie działań skoncentrowanych na poprawie stanu środowiska naturalnego. Ta grupa działań musi być bezpośrednio i silnie powiązana z ogólną aktywnością w sferze infrastrukturalnej.

Przede wszystkim konieczne jest podjęcie działań zmierzających do kompleksowej termomodernizacji budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej. Osiągnięcie wymaganych obecnie parametrów w zakresie efektywności cieplnej przyczyni się bowiem bezpośrednio do mniejszej konsumpcji energii (a przez to paliw wykorzystywanych do ogrzewania budynków) i w konsekwencji poprawi stan lokalnego środowiska naturalnego (w wyniku niższej emisji substancji szkodliwych). Jednocześnie wskazana termomodernizacja

umożliwi racjonalizację kosztów eksploatacji oraz poprawi komfort użytkowania obiektów budowlanych. Działaniom tym powinna również towarzyszyć aktywność na rzecz implementacji proekologicznych rozwiązań w zakresie organizacji dystrybucji energii cieplnej.

Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano także konieczność dalszej rozbudowy sieci dystrybucji kluczowych usług komunalnych. W szczególności niezwykle ważny jest rozwój sieci kanalizacyjnej oraz przesyłu gazu. W obu przypadkach, niezbędne nakłady inwestycyjne przyczynią się bezpośrednio do poprawy parametrów środowiskowych na analizowanym obszarze. Ponadto konieczna jest dalsza rozbudowa sieci zbierania i selekcji odpadów, umożliwiająca wdrożenie przynajmniej kilku wybranych elementów przyjaznego środowiska tzw. systemu gospodarki zamkniętej (zakładającego minimalizację wpływu na środowisko naturalne poprzez powtórne wykorzystanie określonych produktów/surowców).

Tabela 35. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Cel	Strategia ZIT WrOF 2014-2020	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Trzebnica do 2050 roku
<p><u>CEL 1. PODNIESIENIE POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZOWANEGO POPURZE DZIAŁANIA W ZAKRESIE INTEGRACJI I AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ</u></p>	<p>CEL NADRZĘDNY: OSIĄGNIĘCIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA SPOŁECZNOŚCI WrOF POPURZE INTEGRACJĘ JEGO PRZESTRZENI W SPÓJNY ORGANIZM SPOŁECZNO- GOSPODARCZY 1. Cel ZIT WrOF: ZINTEGROWANIE SPOŁECZNE WrOF</p>	
<p><u>CEL 2. DYNAMIZACJA POTENCJAŁU OBSZARU REWITALIZOWANEGO DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO ORAZ INICJACJA POSTAW PRO PRZEDSIĘBIORCZYCH</u></p>	<p>2. Cel ZIT WrOF: INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA WrOF</p>	

<p><u>CEL 3. MODERNIZACJA I ROZWÓJ INFRASTRUKTURY W CELU POPRAWY JEJ FUNKCJONALNOŚCI ORAZ ZWIĘKSZENIA UŻYTECZNOŚCI DLA SPOŁECZNOŚCI OBSZARU REWITALIZOWANEGO</u></p>	<p>3. Cel ZIT W rOF: ZINTEGROWANIE PRZESTRZENI W rOF</p>	<p>Cel Strategiczny: Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z obszaru gminy o 40% w stosunku do roku bazowego (2013), poprzez redukcję emisji, ograniczenie zużycia energii i surowców oraz zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych, w perspektywie do roku 2050.</p>
--	---	---

Źródło: opracowanie własne.

Spójności celów i problemów

Jednym z elementów prac nad LPR Trzebnicy była diagnoza głównych problemów występujących na obszarze rewitalizacji. Identyfikacja problemów bazowała na analizie mierników rozwoju oraz danych wynikających z ankiet i była przedmiotem warsztatów Zespołu ds. Rewitalizacji. Wykorzystując metodę partycypacji społecznej połączonej z moderowaną dyskusją ustalono najważniejsze problemy, które następnie zostały pogrupowane i zaakceptowane przez Zespół ds. Rewitalizacji. W dalszej kolejności zdiagnozowane problemy służyły jako podstawa do ustalenia celów programu. Poniżej przedstawiono tabelę, w której zaprezentowano logikę interwencji LPR, która dowodzi że zaproponowane cele LPR zostały sformułowane na podstawie zdiagnozowanych problemów i są z nimi spójne. Literą X w tabeli oznaczono problemy adekwatne do zaproponowanych celów LPR Trzebnicy.

Tabela 36. Problemy/cele rewitalizacji

Problemy /cel	Cel 1	Cel 2	Cel 3
▪ Brak chęci i motywacji do aktywizacji zawodowej: przekwalifikowania, podjęcia pracy	X		
▪ Niedostateczna oferta miejsc pracy dla osób z niskim wykształceniem	X		
▪ Zła struktura transportowo-komunikacyjna			X
▪ Niewystarczająca liczba połączeń komunikacji zbiorowej			X
▪ Uzależnienie od pomocy społecznej	X		
▪ Niskie kompetencje w zakresie przedsiębiorczości (prowadzenia działalności gospodarczej)		X	
▪ Brak wystarczającego wykształcenia	X		
▪ Przestępczość wśród dorosłych i młodzieży	X		
▪ Zły stan techniczny budynków publicznych			X
▪ Niewystarczająca infrastruktura ułatwiająca poruszanie się osobom niepełnosprawnym i starszym			X
▪ Zdegradowane budynki szkolne			X
▪ Zdewastowana nawierzchnia ulic i chodników			X
▪ Miejsca parkingowe (zła alokacja)			X
▪ Niewystarczająca liczba połączeń komunikacji zbiorowej			X
▪ Niewystarczające zagospodarowanie małych skwerów zieleni			X
▪ Zanieczyszczenia wysoki poziom emisji gazów cieplarnianych			X
▪ Niewystarczająca i przestarzała infrastruktura sportowa			X
▪ Nie stosowanie instrumentów wspierania przedsiębiorczości		X	
▪ Brak sieci kanalizacyjnej			X
▪ Zaniedbana infrastruktura mieszkaniowa			X

Źródło: opracowanie własne

6. ROZDZIAŁ: INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

Indykatywne ramy finansowe realizacji lokalnego programu rewitalizacji Gminy Trzebnica wynikają ze zgłoszonych i zaakceptowanych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Projekty/przedsięwzięcia zostały zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji w procedurze otwartego naboru z wykorzystaniem ankiety projektu rewitalizacji. O możliwości zgłaszania projektów wnioskodawcy zostali poinformowani za pośrednictwem strony internetowej gminy. System informatyczny służący do zgłaszania projektów / przedsięwzięć został udostępniony pod adresem <http://trzebnica.badanie.net/> Przyjęta przez gminę Trzebnica procedura naboru była przejrzysta, powszechnie dostępna i niedyskryminująca. W związku z przyjętą metodologią uspołecznienia procesu przygotowania LPR, po zakończeniu naboru, lista projektów/przedsięwzięć została przekazana Zespołowi ds. Rewitalizacji i była przedmiotem dyskusji w trakcie warsztatów. W wyniku ustaleń Zespołu ds. Rewitalizacji nabór projektów został przedłużony w celu uzyskania dodatkowych projektów / przedsięwzięć potrzebnych do osiągnięcia pożądanego efektu rewitalizacji. W dalszej kolejności zgłoszone przedsięwzięcia / projekty rewitalizacyjne zostały poddane analizie ze względu na ich kwalifikowalność do realizacji. Brano pod uwagę: realizację celów LPR, skalę oddziaływania na obszar rewitalizacji oraz harmonogram wdrażania. Na tej podstawie opracowano listę A i B przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych. Lista A odnosi się do działania 6.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów RPO WD 2014 -2020. Lista B zawiera pozostałe kwalifikujące się przedsięwzięcia / projekty. Lista A i lista B przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych stanowi załącznik nr 1 i 2 do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Trzebnica. Podsumowanie wartości zgłoszonych projektów tworzy indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji.

Tabela 37. Indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji gminy.

Cel LPR	Źródła finansowania				Razem
	Lista A		Lista B		
	Śr. Zewnętrzne	Śr. Własne	Śr. Zewnętrzne	Śr. Własne	
Cel nr 1	0	0	9 986 074,00	11 939 060,00	21 925 134
Cel nr 2	0	0	973 882,00	460 097,00	21 925 134
Cel nr 3	7 015 315	3 718 599	18 734 476,00	7 448 218,00	1 433 979
Ogółem	7 015 315	3 718 599	29 694 432	19 847 375	36 916 608

Źródło: opracowanie własne.

Komplementarność projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Należy podkreślić, że zgłoszone przedsięwzięcia / projekty cechują się komplementarnością:

1. Przestrzenną – podstawowe miejsce realizacji projektów / przedsięwzięć to obszar rewitalizacji. W trakcie tworzenia LPR brano pod uwagę wzajemne przestrzenne powiązania pomiędzy projektami/przedsięwzięciami.
2. Problemową – wszystkie przedsięwzięcia wpisują się w cele i kierunki działań rewitalizacyjnych, które zostały wyznaczone na podstawie zdiagnozowanych problemów. W związku z powyższym wszystkie projekty / przedsięwzięcia rewitalizacyjne są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i powinny doprowadzić do realizacji wizji opisanej w LPR
3. Proceduralną – wszystkie projektu zostały pozyskane i zatwierdzone w ramach przejrzystej, powszechnie dostępnej i nie dyskryminującej procedury. Ponadto zgłoszone projekty były przedmiotem opinii Zespołu ds. Rewitalizacji co gwarantowało prawidłowe uspołecznienie procesu. Jednoczenie LPR posiada adekwatne do potrzeb procedury związane z zarządzaniem programem.
4. Międzyokresową – zapewniona jest poprzez właściwe ukierunkowanie wsparcia przez IZ RPO WD 2014 – 2020, które uwzględnia doświadczenia wynikające z poprzedniego okresu programowania, w tym wnioski wynikające z ewaluacji.
5. Finansową – zgłoszone do realizacji przedsięwzięcia / projekty będą aplikować o środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego. Dysponentami środków są odpowiednie instytucje zarządzające, które w systemie naborów przewidziały określone preferencje dla przedsięwzięć / projektów rewitalizacyjnych. Ponadto wnioskodawcy projektów rewitalizacyjnych zabezpieczą niezbędne do współfinansowania środki własne.

7. ROZDZIAŁ: SYSTEM REALIZACJI LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Struktura zarządzania

1. W zarządzanie procesem rewitalizacji zaangażowane są następujące podmioty:
  - Rada Miejska w Trzebnicy
  - Burmistrz Gminy Trzebnica
  - w imieniu interesariuszy rewitalizacji Zespół ds. Rewitalizacji,
  - Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację, tj. Wydział Pozyskiwania Funduszy Urzędu Miejskiego w Trzebnicy.
  - W imieniu interesariuszy podmioty/ osoby realizujące projekty rewitalizacyjne⁹,
2. Zespół ds. Rewitalizacji jest społecznym organem konsultacyjnym Burmistrza Trzebnicy w zakresie rewitalizacji, powoływanym na czas przygotowania i realizacji lokalnego programu rewitalizacji (zwanego dalej LPR). Zespół ds. Rewitalizacji wspiera proces rewitalizacji poprzez wiedzę, doświadczenie oraz znajomość problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.
3. Zespół ds. Rewitalizacji powołany został zarządzeniem Burmistrza Trzebnicy nr 0050.11.2016¹⁰ z dnia 09 luty 2016 r. Szczegółowy tryb pracy Zespołu ds. Rewitalizacji określa regulamin Zespołu ds. Rewitalizacji stanowiący załącznik do przedmiotowego zarządzenia.
4. Do zadań Zespołu ds. Rewitalizacji należy współpraca w zakresie:
  - a. Diagnozowania obszarów zdegradowanych oraz wyznaczania terenów rewitalizacji,
  - b. Priorytetyzacji problemów dotyczących obszar rewitalizacji,
  - c. Definiowania celów i kierunków działań procesu rewitalizacji,

⁹ Przez podmioty/ osoby realizujące projekty rewitalizacyjne rozumie się podmioty/ osoby wskazane jako Wnioskodawcy w projektach rewitalizacyjnych. W przypadku projektów, w których Wnioskodawcą jest Gmina, pod pojęciem podmiotu realizującego należy rozumieć właściwą komórkę Urzędu, odpowiedzialną za realizację projektu.

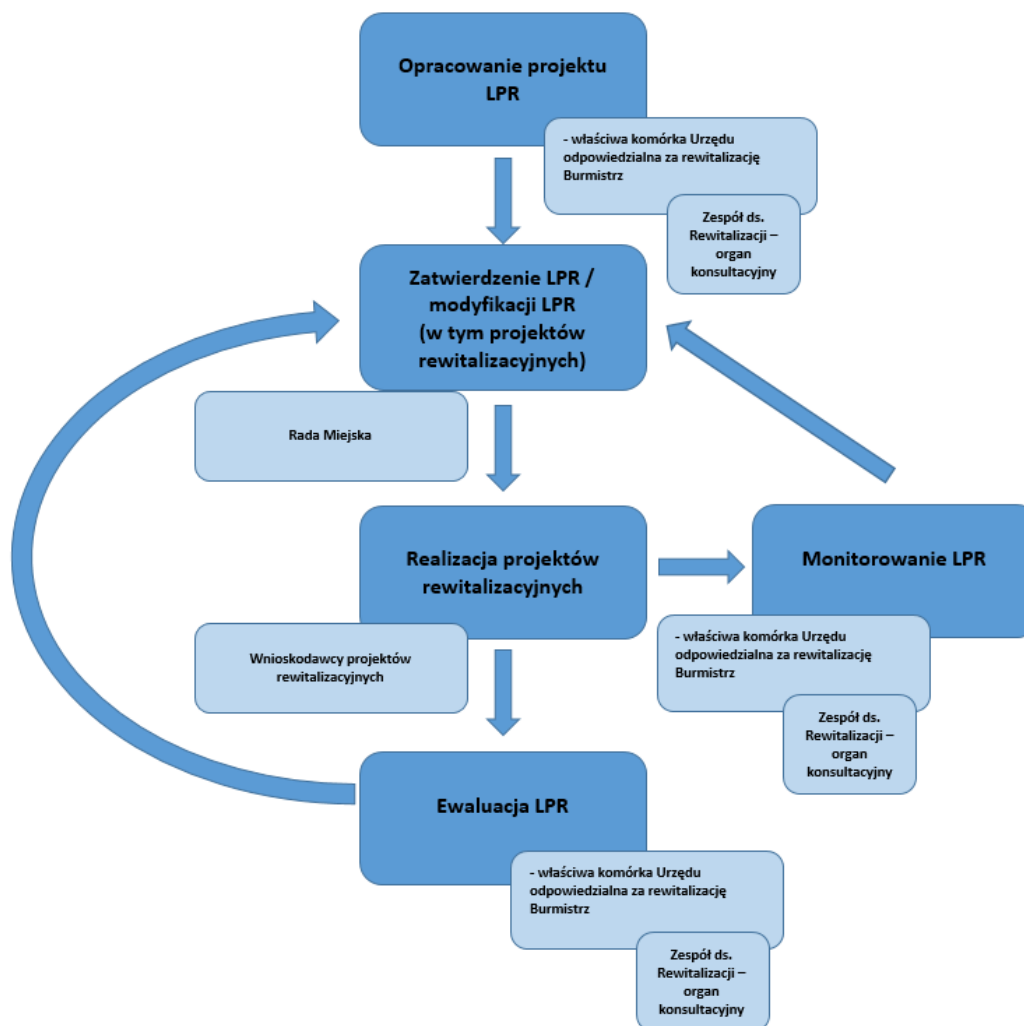
¹⁰ Dnia 03.03.2016 zarządzeniem nr 0050.18.2016 wprowadzono zmiany rozszerzając skład osobowy Zespołu o mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji oraz przedstawicieli zarządców i wspólnot mieszkaniowych.

- d. Monitorowania i oceny wdrażania LPR.
5. Obsługę administracyjną Zespołu ds. Rewitalizacji zapewnia właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację.
6. Do zadań ww. Komórki urzędu w zakresie, o którym mowa w pkt 6, należy:
- a) Prowadzenie spraw organizacyjnych Zespołu ds. Rewitalizacji,
  - b) Sporządzanie protokołów z posiedzeń Zespołu ds. Rewitalizacji,
  - c) Przygotowanie materiałów niezbędnych do wykonywania zadań Zespołu ds. Rewitalizacji,
  - d) Powiadamianie członków Zespołu ds. Rewitalizacji oraz innych zaproszonych osób o terminie oraz tematyce posiedzenia,
  - e) Archiwizowanie dokumentów Zespołu ds. Rewitalizacji.

System zarządzania procesem rewitalizacji przebiega zgodnie z poniższym Diagram 3

Diagram 3. System zarządzania procesem rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

Monitoring i ewaluacja

I. Opis podstawowych celów i założeń dot. Monitoringu i ewaluacji LPR

1. Monitorowanie realizacji LPR to ciągły i systematyczny proces zbierania i analizowania danych ilościowych oraz jakościowych, który umożliwia opisanie aktualnego stanu realizacji LPR. Polega na bieżącej obserwacji postępu finansowo-rzeczowego projektów rewitalizacyjnych¹¹, która pozwala ocenić stan zaawansowania realizacji ww. Przedsięwzięć oraz stwierdzić czy są realizowane zgodnie z założeniami, jakie zostały

¹¹ Projekt rewitalizacyjny – to projekt, wynikający z LPR, tj. zaplanowany w LPR i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów.

przyjęte na etapie ich planowania. Celem monitorowania jest, więc określenie postępu rzeczowo-finansowego projektów rewitalizacyjnych oraz zapewnienie zgodności ich realizacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami;

2. Monitorowanie LPR jest procesem bieżącym i prowadzone jest przez cały okres wraźania LPR;
3. Podstawowymi narzędziami służącymi monitorowaniu LPR są coroczne sprawozdania monitoringowe;
4. W warstwie metodycznej monitoring prowadzony jest przede wszystkim z wykorzystaniem ograniczonego zbioru wskaźników produktu i rezultatu umożliwiających szybki pomiar stopnia zaawansowania realizacji projektów rewitalizacyjnych oraz ich zgodności z planowanymi założeniami.
5. Ewaluacja to proces zbierania, a następnie analizowania wiarygodnych informacji i danych dotyczących zarówno realizowanych projektów rewitalizacyjnych (np. W aspekcie rzeczowym i finansowym), jak również dotyczących obszaru rewitalizacji (przy uwzględnieniu dostępności danych statystycznych). Jej celem jest ocena skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych (w tym przede wszystkim projektów rewitalizacyjnych), w odniesieniu do założonych celów LPR, która stanowi podstawę dla ewentualnych działań korygujących, usprawniających, aktualizujących oraz do lepszego zrozumienia samego procesu rewitalizacji.
6. Podstawowymi narzędziami służącymi ewaluacji LPR są raport ewaluacyjny częściowy sporządzany w roku następującym po roku, w którym upływa połowa okresu obowiązywania LPR i raport ewaluacyjny końcowy, sporządzany w roku następującym po roku zakończenia obowiązywania LPR.
7. W warstwie metodycznej ocena skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych prowadzona jest przede wszystkim w oparciu o ograniczony zbiór mierników rozwoju, umożliwiających szybki pomiar stopnia realizacji założonych celów LPR.
8. W proces monitorowania i ewaluacji LPR zaangażowane są podmioty określone w podrozdziale „Struktura zarządzania” pkt 1.

II. Opis procedury monitoringu LPR – sprawozdanie monitoringowe

1. Za koordynację procesu monitorowania LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację. Do jej zadań należy m. in.:

- a. Bieżąca współpraca z podmiotami/ osobami realizującymi projekty rewitalizacyjne,
  - b. Przygotowanie sprawozdania monitoringowego,
  - c. Zorganizowanie posiedzenia Zespołu ds. Rewitalizacji w sprawie zaopiniowania sprawozdania monitoringowego.
2. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przygotowany jest i opiniowany do końca kwietnia danego roku i obejmuje swoim zakresem poprzedni rok kalendarzowy (pierwsze sprawozdanie monitoringowe obejmuje swoim zakresem okres od przyjęcia LPR do końca roku kalendarzowego, w którym LPR został przyjęty).
  3. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego opracowywany jest w oparciu o dane i informacje przekazywane m.in. przez podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne.
  4. Podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacji zobowiązane są przekazać do właściwej komórki urzędu odpowiedzialnej za rewitalizację, co najmniej następujące informacje w zakresie realizowanych przez siebie projektów:
    - a. Dla projektów planowanych do realizacji i realizowanych odpowiednio:
      - Stan zaawansowania przygotowania/ realizacji projektu,
    - b. Dla projektów zakończonych:
      - Osiągnięte wartości wskaźników produktu i rezultatu, (jeśli dotyczy: uzasadnienie nieosiągnięcia zakładanych wartości docelowych wskaźników dla projektu, określonych w LPR),
      - Istotne zmiany wpływające na charakter projektu, jego cele lub warunki wdrażania, które mogłyby doprowadzić do naruszenia jego pierwotnych celów.
  5. Ww. informacje przekazywane są przez podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne do właściwej komórki urzędu odpowiedzialnej za rewitalizację do końca stycznia danego roku i przedstawiają stan na 31 grudnia roku poprzedniego.¹²
W przypadku projektów zakończonych ww. informacje przekazywane są przez kolejne

---

¹² za wyjątkiem informacji dotyczących wskaźników produktu, których osiągnięta wartość podawana jest na dzień zakończenia rzeczowej realizacji projektu oraz wskaźników rezultatu, których osiągnięta wartość podawana jest za okres 1 roku od zakończenia rzeczowej realizacji projektu lub uruchomienia inwestycji, jeśli wynika to z jej specyfiki.

3 lata kalendarzowe po roku zakończenia ich rzeczowej realizacji, jednak nie dłużej niż do roku zakończenia obowiązywania LPR.

6. Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację może wezwać podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne do przedstawienia dodatkowych informacji oraz wyjaśnień.
7. Właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację analizuje informacje przekazywane przez podmioty/osoby realizujące projekty rewitalizacyjne, w tym w zakresie postępu rzeczowo-finansowego projektów rewitalizacyjnych oraz ich zgodności z wcześniej zatwierdzonymi założeniami w LPR, dotyczącymi, co najmniej możliwości i terminu ich realizacji oraz zakładanych wartości docelowych wskaźników produktu/ rezultatu, a następnie przygotowuje projekt rocznego sprawozdania monitoringowego.
8. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego zawiera co najmniej:
  - a. Ocenę stopnia zaawansowania wdrażania LPR (narastająco), sporządzoną w oparciu o poziom osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu przez projekty rewitalizacyjne.
  - b. Rekomendacje odnośnie:
    - Konieczności/braku konieczności ponowienia naboru projektów rewitalizacyjnych w celu wpisania nowych projektów rewitalizacyjnych do LPR, w następstwie m.in. oceny, o której mowa w pkt 8 ppkt a),
    - Konieczności/braku konieczności wykreślenia projektów rewitalizacyjnych umieszczonych w LPR, w następstwie m.in. Przeprowadzenia analizy, o której mowa w ppkt 7)¹³,
9. Projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przedkładany jest pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu jego zaopiniowania.
10. Zespół ds. Rewitalizacji może zaopiniować projekt rocznego sprawozdania monitoringowego:
  - a. Pozytywnie bez zastrzeżeń;

---

¹³ Opóźnienie terminu realizacji projektu, wystąpienie istotnych ryzyk i zagrożeń realizacji projektu czy też zmniejszenie docelowej wartości wskaźników produktu i rezultatu stanowić może przesłankę do wykreślenia projektu z LPR;

- b. Pozytywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag;
- c. Negatywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag.

11. Zaopiniowany projekt rocznego sprawozdania monitoringowego przedkładany jest do zatwierdzenia Burmistrza Trzebnicy, w tym również w zakresie uwzględnienia/ nie uwzględnienia w nim uwag, o których mowa w pkt 10 ppkt b) albo c).
12. Zatwierdzone sprawozdanie monitoringowe za dany rok przedkładane jest do wiadomości Rady Miejskiej w Trzebnicy oraz publikowane, co najmniej na stronie internetowej gminy, w terminie do 30 czerwca danego roku, w którym zostało zatwierdzone.

III. Opis procedury ewaluacji LPR – raport ewaluacyjny

1. Za koordynację procesu ewaluacji LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację. Do jej zadań należy m. In.:
  - a. Zlecenie podmiotowi zewnętrznemu przygotowanie raportu ewaluacyjnego częściowego oraz raportu ewaluacyjnego końcowego oraz ich odbiór,
  - b. Bieżąca współpraca z ewaluatorem,
  - c. Przygotowanie stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym częściowym oraz raporcie ewaluacyjnym końcowym,
  - d. Zorganizowanie posiedzenia Zespołu ds. Rewitalizacji w sprawie zaopiniowania przygotowanego stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w ww. Raportach ewaluacyjnych.
2. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy przygotowywany jest do końca sierpnia danego roku, w którym powinien zostać opracowany.
3. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy zawiera co najmniej:
  - a. Ocenę stopnia zaawansowania wdrażania LPR, sporządzoną w oparciu o poziom osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu przez projekty rewitalizacyjne oraz ocenę ich zgodności z wcześniej zatwierdzonymi założeniami w LPR, przygotowaną m. in. na podstawie sprawozdań monitoringowych;
  - b. Ocenę skuteczności i efektywności działań rewitalizacyjnych, w odniesieniu do założonych dla obszaru rewitalizacji celów w LPR (tj. poprawy sytuacji na obszarach rewitalizacji), w oparciu o zbiór mierników rozwoju wskazanych w poniższej tabeli

Tabela 38. Zbiór mierników rozwoju.

Nazwa miernika rozwoju	Cel	Wartość bazowa (2014)	Wartość docelowa (2024)
Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (%)	1	1,84%	1,5%
Odsetek podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zakończenie działalności gospodarczej (w odniesieniu do mieszkańców)	2	1,04%	0,9%
Liczba obiektów budowlanych pokrytych/izolowanych azbestem (szt.)	3	80	70

Źródło: opracowanie własne.

- c. Rekomendacje podjęcia działań korygujących, usprawniających, aktualizujących.
4. Projekt stanowiska do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym częściowym oraz raporcie ewaluacyjnym końcowym przygotowywany jest i opiniowany do końca października danego roku, w którym został przygotowany raport ewaluacyjny.
5. Projekt stanowiska do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym przedkładany jest pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu jego zaopiniowania.
6. Zespół ds. Rewitalizacji może zaopiniować projekt stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym:
  - a. Pozytywnie bez zastrzeżeń;
  - b. Pozytywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag;
  - c. Negatywnie z jednoczesnym zgłoszeniem uwag.
7. Zaopiniowany projekt stanowiska gminy do rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym przedkładany jest do zatwierdzenia Burmistrzowi Trzebnicy, w tym również w zakresie uwzględnienia/ nie uwzględnienia w nim uwag, o których mowa w pkt 6 ppkt b) albo c).
8. Raport ewaluacyjny częściowy oraz raport ewaluacyjny końcowy wraz ze stanowiskiem gminy do zawartych w nich rekomendacji, przedkładane są do wiadomości Rady

Miejskiej Trzebnicy oraz publikowane, co najmniej na stronie internetowej gminy w terminie do 31 grudnia danego roku, w którym zostały odpowiednio przygotowane/zatwierdzone.

System wprowadzania modyfikacji LPR

1. Główną podstawą dla wprowadzenia modyfikacji LPR są:
  - a. Zmiany w systemie rewitalizacji w Polsce wynikające np. ze zmiany wytycznych MIR
  - b. Rekomendacje zawarte w zatwierdzonym sprawozdaniu monitoringowym lub raporcie ewaluacyjnym częściowym.
  - c. Konieczność wprowadzenia nowych zadań do LPR.
2. Inicjatorem modyfikacji i zmian mogą być wszystkie podmioty określone w podrozdziale „Struktura zarządzania” pkt 1. Za koordynację procesu wprowadzania modyfikacji i zmian w ramach LPR odpowiada właściwa komórka urzędu odpowiedzialna za rewitalizację.
3. Wprowadzanie modyfikacji w ramach LPR przebiega zgodnie z poniższą ścieżką postępowania:
  - a. Właściwa komórka urzędu w odpowiedzi na zaistniałe potrzeby podejmuje działania administracyjne związane z modyfikacją LPR. Efektem działań jest opracowanie projektu zmienionego lokalnego programu rewitalizacji;
  - b. Propozycja modyfikacji LPR przedkładana jest przez właściwą komórkę urzędu odpowiedzialną za rewitalizację pod obrady Zespołu ds. Rewitalizacji w celu ich zaopiniowania;
  - c. Projekt zmodyfikowanego LPR uwzględniającego opinię Zespołu ds. Rewitalizacji jest akceptowany przez Burmistrza Trzebnicy.
  - d. Burmistrz przedkłada projekt zmodyfikowanego LPR radzie miejskiej w celu podjęcia stosownej uchwały.

8. ROZDZIAŁ: PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Partycypacja społeczna może przybierać różne formy, które różnią się zakresem wpływu mieszkańców na podejmowane decyzje w zależności od stopnia i zakresu gotowości władz publicznych do uznania roli mieszkańców w tych procesach. W rewitalizacji, ze względu na jej kompleksowy charakter i przedmiot działania – wieloaspektowy kryzys dotyczący przede wszystkim społeczności zamieszkującej obszar zdegradowany – konieczne jest, aby partycypacja społeczna przybierała jak najpełniejszą formę angażowania interesariuszy. Wyrazem tego podejścia jest generalna zasada, że partycypacja społeczna jest niezbędnym elementem działań rewitalizacyjnych na każdym z czterech etapów procesu rewitalizacji. W związku z realizacją tej zasady zostały wprowadzone mechanizmy zapewniające realną partycypację społeczną w procesie rewitalizacji oraz formy przygotowania i prowadzenia konsultacji społecznych zapewniające skuteczne włączenie w proces rewitalizacji mieszkańców. Włączenie społeczności lokalnej w proces przygotowania LPR ma na celu lepszą diagnozę sytuacji i pełniejszą analizę potrzeb, co pozwoli podjąć trafniejsze decyzje dot. celów i kierunków działań i uzyskać społeczny konsensus wokół proponowanych rozwiązań. Dzięki społecznej akceptacji zmian zwiększa się szansa na utrzymanie trwałości rezultatów interwencji i minimalizację społecznych konfliktów. Z drugiej strony bezpośrednie uczestnictwo interesariuszy w procesie kształtowania zmian bezpośrednio związanych z podnoszeniem jakości życia przełoży się na zwiększenie wiedzy wśród uczestników procesu, pogłębienie ich identyfikacji z miejscem, a także podniesienie poziomu motywacji związanej z aktywnością społeczną. Ważnym aspektem przyjętych form partycypacji społecznej jest także podniesienie wiedzy wszystkich interesariuszy o procesie rewitalizacji (w tym jej istocie, celach i sposobach ich osiągnięcia) oraz wszelkie działania ukierunkowane na wspieranie działań i inicjatyw (szczególnie tych oddolnych). Działania z zakresu partycypacji społecznej są adresowane do wszystkich partnerów rewitalizacji, dlatego podstawowym elementem uspołecznienia całego procesu jest identyfikacja i analiza potrzeb poszczególnych grup interesariuszy.

Tabela 39. Analiza interesariuszy procesu rewitalizacji w Trzebnicy.

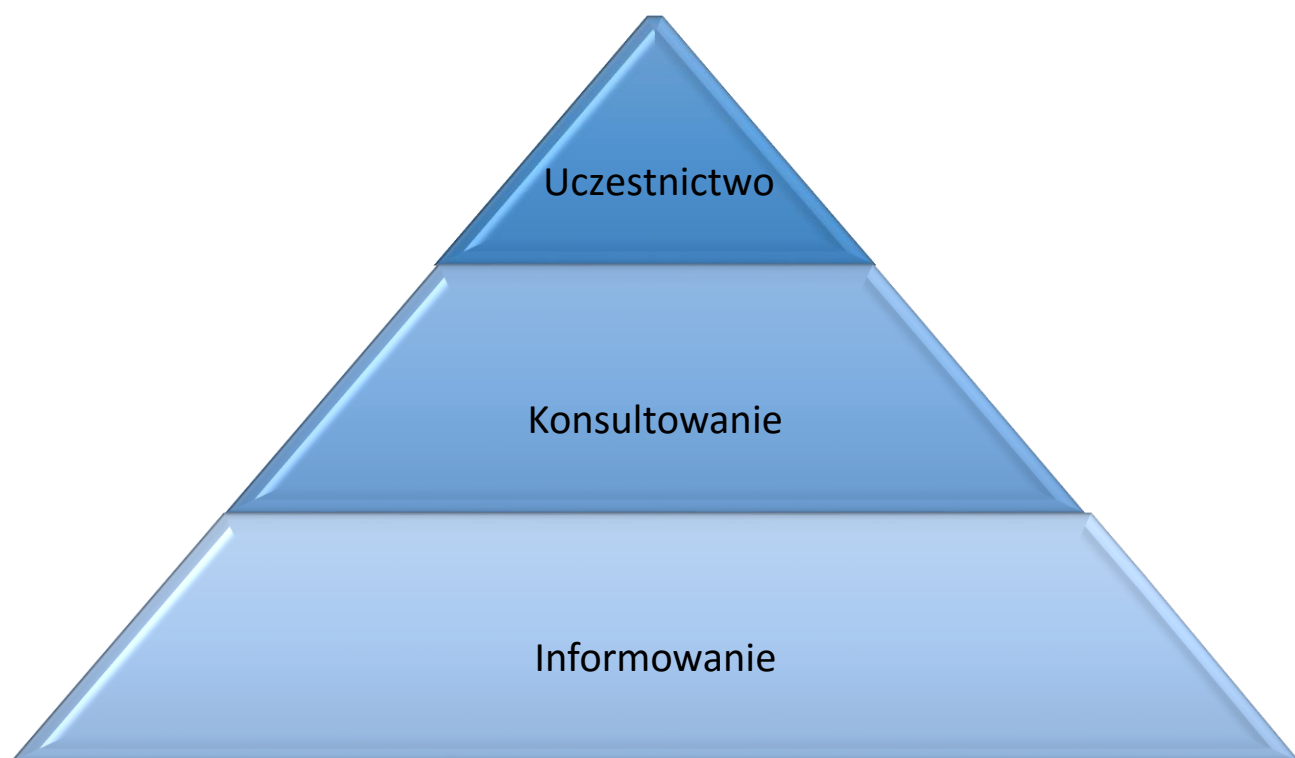
Grupa interesariuszy	Adresy instytucji/podmiotów	Sposób poinformowania/zaproszenia do współpracy
Służby mundurowe (Policja, Straż miejska, Straż pożarna)	1. Komendant Gminnej Ochrony Pożarowej Pl. J. M. Piłsudskiego 1; 55-100 Trzebnica 2. Powiatowa Straż Pożarna ul. Głowackiego 12; 55-100 Trzebnica 3. Straż Miejska w Trzebnicy Pl. M.J. Piłsudskiego 1; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Organizacje pozarządowe	1. Towarzystwo Miłośników Ziemi Trzebnickiej ul. Rynek 25; 55-100 Trzebnica 2. TSS Polonia Trzebnica ul. Sportowa 1; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Organizacje skupiające przedsiębiorców/Przedsiębiorstwa	1. Gminny Park Wodny TRZEBNICA-ZDRÓJ Sp. z o.o ul. Leśna 5; 55-100 Trzebnica 2. Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej TRZEBNICA-ERGO Sp. z o.o Pl. M.J. Piłsudskiego 1; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie _WW/ Pismo – zaproszenie
Właściciele, użytkownicy, zarządcy nieruchomości	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej	Ogłoszenie na stronie _WW/ Pismo – zaproszenie
Instytucje rynku pracy (PUP, OHP, agencje zatrudnienia)	1. Powiatowy Urząd Pracy w Trzebnicy ul. Kościuszki 10; 55-100 Trzebnica 2. Hufiec Pracy Trzebnica ul. Żeromskiego 25; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Instytucje kultury (domy kultury, biblioteki, teatry, muzea)	1. Gminne Centrum Kultury i Sportu Prusacka 12; 55-100 Trzebnica 2. Muzeum Regionalne Trzebnica ul. Rynek 1; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Instytucje edukacyjne (przedszkola, szkoły, instytucje szkoleniowe)	1. Szkoła Podstawowa nr 2 im. gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka” ul. 3-go Maja 5; 55-100 Trzebnica 2. Przedszkole nr 2 im. Polskiej Niezapominajki w Trzebnicy ul. Wojska Polskiego 6; 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Instytucje opieki społecznej	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Pl. M.J. Piłsudskiego 1 55-100 Trzebnica	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Rada Gminy	Maria Ciepluch Janusz Pancierz	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie
Mieszkańcy obszaru rewitalizowanego		Ogłoszenie na stronie www/

		Ogłoszenie w miejscu zwyczajowo przyjętym
Organy władzy publicznej - wydziały urzędu - jednostki organizacyjne gminy - instytucje skarbu państwa	1. Wydział Architektury 2. Wydział Geodezji 3. Wydział Techniczno-Inwestycyjny 4. Wydział Ochrony Środowiska 5. Zespół Administracyjny Placówek Oświaty	Ogłoszenie na stronie www/ Pismo – zaproszenie

Źródło: opracowanie Gmina

Przyjęta metodologia uspołecznienia, na każdym etapie procesu rewitalizacji, będzie realizowana na trzech poziomach „drabiny partycypacji” – informowanie, konsultowanie oraz uczestnictwo i obejmie najbardziej zaawansowane jej formy.

Diagram 4. Schemat partycypacji społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

Podstawowym poziomem partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji jest informacja. **Informowanie** należy rozumieć jako komunikację jednostronną – administracja decyduje całkowicie jednostronnie i samodzielnie i informuje jedynie opinie o podjętych decyzjach lub przyjętych procedurach, które dotyczą poszczególne grupy interesariuszy. Informowanie

będzie realizowana poprzez: działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach oraz przebiegu procesu rewitalizacji. Działanie te będą realizowane głównie poprzez stronę internetową dedykowaną rewitalizacji oraz publikacje (broszury, plakaty).

Drugi poziom dialogu z interesariuszami rewitalizacji to konsultacje. **Konsultowanie** ma charakter dwustronny – przed podjęciem decyzji administracja aktywnie zasięga opinii różnych grup społecznych i ich reprezentantów. Pojawiające się opinie społeczne, mogą – lecz nie muszą – zostać w mniejszym lub większym stopniu wykorzystane przez administrację do zmiany treści decyzji. Konsultacje to, zatem coś więcej niż zwykłe informowanie. Pamiętać jednak trzeba, że konsultacje nie oznaczają współdecydowania. W przyjętej metodologii uspołecznienia procesu rewitalizacji, **konsultacje** będą prowadzone w formie:

- Zbierania uwag i opinii
- Badania ankietowego wśród społeczności obszaru rewitalizacji.

Uczestnictwo (współdecydowanie) to nie tylko informowanie, czy uzyskanie opinii na temat przedstawionych propozycji, ale autentyczne partnerstwo w budowaniu rozwiązań. Komunikacja ma charakter równoczesny – proces projektowania rozwiązań i ich konsultowania następują jednocześnie. Przed podjęciem decyzji administracja współpracuje z partnerami społecznymi w celu podjęcia decyzji opartej na zasadzie konsensusu (jednomyślności). Strony wspólnie definiują problemy i szukają rozwiązań uwzględniających interesy każdej z nich. Bez takiej wspólnej decyzji nie jest możliwe skuteczne kontynuowanie działań lub stają się one jednostronne albo nawet niezgodne z procedurami prawnymi stopnia realizacji zasady partnerstwa w odniesieniu do programu rewitalizacji. **Uczestnictwo (współdecydowanie)**, czyli najbardziej zaawansowana forma partycypacji społecznej będzie realizowana poprzez spacery studyjne, zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji. W skład Zespołu wejdą przedstawiciele poszczególnych grup interesariuszy procesu rewitalizacji. Zespół ds. Rewitalizacji został powołany w początkowej fazie procesu opracowania LPR i funkcjonował zarówno na etapie programowania, wdrażania oraz będzie funkcjonował na etapie monitorowania efektów realizacji programu.

Zespół ds. Rewitalizacji będzie uczestniczył w:

- Delimitacji obszaru rewitalizacji

- Diagnozowaniu problemów dotyczących obszar rewitalizacji,
- Definiowaniu celów i kierunków działań procesu rewitalizacji
- Definiowaniu projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Będzie również monitorował wdrażanie LPR.

Tabela 40. Partycypacja społeczna na każdym etapie procesu rewitalizacji w Trzebnicy

Poziom partycypacji	Forma partycypacji	Do momentu zatwierdzenia LPR		Po zatwierdzeniu LPR
		Diagnoza	Programowanie	Wdrażanie i monitoring
Informowanie	Działania edukacyjne i informacyjne o procesie rewitalizacji	Aktualne informacje o prowadzonych działaniach i postępach w procesie rewitalizacji na dedykowanej rewitalizacji podstronie internetowej gminy		
			Konferencja rewitalizacyjna	Publikacja rocznego sprawozdania monitoringowego Publikacja częściowego Raportu ewaluacyjnego Publikacja końcowego Raportu ewaluacyjnego
Konsultowanie	Badanie ankietowe	Wskazywanie problemów występujących na OR	Wskazywanie pożądaných celów i kierunków działań rewitalizacyjnych	Ocena realizacji procesu rewitalizacji
	Zgłaszanie uwag i opinii		Zgłaszanie uwag i opinii dot. projektu LPR	Zgłaszanie uwag i opinii dot. Proponowanych modyfikacji LPR
Uczestnictwo	Projekty		Zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Przekazywanie danych i informacji na temat realizowanych projektów rewitalizacyjnych
	Zespół ds. Rewitalizacji	Rekomendacje dot. delimitacji OR Diagnozowanie problemów występujących na OR	Definiowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych Definiowanie projektów i	Opiniowanie projektu rocznego sprawozdania monitoringowego Opiniowanie propozycji modyfikacji LPR Opiniowanie projektu stanowiska gminy do rekomendacji

			przedsięwzięć rewitalizacyjnych	zawartych w częściowym i końcowym raporcie ewaluacyjnym
--	--	--	---------------------------------	---

Źródło: Opracowanie własne.

Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Trzebnica przebiegały we współpracy z wszystkimi zdefiniowanymi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji. Dotychczas wykorzystane różnorodne formy partycypacji społecznej zapewniły udział różnych grup interesariuszy w pierwszych dwóch etapach (diagnozowania i programowania) tego procesu. Zaprojektowany i opisany w Rozdziale 7. System realizacji LPR-u, również zapewnia metody partycypacji społecznej (w tym zaawansowane) na etapie wdrażania i monitorowania skuteczności działań rewitalizacyjnych.

Tabela 41. Uspolecznienie procesu przygotowania LPR

Data	Forma partycypacji	Grupa interesariuszy	Cel	Źródło dokumentujące
2016-02-09	Powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji	Wszystkie grupy interesariuszy	Organ konsultacyjny Burmistrza w zakresie rewitalizacji, powołany w celu zapewnienia współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy procesu rewitalizacji zdegradowanych obszarów gminy	Zarządzenie Burmistrza nr 0050.11.2016
2016-03-10	Warsztaty	Zespół ds. Rewitalizacji	Rekomendacje dot. delimitacji OR Diagnozowanie problemów występujących na OR	Lista obecności Protokół
2016-03-09 2016-04-08	Badanie ankietowe	Mieszkańcy wyznaczonych obszarów rewitalizacji	Problemy występujące na OR Pożądane cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	Raport z badania ankietowego

2016-03-17 2016-04-27	Zgłaszanie propozycji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Wszystkie grupy interesariuszy	Weryfikacja i umieszczenie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych w LPR	Lista A Lista B Zestawienie projektów z systemu
2016-04-19	Warsztaty	Zespół ds. Rewitalizacji	Definiowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych Definiowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Lista obecności Protokół
Czerwiec 2016	Konsultacje projektu LPR	Zespół ds. Rewitalizacji Wszystkie grupy interesariuszy	Zgłaszanie uwag i opinii dot. projektu LPR	Protokół

Źródło: Opracowanie własne.

Spis tabel

Tabela 1. Ludność w latach 2010–2014	5
Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w latach 2010–2014	6
Tabela 3. Przemiany potencjału demograficznego	6
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7
Tabela 5. Pracujący na 1000 ludności	8
Tabela 6. Pomoc społeczna	8
Tabela 7. Liczba mieszkań socjalnych oraz ich powierzchnia użytkowa w latach 2011-2014	9
Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	10
Tabela 9. Wyniki ze sprawdzianu szóstych klas w 2015 r.	11
Tabela 10. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego w 2015 r.	12
Tabela 11: Podmioty gospodarcze – sektor prywatny	13
Tabela 12. Podmioty według sektorów	14
Tabela 13. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	15
Tabela 14. Odpady zmieszane zbierane w ciągu roku	17
Tabela 15. Dostępność do opieki nad dziećmi do lat trzech w 2010 i 2014 roku	19
Tabela 16. Infrastruktura przedszkolna	20
Tabela 17. Odsetek gospodarstw domowych korzystających z infrastruktury wodno-kanalizacyjnej .	22
Tabela 18. Odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje	22
Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe	24
Tabela 20. Lista przykładowych mierników wykorzystywanych w celu identyfikacji występowania stanu kryzysowego w gminie.	28
Tabela 21. Przykładowa matryca obszarów problemowych	32
Tabela 22. Matryca obszarów zdegradowanych identyfikująca występowanie stanu kryzysowego	36
Tabela 23. Obszary szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk	41
Tabela 24. Porównanie wartości mierników dla gminy i obszaru rewitalizacji.	45
Tabela 25. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na terenie OR w wybranych lokalizacjach	48
Tabela 26. Wybrane wskaźniki diagnozy społecznej dla Gminy Trzebnica oraz OR w 2014 r.	50
Tabela 27. Wybrane wskaźniki dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego dla Gminy Trzebnica oraz OR w 2014 r.	52
Tabela 28. Wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r. – infrastruktura edukacyjna, organizacje pozarządowe oraz bezrobocie	54
Tabela 29. Ocena przestrzeni obszaru rewitalizowanego w percepcji mieszkańców - wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r.	62
Tabela 30. Ocena infrastruktury na obszarze rewitalizowanym przez mieszkańców OR - wybrane wyniki badań terenowych na OR w 2016 r.	62
Tabela 31. Cele rewitalizacji i kierunki działań	68
Tabela 32. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.	70
Tabela 33. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.	75
Tabela 34. Skala potrzeb rewitalizacyjnych.	78
Tabela 35. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.	82

Tabela 36. Problemy/cele rewitalizacji	84
Tabela 37. Indykatywne ramy finansowe lokalnego programu rewitalizacji gminy.....	86
Tabela 38. Zbiór mierników rozwoju.....	95
Tabela 39. Analiza interesariuszy procesu rewitalizacji w Trzebnicy.	98
Tabela 40. Partycypacja społeczna na każdym etapie procesu rewitalizacji w Trzebnicy.....	101
Tabela 41. Uspołecznienie procesu przygotowania LPR	102

Spis map

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Trzebnica na tle województwa	4
Mapa 2. Stan kryzysowy - natężenie negatywnych zjawisk na terenie Gminy Trzebnica.....	39
Mapa 3. Obszar rewitalizacji.....	44

Spis diagramów

Diagram 1. Metodologia identyfikacji miejscowości / ulic, na których występują zjawiska kryzysowe na przykładzie obszaru problemowego Bezrobocie.....	30
Diagram 2. Logika rewitalizacji	67
Diagram 3. System zarządzania procesem rewitalizacji	90
Diagram 4. Schemat partycypacji społecznej.....	99

Spis rysunków

Rysunek 1. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na terenie OR w latach 2012-2014.	47
Rysunek 2. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych na terenie gminy Trzebnica i OR w 2014 r.	48
Rysunek 3. Odsetek osób długotrwale bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogóle długotrwale bezrobotnych na terenie gminy Trzebnica i OR w 2014 r.....	49
Rysunek 4. Liczba przestępstw uciążliwych społecznie na terenie gminy i OR w latach 2012-2014. .	51
Rysunek 5. Liczba podmiotów gospodarczych na mieszkańca na terenie gminy i OR w 2014 r.	56

Spis załączników

Załącznik 1. Projekty rewitalizacyjne Lista A
Załącznik 2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne Lista B
Załącznik 3. Aspekty środowiskowe realizacji LPR w Gminie Trzebnica
Załącznik 4. Obszary zdegradowane
Załącznik 5. Wyniki analizy - Sfera społeczna
Załącznik 6. Wyniki analizy - Sfera gospodarcza
Załącznik 7. Wyniki analizy - Sfera środowiskowa
Załącznik 8. Wyniki analizy - Sfera funkcjonalno-przestrzenna
Załącznik 9. Wyniki analizy - Sfera techniczna
Załącznik 10. Mierniki służące identyfikacji obszarów występowania stanu kryzysowego oraz wyznaczeniu obszaru rewitalizacji